

EDUCATIEVE BACHELOR SECUNDAIR ONDERWIJS

Bachelorproef

Hoe kunnen we Close Reading
toepassen in de A-finaliteit?

Voorwoord

Deze bachelorproef is het laatste deel van mijn lerarenopleiding aan de hogeschool PXL-Education. Het onderwerp van mijn onderzoek is "Close Reading in de arbeidsfinaliteit." Als toekomstige leerkracht PAV is het mijn ambitie om leerlingen te motiveren en te stimuleren om te leren en met plezier naar school te komen.

In deze tijd waarin leesvaardigheid centraal staat, is het een uitdaging om leerlingen te motiveren om te lezen, aangezien ze tegenwoordig veel minder lezen dan vroeger. Het was voor mij een uitdaging om hiermee aan de slag te gaan. Het is immers de taak van een leerkracht om leerlingen te inspireren en te motiveren.

Ik wil graag een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan mijn traject en mij gesteund hebben tijdens dit onderzoek. Allereerst wil ik mijn promotor Hanne Rosius bedanken voor haar begeleiding, feedback en steun tijdens dit traject. Dankzij haar ideeën heb ik een mooi eindresultaat kunnen ontwikkelen. Voor mij is ze een lector uit de duizenden.

Ook wil ik TA De Wijzer in Genk bedanken voor de mooie kans die ik kreeg om een vervanging uit te voeren bij hen op school. Dit gaf me de gelegenheid om mijn bachelorproef in de praktijk te brengen.

Daarnaast wil ik ook de leerlingen bedanken van 3HSOL, 3DEZW en 4HSOL, zonder hen had ik mijn onderzoek niet kunnen uitvoeren. Hun inzet en medewerking waren cruciaal voor het succes van mijn bachelorproef.

Tot slotte wil ik mijn mama, zus, vriend en naaste vrienden bedanken om mij te steunen en er altijd voor me te zijn. Dankzij jullie steun en motiverende woorden heb ik het tot een goed eind kunnen brengen. Jullie stonden altijd voor me klaar wanneer het op momenten moeilijk ging.

Deze bachelorproef vormt de afsluiter van een waardevolle opleiding, en ik hoop dat ik het onderwijs iets rijker heb gemaakt.

Charlène Pagnaer

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	7
1 Verkenkend onderzoek.....	8
1.1 Oriënteren en richten	8
1.1.1 Aanleiding voor het onderzoek.....	8
1.1.2 PIRLS – ONDERZOEK.....	8
1.1.3 PISA – ONDERZOEK.....	10
1.1.4 Beschrijving van het praktijkprobleem.....	12
1.1.5 Het onderzoeksdoel.....	13
1.1.6 Onderzoeksvraag met deelvragen	14
1.2 Plannen	15
1.3 Verzamelen en analyseren	18
1.4 Welke eindtermen in de tweede graad hebben betrekking op Close Reading in de A-finaliteit?	18
1.5 Waarom is taal een belangrijke vaardigheid?.....	19
1.6 Wat is taalkrachtig onderwijs?	19
1.6.1 Principe 1: Taalkrachtig onderwijs stimuleert een positief-talige grondhouding	19
1.6.2 Principe 2: Taalkrachtig onderwijs is contextrijk	20
1.6.3 Principe 3: Taalkrachtig onderwijs is functioneel.....	21
1.6.4 Principe 4: Taalkrachtig onderwijs is (inter)actief	21
1.6.5 Principe 5: Taalkrachtig onderwijs geeft ondersteuning	21
1.6.6 Principe 6: Taalkrachtig onderwijs heeft aandacht voor impliciet en expliciet leren	21
1.6.7 Principe 7: Taalkrachtig onderwijs biedt kansen tot reflectie	22
1.7 Wat is het belang van lezen?	22
1.7.1 Waarom lezen slimmer maakt en tot een betere wereld leidt	22
1.8 Waarom inzetten op woordverwerving?	24
1.8.1 Hoe verloopt woordverwerving?.....	24
1.9 Factoren die het leesbegrip beïnvloeden	25
1.10 Wat verstaan we onder meertaligheid?.....	26
1.10.1 Voordelen aan meertalig zijn	26
1.10.2 Hoe stimuleer je een positief-talige grondhouding bij meertalige leerlingen?	27

1.11	Wat zijn rijke teksten?	27
1.11.1	Waar vind je rijke teksten?	27
1.11.2	Kenmerken van rijke teksten.....	28
1.11.3	Rijke teksten vs. verarmde teksten	28
1.11.4	Waarom werken met rijke teksten?	28
1.11.5	Literatuur voor ex-OKAN leerlingen	29
2	Wat is Close Reading?	30
2.1	Het verschil tussen Close Reading en andere vormen van begrijpend lezen	31
2.2	Wat is het doel van Close Reading?	35
2.3	Hoe werkt een Close Reading-sessie?	35
2.3.1	Vorbereiding van een Close Reading-sessie	36
2.3.2	Close Reading-sessie 1.....	39
2.3.3	Close Reading-sessie 2.....	39
2.3.4	Close Reading-sessie 3.....	40
2.3.5	GRRIM model.....	40
2.3.6	Vaardigheden binnen een Close Reading-sessie	41
2.3.7	Vervolgopdracht	42
2.4	Close Reading in alle vakgebieden.....	43
2.4.1	Close Reading een meerwaarde in alle vakgebieden	43
2.4.2	Model voor krachtige leeromgeving	44
2.4.3	Close Reading voorbeelden tijdens PAV lessen.	46
2.5	De ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden binnen Close Reading	47
2.5.1	Het belang van spreken en schrijven bij Close Reading	47
2.6	Evalueren tijdens Close Reading	48
2.6.1	Formatief evalueren.....	48
2.6.2	Vier elementen van formatief evalueren.....	49
2.6.3	Summatief evalueren.....	49
2.7	Hoe kunnen we de bouwstenen voor effectieve didactiek toepassen op Close Reading?	50
		51
3	Praktijk.....	52
3.1	Talenpaspoort.....	57
3.2	Close Reading in 4 haartzorg/logistiek.....	59

3.3	Close Reading in 3 haarzorg/logistiek.....	72
3.4	Close Reading in 3 Zorg/Decor.....	81
3.4.1	Vergelijking tussen een traditionele leesopdracht en Close Reading.	97
3.4.2	Feedback van leerlingen over Close Reading.....	102
4	Ontwerpen.....	104
	Conclusie – Besluit.....	105
	Literatuurlijst.....	106
	Figuurlijst.....	108
	Tabellijst.....	108
	Bronnenlijst boekje.....	108
	Geraadpleegde werken (optioneel)	109
	Bijlagen	110

Inleiding

De leesvaardigheid van leerlingen in het secundair onderwijs staat onder druk. Internationale onderzoeken zoals PISA en PIRLS signaleren wereldwijd een zorgwekkende trend. Veel jongeren hebben moeite met het begrijpen van complexe teksten en het kritisch verwerken van informatie. Dit probleem heeft verstrekende gevolgen, zowel voor hun schoolprestaties als voor hun toekomstige rol in de samenleving.

In een tijdperk waarin informatie overdaad de norm is, wordt het steeds belangrijker om deze essentiële vaardigheden te ontwikkelen en te versterken. Hier komt de methode van Close Reading in beeld.

Daarom stelde ik mij de vraag hoe kunnen we Close Reading toepassen in de arbeidsfinaliteit?

Een mogelijke oplossing voor dit probleem is de methode van Close Reading. Deze methode, die al effectief is gebleken in het lager onderwijs, kan wellicht ook in het secundair onderwijs worden toegepast. Close Reading richt zich op het herhaald en diepgaand lezen van teksten, waarbij leerlingen leren om zowel de structuur als de diepere betekenissen van de tekst te analyseren.

In deze bachelorproef onderzoek ik de toepassing van Close Reading binnen de lessen PAV (Project Algemene Vakken) in het secundair onderwijs.

PAV biedt een brede context waarin diverse soorten teksten aan bod komen, van informatieve tot verhalende teksten. Door Close Reading te integreren in deze lessen, kunnen leerlingen niet alleen hun leesvaardigheid verbeteren, maar ook hun kritisch denkvermogen ontwikkelen en hun motivatie voor lezen vergroten.

Om dit proces te ondersteunen, heb ik een boekje ontwikkeld met 25 rijke teksten en bijbehorende vragen. Dit boekje is bedoeld als handig gereedschap voor leerkrachten en als aanmoediging voor leerlingen om dieper na te denken over wat ze lezen. In deze bachelorproef zal je verder kunnen lezen over zowel de theorie als de praktijk van Close Reading, evenals de voordelen en de resultaten van mijn onderzoek. Ik hoop hiermee een positieve bijdrage te leveren aan het verbeteren van zowel de leesvaardigheid als de motivatie van leerlingen.

1 Verkennend onderzoek

1.1 Oriënteren en richten

1.1.1 Aanleiding voor het onderzoek

1.1.2 PIRLS – ONDERZOEK

Het PIRLS-onderzoek heeft in het voorjaar alarm geslagen over het domein begrijpend lezen. Dat lieten experts Hilde Van Keer en Jordi Casteleyn weten in een interview met Klasse Magazine. PIRLS staat voor 'Progress in International Reading Literacy Study'. Het is een internationale studie naar de leesvaardigheid van leerlingen in het vierde leerjaar van het lager onderwijs. Klasse magazine schrijft neer *“Bij de laatste PIRLS, een internationale test op begrijpend lezen in het vierde leerjaar, gaan Vlaamse leerlingen 4 maanden achteruit ten opzichte van 2016.”* (Klasse magazine weer op koers, 2023)

Volgens het PIRLS-onderzoek scoorde Vlaanderen een gemiddelde van 511 op de PIRLS-schaal. (Klasse magazine weer op koers, 2023)

Inneke Ros, leerkracht Nederlands op campus Lievegem, liet in een Klasse-interview weten dat haar leerlingen van 1B vaak zeggen: *“alweer lezen”*. Haar 1B-klas is zeer divers, zowel qua leeftijd als vooropleiding. Toch heeft zij grote verwachtingen van haar leerlingen; zij moeten ook sterk in hun schoenen staan, zegt Inneke. Haar oplossing hiervoor is werken met betekenisvolle teksten, boeiende spreekopdrachten en veel herhaling. Dit verhoogt zowel het niveau als de motivatie. (Klasse magazine weer op koers, 2023)

Deze tabel toont de gemiddelde score van de leerlingen in Vlaanderen volgens het PIRLS-onderzoek.

Land	Gemiddelde score
3 Singapore	587 (3,1)
2 1 Hong Kong	573 (2,7)
Rusland	567 (3,6)
Engeland	558 (2,5)
Finland	549 (2,4)
Polen	549 (2,2)
Taiwan	544 (2,2)
2 Zweden	544 (2,1)
Australië	540 (2,2)
Bulgarije	540 (3,0)
Tsjechië	540 (2,3)
2 1 Denemarken	539 (2,2)
Noorwegen (5)	539 (2,0)
2 Italië	537 (2,2)
Macao	536 (1,3)
Oostenrijk	530 (2,2)
1 Slovakije	529 (2,7)
8 Nederland	527 (2,5)
Duitsland	524 (2,1)
1 Nieuw-Zeeland	521 (2,3)
Spanje	521 (2,2)
Mediaan	520
2 Portugal	520 (2,3)
Slovenië	520 (1,9)
Malta	515 (2,7)
Frankrijk	514 (2,5)
3 Servië	514 (2,8)
2 Albanië	513 (3,1)
Cyprus	511 (2,9)
VLAANDEREN	511 (2,3)
3 Israël	510 (2,2)
PIRLS 2001-gemiddelde	500
2 Turkije	496 (3,4)
2 Wallonië	494 (2,7)
3 Montenegro	487 (1,6)
Noord-Macedonië	442 (5,3)
Azerbeidzjan	440 (3,6)
Oezbekistan	437 (2,9)
Oman	429 (3,7)
2 Kosovo	421 (3,1)
2 1 Brazilië	419 (5,3)
Iran	413 (4,9)
Jordanië	381 (5,4)
2 4 Egypte	378 (5,4)
2 Zuid-Afrika	288 (4,4)

Ierland (wave 2): 577
Noord-Ierland (wave 2): 566

Significant hoger dan Vlaanderen

Significant lager dan Vlaanderen

Tabel 1 Gemiddelde score per land, met aanduiding van de statistisch significante verschillen met Vlaanderen. Vlaanderen is Onderwijs en Vorming.

Katrijn Denies, onderzoekmanager Onderwijseffectiviteit en Evaluatie, schrijft dat de resultaten voor Vlaanderen zorgwekkend zijn. Het PIRLS-onderzoek geeft de resultaten weer op een schaal met 500 als middelpunt. Vlaanderen scoort 511, wat net boven het middelpunt is. Volgens het onderzoek scoren we lager dan de mediaan.

Het PIRLS-onderzoek wordt om de vijf jaar afgenomen. In 2016 waren de resultaten al aan het achteruitgaan, en deze trend zet zich voort. De vergelijking laat zien dat de leerlingen in 2021 vier maanden achterlopen op de kinderen uit 2016.

Volgens Katrijn Denies blinkt slechts 3% van de geteste leerlingen uit in begrijpend lezen. Deze leerlingen kunnen complexe informatie uit een tekst herkennen. Het voorbeeld dat Katrijn in het artikel aanhaalt: *“Als een personage eerst bang is en later blij, weten de sterke lezers waar en waarom deze emoties in de tekst omslaan.”*

De groep sterke lezers is klein. Bij het laagste leesniveau kan een lezer gedetailleerde informatie uit de tekst halen. Een voorbeeld dat Katrijn geeft: *“Als er staat dat Marie 10 jaar is, kan de lezer die leeftijd uit de tekst halen.”* Slechts 6% van de leerlingen haalt dit laagste niveau niet (Pontseele, 2023).

Uit deze meting kunnen we echter geen oorzaken afleiden. Katrijn geeft aan dat we uit vragenlijsten weten welke trends samen met de daling plaatsvonden. Een voorbeeld dat ze in Klasse Magazine aanhaalt, is: *“Leerlingen hadden in 2021 minder kansen om leesboeken van school mee naar huis te nemen. Ze haalt ook dit voorbeeld aan: “Directies en leraren geven aan dat ze het vertrouwen wat kwijt zijn.”* Directies hebben twijfels over de mate waarin al hun leraren de leerplannen correct kennen en effectief volgen. Leraren twijfelen eerder aan hun aanpak. Hoe kunnen ze leerlingen inspireren als het niveau telkens daalt? (Pontseele, 2023)

Katrijn Denies benadrukt dat de thuissituatie ook invloed kan hebben. Ze geeft de volgende voorbeelden: *“Het aantal boeken thuis daalt aanzienlijk. Daarnaast doen ouders in vergelijking met andere landen vrij weinig aan vroege geletterdheid. Zo las 9% van de bevraagde ouders nooit verhalen voor aan hun kleuters. Bovendien speelde 30% van de kinderen als kleuter bijna nooit met speelgoed waarop letters staan, zoals een puzzel of een trein met letters op de wagons.”*

“Ouders lezen zelf ook niet heel graag of vaak. Lezen is leuk en interessant: die boodschap krijgen Vlaamse kinderen daardoor minder mee dan in andere Europese landen. Het leesklimaat is in Vlaanderen zwakker dan elders.” (Pontseele, 2023)

Sinds 2016 is het aantal leerlingen dat thuis geen Nederlands spreekt toegenomen. Katrijn vermeldt: *“Dat 48% van de leerlingen een andere thuistaal heeft – tegenover 34% in 2018 – heeft zeker een weerslag op het gemiddelde. Maar je kunt niet stellen dat begrijpend lezen vooral of alleen voor hen moeilijk is. Eigenlijk is in PIRLS 2021 de score het sterkst gedaald bij de kinderen die thuis Nederlands spreken. Die leerlingen doen het nog altijd duidelijk beter dan de groep die een andere thuistaal heeft, maar het scoreverschil neemt af”* (Pontseele, 2023).

1.1.3 PISA – ONDERZOEK

De resultaten van de PISA-testen van 2023 voor Vlaanderen zijn gekend.

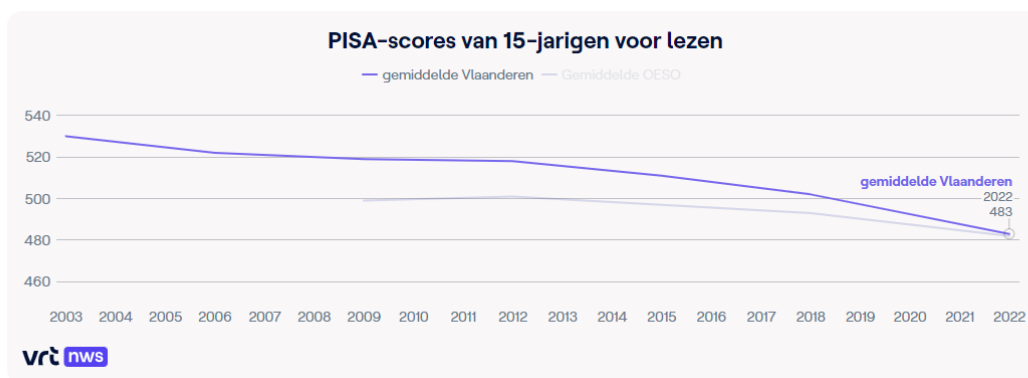
PISA-onderzoek

“Het PISA-onderzoek is het belangrijkste vergelijkende onderzoek tussen landen op het gebied van onderwijs. Het wordt uitgevoerd door de OESO bij bijna 5.000 vijftienjarige leerlingen uit Vlaamse scholen. Om de drie jaar – nu vier jaar vanwege de coronacrisis – wordt het niveau van leerlingen in verschillende domeinen onderzocht, namelijk lezen, wiskunde en wetenschappen.

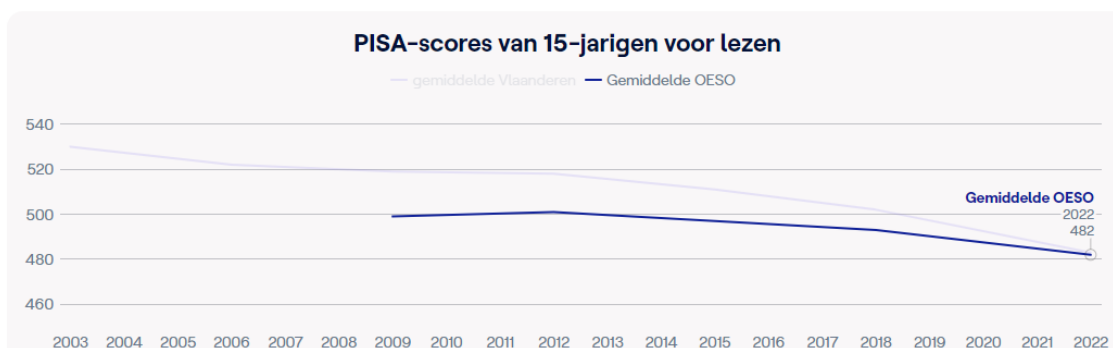
De OESO geeft een gemiddelde score die steeds rond de 500 schommelt. Hoe hoger de score, hoe hoger het gemiddelde niveau van de leerlingen.” (Michiels, 2023).

Vlaamse vijftienjarigen scoren op het gebied van leesvaardigheid slecht in het PISA-onderzoek.

Dit kunnen we afleiden uit deze grafiek:

Figuur 1 PISA-scores van 15-jarigen voor lezen gemiddeld Vlaanderen.

Figuur 2 PISA-scores van 15-jarigen voor lezen gemiddelde OESO

Uit het PIRLS-onderzoek konden we al afleiden dat de resultaten rond begrijpend lezen laag waren. Volgens het PISA-onderzoek gaan we dubbel zo snel achteruit als andere OESO-landen (Droogenbroeck, 2023).

De kloof tussen zwakke en sterke leerlingen is groot. OESO toont aan dat er een groot verschil is tussen leerlingen die zwak scoren en leerlingen die sterk scoren op de testen. In Vlaanderen is dat verschil opvallend groot; in slechts acht landen is het verschil tussen zwakke en sterke leerlingen nog groter dan in Vlaanderen. Ook in het PISA-onderzoek speelt de thuissituatie een rol.

Uit het onderzoek bleek: *“Leerlingen met een migratieachtergrond presteren gemiddeld slechter dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Vlaanderen behoort tot de landen met het grootste verschil tussen autochtone leerlingen en tweede generatie leerlingen met een migratieachtergrond. De onderzoekers wijzen ook op het belang van de thuistaal. Wie een migratieachtergrond heeft en thuis Nederlands spreekt, presteert gemiddeld beter dan leeftijdsgenoten”* (Michiels, 2023).

Hoeveel 15-jarigen zijn toppresteerders en laagpresteerders?

Toppresteerders	Vlaanderen		OESO-gemiddelde	
	Vorig referentiejaar	Jaar 2022	Vorig referentiejaar	Jaar 2022
Wiskunde	34,4%	15,0%	15,0%	9,6%
Lezen	12,5%	7,7%	8,4%	7,9%
Wetenschappen	12,3%	8,7%	9,2%	8,3%
Laagpresteerders	Vlaanderen		OESO-gemiddelde	
	Vorig referentiejaar	Jaar 2022	Vorig referentiejaar	Jaar 2022
Wiskunde	11,4%	22,4%	20,7%	27,7%
Lezen	13,4%	23,9%	17,1%	24,2%
Wetenschappen	11,6%	20,9%	18,1%	22,5%

Toppresteerders: leerlingen die excelleren op PISA-test en topscores halen
 Laagpresteerders: leerlingen die minimumniveau om te functioneren in samenleving niet halen
 Vorig referentiejaar: Wiskunde: 2003 / Lezen: 2009 / Wetenschappen: 2006
 BRON: UGENT

Tabel 2 Hoeveel 15- jarigen zijn toppresteerders en laagpresteerders.

1.1.4 Beschrijving van het praktijkprobleem

Wat is het probleem?

Het is zorgwekkend om vast te stellen dat leerlingen steeds meer moeilijkheden ervaren bij het verwerven van leesvaardigheden.

Deze conclusie wordt niet alleen ondersteund door de resultaten van internationale onderzoeken zoals PISA (Programme for International Student Assessment) en PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), maar komt ook tot uiting in de onderwijspraktijk. Uit de PISA- en PIRLS-onderzoeken blijkt dat de leesprestaties van leerlingen wereldwijd achteruitgaan.

De vaardigheid om complexe teksten te begrijpen en kritisch te denken lijkt af te nemen, wat op lange termijn gevolgen kan hebben voor de ontwikkeling van leerlingen. In de praktijk zien we dat leerlingen steeds minder geneigd zijn om zich te verdiepen in leesmateriaal. De opkomst van digitale media en sociale platforms lijkt invloed te hebben op het leesgedrag van jongeren. Lange en diepgaande teksten worden mogelijk als minder aantrekkelijk ervaren in vergelijking met sociale media. Hierdoor ontstaat een uitdaging om de aandacht van leerlingen vast te houden bij complexere leesopdrachten.

Wie heeft met het probleem te kampen?

De leerlingen in het onderwijs worden geconfronteerd met dit probleem, zoals blijkt uit de resultaten van internationale onderzoeken zoals PISA en PIRLS, die wereldwijd een zorgwekkende trend signaleren. Leerlingen hebben moeite met het begrijpen van complexe teksten en het kritisch verwerken van informatie.

Ook leerkrachten worden hierbij betrokken. Zij hebben de taak om leerlingen te motiveren en effectieve strategieën te ontwikkelen om leesvaardigheid te bevorderen. Daartoe dienen zij hun lessen aan te passen om de motivatie van leerlingen te vergroten. Dit is van cruciaal belang, aangezien afgestudeerden die niet voldoende kunnen lezen, onvoldoende voorbereid zijn om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en het arbeidsleven.

Wanneer treedt het probleem op?

Het probleem doet zich voor op verschillende momenten in de onderwijspraktijk en in de samenleving. Het zal waarschijnlijk blijven toenemen naarmate leerlingen naar hogere klassen gaan. Ze zullen te maken krijgen met complexere teksten, waardoor sommige leerlingen moeite hebben om de benodigde leescompetenties te ontwikkelen. Door de opkomst van sociale media worden leerlingen vaak blootgesteld aan een overvloed aan informatiebronnen. Dit kan de vaardigheid om diepgaand te lezen en kritisch te evalueren verminderen.

Waarom is er een probleem?

Leerlingen moeten niet alleen op school lezen; het is belangrijk dat ze taalkundig sterk in hun schoenen staan om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Dit is cruciaal, zowel in het dagelijks leven als op de arbeidsmarkt.

Waar doet het probleem zich voor?

Dit probleem doet zich niet alleen voor in de onderwijspraktijk; leerlingen zullen ook buiten de schoolmuren problemen ervaren. Als volwassene is het essentieel om over voldoende geletterdheid te beschikken voor diverse maatschappelijke taken en om sterk te staan op de werkvloer.

Hoe is het probleem ontstaan?

Dit is een complex probleem met diverse factoren. Deze vraag is niet snel te beantwoorden. De digitalisering speelt een rol, maar ook de aanpak in het onderwijs met veel invulboeken wordt vaak met de vinger gewezen.

Een belangrijke factor is de verschuiving naar een digitale samenleving, waarin informatie snel toegankelijk is en vaak gepresenteerd wordt in kortere, visuele formaten. Het overmatige gebruik van digitale media en de blootstelling aan oppervlakkige inhoud kunnen de leesgewoonten beïnvloeden.

De opkomst van sociale media en online platforms draagt bij aan de verandering bij het communiceren van leerlingen. Korte tekstberichten, emoji's en visuele content kunnen leiden tot een afname in diepgaand lezen. Dit heeft een directe invloed op de leesgewoontes van de leerlingen.

1.1.5 Het onderzoeksdoel

Close reading wordt soms toegepast in het lager onderwijs en blijkt daar efficiënt. Ik vraag me af of de methodiek ook aangepast kan worden naar het secundair onderwijs.

Gedurende mijn stagelessen ben ik van plan om deze methode uit te proberen, met de hoop op een positief resultaat om de leesvaardigheid binnen de klassen te verhogen.

Mocht deze aanpak succesvol blijken, kan dit leerkrachten aanzetten om deze methode in de toekomst op te nemen in hun onderwijspraktijk.

De keuze voor Close Reading als aanpak binnen de lessen PAV komt door de overtuiging dat deze methode kan bijdragen aan een diepgaander begrip van teksten en het kritisch denkvermogen van leerlingen kan versterken.

Tijdens mijn stage zal ik specifiek letten op de reacties van de leerlingen, de mate van betrokkenheid en eventuele verbeteringen in hun leesvaardigheid.

Een positief resultaat zou niet alleen gunstig zijn voor leerlingen, maar het zou ook de deur openen naar succes in de toekomst.

Als leerkrachten ervaren dat Close Reading een effectieve strategie is om de leesvaardigheid te verhogen, kunnen zij deze methode integreren in hun onderwijspraktijk.

Deze onderzoeksmethode vormt een waardevolle stap in de zoektocht naar methoden die niet alleen het begrip van teksten verdiepen maar ook duurzame verbeteringen in de leesvaardigheid van leerlingen stimuleren. Het resultaat van mijn onderzoek kan bijdragen aan een verrijking van de onderwijspraktijk.

1.1.6 Onderzoeksvraag met deelvragen

Onderzoeksvraag

- Hoe kunnen we Close Reading toepassen in de A- finaliteit?

Deelvragen

- Welke eindtermen in de tweede graad hebben betrekking op Close Reading in de A-finaliteit?
- Waarom is taal een belangrijke vaardigheid?
- Wat is taalkrachtig onderwijs?
- Wat is het belang van lezen?
- Waarom inzetten op woordverwerving?
- Welke factoren beïnvloeden het leesbegrip?
- Wat verstaan we onder meertaligheid?
- Wat zijn rijke teksten?
- Wat is Close Reading?
 - Wat is verschil tussen Close Reading en andere vormen van begrijpend lezen?
 - Wat is het doel van Close Reading?
 - Hoe werkt een Close Reading-sessie?
 - Vaardigheden binnen een Close Reading-sessie.
 - Close Reading in alle vakgebieden.
 - Model voor krachtige leeromgeving.
 - Ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden binnen Close Reading.
 - Evalueren tijdens Close Reading.
- Hoe kunnen we de bouwstenen voor effectieve didactiek toepassen op Close Reading?

Praktijk onderzoek

- Wie is mijn school?
 - Wie zit er in mijn klassen?
 - Close Reading toepassen in mijn klassen

Doel:

Pakket maken rond Close Reading / poster/ stappenplan/ handleiding ..

- ➔ Close Reading pakket binnen PAV binnen de domeinen wiskunde Nederlands, aardrijkskunde
- ➔ Leerlingen bundel

Onderzoeksmethode: Literatuuronderzoek, observatie, gesprekken.

1.2 Plannen

21 april 2023	Eerste gesprek met de directeur.
15 mei 2023	Aanzet BP indienen.
Juni 2023	Samen zitten met promotor voor volgende stappen. (samen zitten met leerkracht Hast)
September 2023	Gesprek mentor Hast.
Oktober 2023	Hanne Rosius is nieuwe promotor geworden+ het onderwerp is gewijzigd in Close Reading.
November 2023	• Boeken gehaald Close Reading; • Begonnen met literatuurstudie.
November 2023	Literatuurstudie: • Start deelvraag: wat is Close Reading; • Doel van Close Reading; • Herschrijven 5xw+h met bronnen (Pisa/Pirls onderzoek); • Deelvragen uitschrijven; • Op vrijdag 24 november online een gesprek met Hanne Rosius.
December 2023	Literatuurstudie • 9/12 literatuurstudie + verbetering feedback Hanne Rosius; (PISA/PIRLS) • 10/12 literatuurstudie (evalueren: formatief ; • 17/12 literatuurstudie: rijke teksten ; • 22/12 online meeting met Hanne Rosius ; • 27/12 Okan rijke teksten + start opmaak boekje + Boom van Bloom; • 29/12 factoren die het leesbegrip beïnvloeden, sessie 1 + 2 Close Reading.
Januari 2024	Literatuurstudie • 08/01: Tussentijdse evaluatie ; • 14/01 Literatuurstudie: verder uitwerken deeltje Close Reading-sessies + voorbereiding. Grimm model. Tabel gemaakt begrijpend lezen vs Close Reading

	Opmaak titels ; • 25/01: opmaak canva bundel (inspiratie Pintrest, tiktok) Eindtermen Nederlands 2de graad Structuur + titels Het belang van lezen; • 26/01: Hanne gebeld tussentijds gesprek.
Februari 2024	Start praktijk onderzoek stage Bevraging • 1/02: Teksten zoeken Voorwoord geschreven canva Beschrijving praktijkprobleem aangepast; Taal als sleutelcompetentie; • 10/02: tabel verder uitgeschreven Woordverwerving Principe 1; Rijke teksten gezocht; Talen paspoort ; • 15/02 tekst 2; • 22/02 Uitvoerig in de klas 4HSOL; Uitvoering in de klas 3HSOL; • 26/02 Teksten zoeken, Tekst uitgewerkt; • 28/02 Uitvoering klas 3HSOL ;(verder) Uitvoering klas 3DEZW; • 29/02 sessie 2& 3 klas 3DEZW; • 29/02 uitvoering 4HSOL.
Maart 2024	Uitvoering tijdens stage lessen • 19/03 uitvoering in de klas 3DEZW; • 27/03 uitvoering in de klas 3HSOL; • 25/03 tussentijdsgesprek Hanne .
April 2024	• 01/04: Taalkrachtig onderwijs: Principe 2,3,4,5,6 en 7uitgescheven Hoe verloopt woordverwerving; • 02/04: Meertalige leerlingen; Okan; • 03/04: Praktijk ervaring; • 4/04: Voorbereiding Close Reading; Vaardigheden Close Reading;

	Vervolgopdracht; • 5/04: vervolgopdracht afgewerkt; Krachtige leeromgeving PAV; Ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden; Summatief evalueren; 12 bouwstenen ; • 6/04: teksten gezocht, tekst ;uitgewerkt (gedicht meer woorden) Formatief evalueren afgewerkt; • 9/04: Bouwstenen afgewerkt + talenpaspoort; Lezen: mijn kind, slim kind; 10/04: Lezen: mijn kind, slim kind; 13/04: afwerking ; • Weekend 20/21/04 Aan de slag gegaan met Feedback gewerkt aan het praktijkgedeelte ; • 22/04 Teksten volledig gezocht in totaal 25; • 23/04 Close Reading school; • 24/04 Close Reading school; • 28/04: teksten uitwerken (6) ; • 29/04: gesprek Hanne + aanpassing eindtermen aantekeningen.
Mei 2024	Uitvoering • 1/05 uitwerking teksten; • 2/05 uitvoering 3HSOL; • 7/05 uitvoering 3ZWDE; • 8/05 Uitvoering 3ZWDE; • 10/05 Uitwerking teksten boekje; • 11/05 feedback aanpassingen; • 15/05 Uitvoering 4HS/OL – 3HS/OL & 3ZW/DE; • 18/05 Boekje verder afwerken; • 19/05 Boekje verder afwerken + doorgestuurd naar Hanne; • 20/05 uitwerking klaspraktijk; • 25/05 poster ; • 26/05 start na lezen BP.
Juni 2024	1 juni BP inlezen Poster epos uploaden; 2 juni Promovideo afwerken; 4 juni BP verder afwerken; 5 juni BP verder afwerken; 7 juni BP verder afwerken ; 8 juni BP verder afwerken; 9 juni BP verder afwerken;

	10 juni BP afwerken en indienen; 19 juni verdediging.

1.3 Verzamelen en analyseren

1.4 Welke eindtermen in de tweede graad hebben betrekking op Close Reading in de A-finaliteit?

In de tweede graad is er de sleutelcompetentie 'competenties in het Nederlands'. Binnen deze competentie zijn de volgende doelen met betrekking tot lezen voor de A-finaliteit geformuleerd.

2.2	De leerlingen beleven plezier aan taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, interactie, schrijven en luisteren.
2.3	De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
2.4	De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
2.5	De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
2.6	De leerlingen beoordelen informatie in gesproken en geschreven teksten op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
2.7	De leerlingen nemen notities van eenvoudige mondelinge boodschappen in functie van doelgerichte communicatie.
2.8	De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.
2.10	De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.
2.13	De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen
2.15	De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen, beluisteren en bekijken van literaire teksten.

Na modernisering: vernietigd (3de leerjaar geldig tot 31/8/2023 en 4de leerjaar geldig tot 31/8/2024)

02.01	De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.
02.03	De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.
02.04	De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten.
02.05	De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.
02.07	De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

02.08	De leerlingen zetten doelgericht strategieën in ter ondersteuning van informatieverwerking en communicatieve handelingen.
02.09	De leerlingen zetten eerder en nieuwverworven woordenschat in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.
2.13	De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.

Na modernisering (3de leerjaar geldig vanaf 1/9/2023 en 4de leerjaar geldig vanaf 1/9/2024)

1.5 Waarom is taal een belangrijke vaardigheid?

Volgens het boek “Voluit Taal” is taal voortdurend aanwezig in het leven van de leerlingen. Zowel binnen als buiten de schoolmuren gebruiken de leerlingen taal. Ze gebruiken taal om te communiceren met vrienden en familie, om nieuwe kennis toe te passen en om persoonlijke doelen te bereiken. Taal vervult verschillende functies in op school en in de samenleving. Door het gebruik van taal drukken we onze emoties en persoonlijke meningen uit. Daarnaast heeft taal ook een sociale functie. We gebruiken taal om in interactie te gaan met elkaar en om informatie met elkaar te delen. (Mariet schiepers, 2022)

Taal heeft verschillende functies: communicatieve, expressieve en sociale functie. Taal is telkens een bindmiddel om communicatie mogelijk te maken. Bovendien is taal een belangrijk instrument om volwaardig deel te nemen in onze complexe samenleving. De taalvaardigheid van de leerlingen bepaalt mede in welke mate ze succes gaan ervaren op school, in hun persoonlijk leven en later in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. (Mariet schiepers, 2022)

“Wanneer we naar de lijsten van de sleutelcompetenties kijken die opgesteld zijn door de OESO, de Verenigde Naties en de Europese Unie, doen al deze competenties een beroep op taal. Het gaat om competenties zoals bewust kunnen omgaan met veranderingen, complexe informatie kunnen verwerken, in staat zijn om kritisch en probleemoplossend te denken, zelfstandige beslissingen te maken, kunnen samenwerken, kunnen communiceren in diverse contexten en kunnen omgaan met nieuwe media en technologieën.” (Mariet schiepers, 2022)

Tot slot is taalvaardigheid een belangrijke sleutelcompetentie op school. Nederlands is een centraal onderdeel van de eindtermen. Daarnaast is het Nederlands ook de instructietaal om de inhoud van alle vakken op school te onderwijzen en te leren. Taal vormt de toegangspoort tot nieuwe kennis, vaardigheden en attitudes. (Mariet schiepers, 2022)

1.6 Wat is taalkrachtig onderwijs?

Lezen is een van de vier belangrijke taalvaardigheden en vormt een essentieel onderdeel van het taalonderwijs. Om effectief leesonderwijs te kunnen bieden, is het belangrijk om te beginnen met het verkennen van belangrijke principes voor taalkrachtig onderwijs.

1.6.1 Principe 1: Taalkrachtig onderwijs stimuleert een positief-talige grondhouding

Volgens het boek “Voluit Taal” heb je om effectief te kunnen leren, steun en bemoediging nodig. Het is belangrijk om je leerlingen en hun leefomgeving te kennen om er passend op in te spelen. Om taalontwikkeling bij leerlingen te stimuleren moet je immers rekening houden met de motivatie van de leerlingen en de socio-emotionele factoren. Het is belangrijk om een omgeving te creëren waarin leerlingen taal kunnen en durven te oefenen. (Mariet schiepers, 2022)

Je creëert deze omgeving door te focussen op de randvoorwaarden die ervoor zorgen dat leerlingen veiligheid, vertrouwen en plezier ervaren tijdens het leren van taal. Hierdoor kunnen leerlingen een positieve-talige grondhouding ontwikkelen. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.1.1 Een veilige oefencontext bieden

Leerlingen in het secundair onderwijs vergroten en verdiepen hun taalvaardigheden. Ze leren spreken en schrijven over complexe onderwerpen, en daarbij maken ze gebruik van gevarieerd taalgebruik. Het is belangrijk om uitdagend een veilige oefenkansen te bieden om dit succesvol te laten verlopen. De leerlingen moeten ruimte krijgen om te experimenteren met taal en dat lukt enkel in een veilige omgeving. Wanneer leerlingen gestimuleerd worden om taal te gebruiken en weten dat ze fouten mogen maken, creëer je een positieve omgeving. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.1.2 Het talige repertoire van leerlingen omarmen

Taalleren is een individueel traject. Niet elke leerling pikt taal op hetzelfde tempo op. Als leerkracht moet je naar iedere leerling afzonderlijk kijken, wat lukt wel al en wat nog niet. De ene leerling heeft moeite met het verwoorden, terwijl dat bij de ander al vlot gaat. Sommige leerlingen weten al veel over een onderwerp, terwijl anderen dat nog niet doen.

Een leerling kan dyslexie hebben en taal juist vermijden, terwijl anderen ervan houden. (Mariet schiepers, 2022)

Dit principe geldt ook voor de eventuele andere talen die leerlingen thuis, in hun vrije tijd gebruiken of tegenkomen. Sommige leerlingen hebben een andere thuistaal zoals: Frans, Turks of Marokkaans, en gebruiken ook Engels tijdens het chatten. Via rapliedjes en series komen leerlingen ook anderstalige begrippen tegen. Daarnaast gebruiken leerlingen jongerentaal of een dialect. Als leerkracht is het belangrijk dat je oog hebt voor het volledige talige repertoire van leerlingen. In onze maatschappij is het een meerwaarde om verschillende talen vlot te spreken, dat is ook een doelstelling van Europa voor al zijn burgers. Wanneer je als leerkracht interesse toont in de talen die de leerlingen spreken, draagt dat bij aan hun welbevinden en motivatie. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.1.3 Hoge verwachtingen koesteren

Het is van belang dat leerlingen de steun voelen van hun leerkrachten in hun taalleervermogen. Door hoge verwachtingen te hebben, breng je over dat leren voor iedereen mogelijk is, wat essentieel is voor het opbouwen van zelfvertrouwen.

Verder zou de school een omgeving moeten zijn waar leerlingen gestimuleerd worden om voortdurend te blijven leren, om op die manier nieuwe kennis, vaardigheden en attitudes te ontwikkelen. Bovendien is het belangrijk dat leerlingen een rijk taalaanbod krijgen en uitdagende talige opdrachten kunnen uitvoeren. Hoge talige verwachtingen brengt de veilige oefencontext niet in gevaar. Als leerkracht moet je tonen dat je gelooft in hun taalproces en ondersteuning bieden, dit creëert ook vertrouwen en veiligheid. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.2 Principe 2: Taalkrachtig onderwijs is contextrijk

Een aanzienlijk deel van ons onderwijs draait om nieuwe taal betekenis te geven, om inzicht te krijgen in zowel de concrete als de abstracte wereld. In het secundair onderwijs neemt de complexiteit van leerstof snel toe en verandert de leefwereld van jongeren snel. De interesses veranderen evenals hun nieuwsgierigheid naar andere delen van de wereld en ze ondergaan lichamelijke veranderingen. Om de betrokkenheid bij het taal- en leerproces te verhogen,

moeten de nieuwsgierigheid en brede interesse van tieners gestimuleerd worden. De combinatie van een ondersteunende context en een rijksaalaanbod, zorgt ervoor dat nieuwe taal opgepikt kan worden. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.3 Principe 3: Taalkrachtig onderwijs is functioneel

Ons taalonderwijs wordt functioneler voor leerlingen wanneer taal wordt ingezet om verschillende doelen te bereiken, waardoor het een middel wordt om zinvolle taken op te lossen. Denk bijvoorbeeld aan het volgen van een recept om een gerecht te bereiden of het opvolgen van instructies van de leerkracht. In deze leeractiviteiten dient taal als hulpmiddel dat hen ondersteunt om de doelen te bereiken. Bij het voorbereiden van taken is het belangrijk dat de leerkracht een taaldoel voor ogen houdt. Het is de bedoeling dat leerlingen luisteren, lezen spreken of schrijven. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.4 Principe 4: Taalkrachtig onderwijs is (inter)actief

Om taalvaardigheid te ontwikkelen, is het belangrijk om zoveel mogelijk gelegenheden te hebben om actief met taal bezig te zijn. Het is namelijk niet voldoende om een term of zinsconstructie slechts éénmaal te horen of te lezen om deze te onthouden. We hebben een overvloed aan mondelinge en schriftelijk taalaanbod nodig, waarop we uitgebreid kunnen reageren en feedback ontvangen over het eigen taalgebruik. Het gebeurt liefst in diverse contexten en op verschillende momenten. Een interactieve klaspraktijk is van cruciaal belang als we streven naar taalvaardig onderwijs voor onze leerlingen. (Mariet schiepers, 2022)

1.6.5 Principe 5: Taalkrachtig onderwijs geeft ondersteuning

Ondersteuning bieden kan worden gerealiseerd door feedback te geven op de taaluitingen van leerlingen, zodat ze zich kunnen aanpassen. *“Uit onderzoek blijkt dat feedback een zeer effectief ondersteuningsmiddel is, maar vooral goed werkt terwijl de leerling taal gebruikt, bijvoorbeeld tijdens het luisteren, spreken, lezen en schrijven. Kwaliteitsvolle feedback omvat een combinatie van feedback, feed-up en feedforward.”* (Mariet schiepers, 2022)

1.6.6 Principe 6: Taalkrachtig onderwijs heeft aandacht voor impliciet en expliciet leren

Taal kun je niet volledig leren door enkel te oefenen. Eenvoudig, alledaags taalgebruik kan wel verworven worden door praktijkervaring. Voor de ontwikkeling van taalvaardigheid in bredere zin is expliciete ondersteuning nodig om leerlingen tot betere taalgebruikers te maken. *“Impliciet taalleren houdt in dat een nieuwe taal onbewust wordt opgepikt”* (Mariet Schiepers, 2022).

“Met expliciet leren bedoelen we dat je bewust stilstaat bij vormelijke en theoretische aspecten van taal, zoals woordenschat, spelling en taalbeschouwing maar ook bij leesstrategieën, of criteria waaraan een schrijfproduct moet voldoen.” (Mariet schiepers, 2022)

1.6.7 Principe 7: Taalkrachtig onderwijs biedt kansen tot reflectie

Reflectie is expliciet werken aan taalcompetentie door bewust na te denken over het proces dat leerlingen doormaken over hun eindresultaten en individuele vooruitgang. Reflecteren en leren gaan hand in hand, reflectiemomenten zijn cruciaal om het leerproces te ondersteunen. Deze momenten kunnen zowel voor, tijdens als na het leren worden ingepland door leerlingen zelf maar ook door medeleerlingen of leraren. (Mariet schiepers, 2022)

Het is van essentieel belang dat leerlingen hun taalproducten af en toe vanuit een ander perspectief bekijken. Wanneer een leerling tijdens een reflectiemoment in de klas beseft dat hij niet genoeg hulpmiddelen heeft om een tekst goed te structureren, of wanneer een leerling via feedback van medeleerlingen ontdekt dat zijn blogbericht niet vlot leesbaar is, zal hij meer geneigd zijn om bij te leren en op zoek te gaan naar verbeteringen. Deze reflectiemomenten zijn er niet om leerlingen op hun fouten te wijzen, maar juist om hun leerproces te ondersteunen en hen gericht en gemotiveerd verder te laten groeien. Op deze manier zorg je voor een natuurlijke vorm van differentiatie in je lessen. (Mariet schiepers, 2022)

1.7 Wat is het belang van lezen?

Leerlingen zijn gedurende de dag actief bezig met sociale media. Ze spenderen uren per dag aan lezen en schrijven op hun gsm. Het baart zorgen dat jongeren steeds minder geneigd zijn om boeken te lezen. Leesvaardigheid is onmisbaar voor school- en maatschappelijk succes. Bovendien bevordert lezen empathie, en leerlingen met een hogere leesfrequentie vertonen beter ontwikkelde competenties op het gebied van burgerschap. Het lezen van online teksten verschilt vaak van het lezen in een boek, omdat het vaak snel en oppervlakkig gebeurt. Herhaaldelijk op deze wijze lezen zorgt ervoor dat het oppervlakkig doorlezen (skimmend lezen) de norm wordt, terwijl diepgaand lezen geleidelijk verdwijnt. (Erna van Koeven, 2023)

Een effectieve leesvaardigheid en het vermogen tot diep en geconcentreerd lezen zijn van essentieel belang voor het functioneren in de hedendaagse samenleving en ook voor de digitale geletterdheid. (Erna van Koeven, 2023)

De lees- en schrijfvaardigheid van leerlingen heeft een grote invloed op hun betrokkenheid in de samenleving. Zelfs wanneer leerlingen de basisschool verlaten met een voldoende leesniveau, bestaat het risico dat hun leesontwikkeling gevaar loopt. Als ze wel in staat zijn om te lezen, maar dit niet doen, kan hun leesniveau afnemen; hiervoor wordt de Engelse term 'aliteracy' (leesvermijding) gebruikt. Dit fenomeen doet zich momenteel op grote schaal voor. (Erna van Koeven, 2023)

Leerlingen van ouders met een beperkte opleiding, ongeacht hun migratieachtergrond, bevinden zich in een bijzonder kwetsbare positie. Zij hebben een verhoogd risico op zowel laaggeletterdheid als analfabetisme. Oudere leerlingen met een migratieachtergrond die in geen enkele taal hebben leren lezen, hebben eveneens een aanzienlijk risico op analfabetisme. Het vergt aanzienlijke inspanning voor volwassen analfabeten of laaggeletterden om later alsnog te leren lezen. In onze geletterde samenleving is lezen van groot belang. (Erna van Koeven, 2023)

1.7.1 Waarom lezen slimmer maakt en tot een betere wereld leidt

Volgens Wouter Duyck in zijn boek *Mijn kind, slim kind* is lezen een belangrijke vaardigheid die invloed heeft op verschillende domeinen (Duyck, 2024).

Wouter Duyck begint met de cognitieve basisvaardigheden die hij lezen en rekenen noemt. Het zijn twee belangrijke vakken die in alle onderwijssystemen terug te vinden zijn. Hij stelt dat

taal en rekenen de basis vormen van alles, van de filosofie van de oude Grieken tot de kunstmatige intelligentie van ChatGPT. *“Taal is niet zomaar een schoolvak. In het lager onderwijs leren we lezen, en gaat het om de taal en de vaardigheid zelf, maar dat doen we vooral omdat die taal nodig is om ze vervolgens te gebruiken om al de rest te leren. Nadat we leren lezen, gaan we lezen om te leren.”* (Duyck,2024).

Hogere IQ-scores leiden tot betere prestaties

(p.82) Uit verschillende studies blijkt dat hogere IQ-scores leiden tot betere punten, tot langer studeren en tot meer diploma's. Intelligent zijn is niet enkel belangrijk op school maar ook na school is het erg belangrijk. Intelligentie is cruciaal voor werkprestaties, niet alleen voor ingenieurs die bruggen bouwen of voor leraren en professoren, maar is ook voor verkopers, chauffeurs, bakkers enzovoort. *“Een goede poetsvrouw of – man is ook iemand die nadenkt, het werk optimaal plant. Een trap poetsen van beneden naar boven, zonder vervolgens terug te keren om de overblijvende, onderliggende ruimte te poetsen, verlaagt de productiviteit. Een succesvolle bakker is iemand die efficiënt voorraadbeheer van bloem en boter heeft, zonder al te veel verspilling. Die voorziet en meer bakt wanneer de andere bakker uit het dorp op vakantie gaat. Dat is wat intelligentie doet.”* (Duyck,2024).

Lezen maak intelligent

Het verhogen van het leesvolume heeft geen invloed op intelligentie, maar verbeterde leesvaardigheden wel. In zijn boek bespreek Wouter Duyck een Australisch onderzoek waarin gemeten werd hoe vaak men voorleest bij kinderen tussen de 2 en 3 jaar. Het onderzoek toont aan dat dit sterk samenhangt hoe goed deze kinderen het binnen zes jaar gaan doen op de nationale gestandaardiseerde toetsen taal en wiskunde. De Australische onderzoekers tonen aan dat dit komt door de effecten van lezen zelf op intelligentie. Voorlezen leidt tot beter en meer lezen en verhoogde ouderbetrokkenheid. (Duyck,2024).

In het boek spreekt men over dat het effect van voorlezen meer effect heeft op kwetsbare kinderen dan voor kansrijke kinderen, omdat zij meer cognitieve stimuleringen ervaren.

“Het effect van voorlezen op kwetsbare kinderen toont nog maar eens aan dat cognitieve basisvaardigheden en intellectuele ambitie, met name op het gebied van taal, een motor zijn van sociale mobiliteit. Dit effect leidt ook tot goede individuele uitkomsten op de arbeidsmarkt.” (Duyck,2024).

Wouter Duyck schrijft dat de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden en intelligentie, niet belangrijk is voor aso of vwo, maar ook belangrijk is voor tso/bso en havo/vmbo en ander onderwijs. Volgens een studie uit het Verenigd Koninkrijk zijn slimme kinderen ook gelukkiger. Slimmere mensen met een hoger IQ zijn gelukkiger, hebben minder kans op ziektes zoals depressie en zijn veerkrachtiger in het dagelijks leven. In deze studie hebben ze 7000 mensen uitgebreid getest en opgevolgd. De belangrijkste conclusie uit dit onderzoek is dat slimmere mensen gelukkiger zijn, vooral omdat ze een welvarender leven leiden, een betere job hebben en gezonder zijn. (Duyck,2024)

Uit andere onderzoeken blijkt dat je ook beter kunt omgaan met (negatieve) emoties. *“Het is dus een combinatie van factoren: intelligentie zorgt voor een leven waarin het makkelijker is om gelukkig te zijn en het helpt om beter om te gaan met dingen in het leven die tot ongeluk kunnen leiden. Dit soort mechanismen speelt op zeer lange termijn”.* (Duyck,2024)

1.8 Waarom inzetten op woordverwerving?

Volgens het boek “Voluit Taal”: zijn woorden bouwstenen van onze taal. Zonder woorden zou er geen taal bestaan, en dus ook geen rijke communicatie, onderwijs, of kennisoverdracht. Onder invloed van technologie is onze samenleving geëvolueerd van een industriële naar een kennismaatschappij. Dat maakt een uitgebreide woordenschat des te belangrijker: kennisverwerving en woordenschat zijn sterk met elkaar verweven. Wanneer leerlingen nieuwe woorden leren, breiden ze automatisch hun kennis van de wereld uit, en omgekeerd. (Mariet schiepers, 2022)

De kwaliteit van de woordenschat die een leerling beheerst is bepalend voor zijn schoolsucces en voor het functioneren in de maatschappij. Niet iedereen begint op hetzelfde niveau. Er blijft een taalkloof tussen taalkansrijkere en taalkansarmere gezinnen bestaan. *“In gezinnen met meer taalkansen wordt er meer voorgelezen, is er meer kwalitatieve interactie en horen kinderen meer (schooltaal) woorden.”* (Mariet schiepers, 2022)

“Ook leerlingen met een andere thuistaal hebben in het Nederlands een behoorlijke woordenschatkloof te overbruggen ten opzichte van hun Nederlandstalige klasgenoten”. (Mariet Schiepers, 2022)

1.8.1 Hoe verloopt woordverwerving?

Volgens het boek “Voluit Taal” beschikken kinderen en jongeren over een krachtig woordleermechanisme, dat drie principes volgt.

1.8.1.1 Labelen

Kinderen leren stap voor stap elementen uit de werkelijkheid kennen in de vorm van concepten. Geleidelijk aan leren taalgebruikers woordvormen te koppelen aan deze concepten. Ze plakken als het ware een etiket op wat ze waarnemen. Een leerling leert bijvoorbeeld het woord ‘naaldboom’ te associëren met een boom die naaldvormige bladeren heeft. (Mariet Schiepers, 2022)

1.8.1.2 Categoriseren

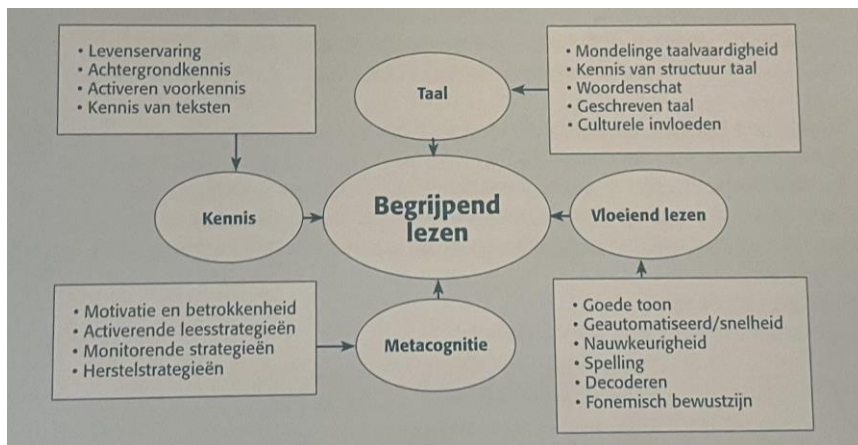
“Zodra de wereldkennis uitbereid, breiden ook de toepassingscontexten van woordvormen uit. Zo leert een leerling verschillende soorten naaldbomen te onderscheiden, zoals ceders, cipressen en zilversparren. Daarnaast is er ook sprake van en betekenisverfijning en afbakening. Gaandeweg wordt bijvoorbeeld duidelijk dat niet elke naaldboom ook een kerstboom is.” (Mariet schiepers, 2022)

1.8.1.3 Netwerkopbouw

Taalgebruikers bouwen geleidelijk een semantisch netwerk op rondom een specifieke woordvorm, waarbij ze leren woorden met elkaar te verbinden. “Bovendien zijn er ook woordrelaties waar te nemen op basis van vergelijking, oorzaak-gevolg en middel-doel. Tot slot roept het ene woord ook automatisch andere woorden op, bijvoorbeeld: een zelfstandig naamwoord heeft een lidwoord, bepaalde werkwoorden vragen een vast voorzetsel.” (Mariet schiepers, 2022)

1.9 Factoren die het leesbegrip beïnvloeden

Volgens het boek 'Close Reading in de praktijk' zijn er verschillende factoren die het leesbegrip beïnvloeden. Onderzoekers Lane en Fender Hayes hebben een model ontwikkeld dat de factoren beschrijft die invloed hebben op het begrijpend lezen en hoe deze met elkaar samenhangen. (Close Reading, 2021)

Figuur 3 Factoren die het leesbegrip beïnvloeden

Volgens het model zijn er vier grote factoren die het leesbegrip beïnvloeden:

1. Vloeiend lezen

Om de inhoud van een tekst te begrijpen, is het belangrijk dat een lezer in staat is om vlot technisch te lezen. Het begint met het onderscheiden van klanken in woorden en vervolgens leren ze technisch lezen. Vloeiend lezen bestaat uit drie onderdelen: correct, vlot en expressief lezen. (Close Reading, 2021)

2. Taal

Het beheersen van de Nederlandse taal is één van de factoren die het leesbegrip beïnvloedt. Uit onderzoek blijkt dat je 95 % van de woorden moet kennen om de tekst te begrijpen. Doordat men eerst leert praten, is mondelinge taalvaardigheid conditioneel voor schriftelijke taalvaardigheid. Het helpt leerlingen wanneer ze een goede zinsbouw beheersen. (Close Reading, 2021)

3. Kennis

De volgende factor die invloed heeft op het leesbegrip is kennis. Kennis die je hebt over het onderwerp. De leerling gaat de tekst beter begrijpen en interpreteren wanneer hij al gelijk aardige ervaringen heeft opgedaan. Dit kan komen door het lezen van vergelijkbare teksten of door het deelnemen aan gerelateerde activiteiten, zoals een excursie. (Close Reading, 2021)

4. Metacognitie

De laatste factor gaat over het bewaken van zijn eigen leesproces. Weet de leerling wat hij moet doen wanneer hij een moeilijk woord of een moeilijk stukje tekst tegen komt? Leest hij het hardop, vraagt hij hulp? Dit zijn vaardigheden die de leerling inzet om zijn eigen leesproces te ondersteunen. (Close Reading, 2021)

De tekst zelf kan ook een invloed hebben op de leerling door verschillende factoren:

- De moeilijkheid van de woorden;
- De complexiteit van de woorden;
- De relaties en verbanden die gelegd worden en die met of zonder signaalwoorden worden aangeduid;
- De lengte van de tekst;
- De tekstsoort of het genre van de tekst.

1.10 Wat verstaan we onder meertaligheid?

Volgens het boek “Voluit Taal” is meertaligheid een ruim begrip, dat bijzonder veel vormen kan aannemen. We noemen mensen meertalig als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren of als ze van meerdere talen regelmatig gebruikmaken. (Mariet schiepers, 2022)

De diversiteit aan talen kan een waardevolle troef zijn in het onderwijs en ook bij het verwerven van kennis. Het kan bijdragen aan het versterken van taalvaardigheden en het behalen van leerdoelen. Echter wordt meertaligheid vaak geassocieerd met iets negatiefs zoals achterstand. Het wordt gezien als een obstakel voor het leerproces en staat in de weg om de Nederlandse taal te verwerven. (Mariet schiepers, 2022)

1.10.1 Voordelen aan meertalig zijn

Volgens het boek “Voluit Taal” zijn er enkele studies die aantonen dat er voordelen gekoppeld zijn aan meertaligheid:

- **Cognitieve voordelen:** Volgens sommige studies zouden meertalige leerlingen hun aandacht beter kunnen reguleren en concentreren. Ze hebben een beter functionerend werkgeheugen. (Mariet schiepers, 2022)
- **Neurologisch voordelen:** Meertaligheid lijkt gunstig te zijn voor het behoud van een gezond en actief brein. In het bijzonder lijken de risico's op het ontwikkelen van symptomen die verband houden met Alzheimer minder groot te zijn. (Mariet schiepers, 2022)
- **Economische voordelen:** Meertaligheid heeft eveneens een grote economische waarde. Dit komt niet alleen doordat individuen binnen hun eigen bedrijven en organisaties in meerdere talen kunnen functioneren, maar ook doordat ze dankzij deze meerdere talen betere relaties kunnen opbouwen met andere bedrijven en organisaties, met name in meertalige markten. (Mariet schiepers, 2022)
- **Sociaalpsychologische voordelen:** Onderzoek toont specifiek aan dat het welzijn en zelfvertrouwen van meertalige leerlingen in een onderwijscontext hoger liggen wanneer hun thuis- en moedertalen op school worden erkend en gebruikt. Tot op heden is echter

nog niet vastgesteld of het gebruik van thuishalen ook een positieve invloed heeft op de verwerving van de schooltaal zelf. Echter heeft het inzetten van andere talen in het Nederlandstalig onderwijs geen negatieve impact op de taalontwikkeling in het Nederlands, en dat socio-emotionele aspecten een rol kunnen spelen bij de taalontwikkeling in de instructietaal. (Mariet schiepers, 2022)

1.10.2 Hoe stimuleer je een positief-talige grondhouding bij meertalige leerlingen?

Met een positieve houding ten opzichte van talen streven we er in de eerste plaats naar om andere talen een plaats te geven op school. Bijvoorbeeld samen met je leerlingen een Spotify-playlist samen te stellen met nummers in de diverse thuishalen die vertegenwoordigd zijn in de klas, bevordert je een gevoel van inclusie waarin iedereen een deel van zijn of haar identiteit herkent. Een ander idee om de positieve grondhouding van meertaligheid bij leerlingen te stimuleren, zijn leerlingen ene talenpaspoort laten invullen met de talen die ze allemaal spreken. (Mariet schiepers, 2022)

1.11 Wat zijn rijke teksten?

Volgens taalunie zijn rijke teksten “authentieke teksten over levensechte, herkenbare thema’s. Ze hebben een duidelijke structuur, origineel taalgebruik en een gevarieerde woordenschat: in de tekst komen zowel frequent als minder frequent gebruikte woorden voor. Er staan signaal- en verbindingswoorden tussen de zinnen, en de verschillende alinea’s en hoofdstukken van de tekst vormen inhoudelijk een geheel.” (Taalunie, sd) Het doel van de schrijver is met de tekst communiceren, dit doet hij door middel van rijke taalmogelijkheden. (Erna van Koeven, 2023)

1.11.1 Waar vind je rijke teksten?

Volgens Taalunie zijn rijke teksten overal te vinden en kunnen ze uit verschillende bronnen komen.

Deze bronnen kunnen een non-fictietekst zijn, zoals:

- een krantenartikel uit een kwaliteitskrant of een tijdschrift;
- een webtekst;
- een podcast;
- Studietekst.

(Taalunie, sd) (Erna van Koeven, 2023)

Het kan ook een fictietekst zijn, zoals:

- een kinder- of jeugdboek;
- boeken met natuurlijk taalgebruik;
- een gedicht;
- een verhalend-informatieve tekst, waarin non-fictie verhalend wordt gepresenteerd.

(Taalunie, sd) (Erna van Koeven, 2023)

1.11.2 Kenmerken van rijke teksten

Volgens het boek “ Rijke taal (v)mbo “ zijn dit de kenmerken van rijke teksten:

- De schrijver wil met de tekst werkelijk iets communiceren en zet daar de volle rijkdom van zijn taalmogelijkheden voor in;
- Er is sprake van een elementaire verhaalstructuur waardoor de lezer wordt meegenomen in de tekst;
- De tekst is actief en spreekt de lezer direct aan;
- De zinslengte is gevarieerd. Daarbij is sprake van verbindingswoorden;
- De tekst bevat gevarieerde woordenschat met voldoende laagfrequente woorden;
- Er worden (causale) verbanden gelegd tussen tekstgedeeltes, en de teksten zijn niet opsommend;
- Het gaat om een doorlopende tekst. Het gaat niet om losse fragmenten;
- Eventuele illustraties ondersteunen het begrip van de tekst.

(Erna van Koeven, 2023)

1.11.3 Rijke teksten vs. verarmde teksten

Volgens Taalunie komen leerlingen soms in contact met ‘verarmde’ teksten die aangepast of vereenvoudigd zijn voor een bepaald lezerspubliek. (Taalunie, sd)

Door het geforceerde taalgebruik zijn dergelijke teksten vaak moeilijker te begrijpen voor leerlingen. Signaal -en verbindingswoorden worden weggelaten in de ‘verarmde’ teksten, waardoor leerlingen zelf verbanden moeten leggen. Dit kan leiden tot overbelasting van het werkgeheugen van de leerlingen, wat een negatieve invloed heeft op hun leesbegrip. (Taalunie, z.d.)

Taalunie schrijft neer dat: “verarmde teksten ontnemen de kans bij leerlingen om hun kennis en woordenschat te verbreden en te verruimen. Woorden als ‘daarentegen’ leer je niet in woordenlijstjes, maar door ze geregeld in rijke teksten tegen te komen. Komt in een tekst alleen maar het woord ‘storm’ voor, in plaats van ‘tornado’, ‘windstoot’ of ‘orkaan’? Dan krijgen leerlingen onvoldoende kansen om hun kennis van de wereld te verruimen en te verdiepen. Aan de andere kant worden rijke teksten gelezen met een authentiek doel. Je wil ergens meer over te weten komen, je wil fijn wegdromen in een mooi verhaal of je wil weten hoe anderen over iets denken. Dit authentiek, of intrinsiek, doel, is dus het grote verschil met verarmde teksten”. (Taalunie, sd)

1.11.4 Waarom werken met rijke teksten?

Volgens Taalunie zijn rijke teksten: “een veelzijdig middel om aan de taalontwikkeling en de kennisopbouw van leerlingen te werken. Ze nodigen uit tot diep lezen, gesprekken en discussie. Een rijke tekst kan het vertrekpunt zijn om te werken aan woordenschat, leesbegrip, en spreek- en schrijfvaardigheid. Bovendien verruimt een rijke tekst de woordenschat en de kennis over de wereld van leerlingen: het helpt hen om hun eigen ervaringen in een ander licht te plaatsen. Daarom zijn rijke teksten breder inzetbaar dan in taallessen alleen.” (Taalunie, sd)

Leerlingen vergroten hun kennis over een specifiek onderwerp wanneer ze diverse informatieve teksten met een gemeenschappelijk thema doornemen. Dit stimuleert hun motivatie en werkt functioneel: door het vergelijken van verschillende teksten kunnen leerlingen hun kennis over een onderwerp verdiepen en de informatie kritisch beoordelen. (Taalunie, sd)

1.11.5 Literatuur voor ex-OKAN leerlingen

Leesonderwijsexperten en OKAN-leerkrachten hebben samen een rubriek geschreven rond literatuur in de OKAN-klas:

“Wie in onze informatiemaatschappij volwaardig wil meedraaien, moet een brede waaier van teksten met begrip kunnen lezen. OKAN-leerlingen worden klaargestoomd om teksten te begrijpen die ze in het dagelijks leven nodig hebben. Literatuur komt daarbij minder aan bod. Rijke teksten diepgaand lezen stimuleert immers de lees- en taalvaardigheid. Literaire teksten zijn bij uitstek rijk. Literatuur beleven heeft positieve effecten op welbevinden, persoonsvorming, empathie, denkvermogen en sociale participatie.” (Ruud Meert, 2023)

Volgens de experts in leesonderwijs zijn er een aantal kenmerken van literatuur die aan OKAN-leerlingen kunnen worden overgebracht:

1. **Een transparant, authentiek leesdoel:** zorg voor een duidelijke focus met een concreet, authentiek leesdoel dat voortvloeit uit de tekst. Het leesdoel bepaalt immers in grote mate hoe je een tekst leest. Visualiseer je leesdoel op het bord, zo blijft het doel ook toegankelijk tijdens het lezen. (Ruud Meert, 2023)
2. **Een toegankelijke tekst:** Vlot begrijpend lezen is een complex samenspel van leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag. Ook taalbagage en achtergrondkennis spelen een grote rol. Maak de tekst toegankelijk: activeer voorkennis of geef achtergrondkennis mee via filmpjes, foto's. Creëer voor tijdens en na het lezen ruimte voor eigen ervaringen. (Ruud Meert, 2023)
3. **Kwaliteitsvolle interactie:** Interactief voorlezen bevordert mondelinge taal en oordenschat. Praten over lezen verdiept de leeservaring en maakt verschillende meningen, perspectieven en interpretaties bij de tekst bespreekbaar. Zorg voor open denk vragen en veel ruimte voor inbreng. Daag de leerlingen uit om ideeën te verwoorden. Vraag door en laat reacties verduidelijken. (Ruud Meert, 2023)
4. **Model staan:** Leerlingen hebben behoefte aan een leesrolmodel. Wanneer jij aspecten van technisch lezen en leesstrategieën hardop denkend voorleest, geef je leerlingen inzicht in jouw lees-denkproces. Door te tonen hoe jij omgaat met leesmoeilijkheden, hoe jij zaken uit een tekst afleidt leer je leerlingen strategisch met teksten omgaan. (Ruud Meert, 2023)
5. **Actief (herhaald) lezen:** Wanneer leerlingen zich lange tijd in een uitdagend thema met bijhorende teksten verdiepen, wordt lezen echt zinvol. Herhaald (voor)lezen en een actieve verwerking zorgen voor leesverdieping. Maak daarom voldoende tijd voor lezen en leesopdrachten. Geef leerlingen waar mogelijk autonomie, zorg voor verbondenheid en competentieontwikkeling. Zo bevorder je naast lees- en taalvaardigheid ook leesmotivatie. (Ruud Meert, 2023)
6. **Inzoomen en uitzoomen:** Zoom in op taalspecifieke kenmerken op woord-, zins- en tekstniveau. Zoom uit en gebruik de leeservaring om een thema te verdiepen en te verbreden. (Ruud Meert, 2023)

2 Wat is Close Reading?

Volgens Karin Versloot, onderwijsadviseur in taal en lezen, is Close Reading een aanpak en geen methode. Bij Close Reading gebruik je rijke, complexe teksten die een meerwaarde bieden voor de ontwikkeling van de leerling. Ze leren nieuwe informatie en hun woordenschat wordt uitgebreid door de rijke taal die wordt gebruikt. (Basisonderwijs, 2023)

Volgens het boek 'Close Reading werken aan diepere tekstbegrip in het basisonderwijs' is Close Reading lezen met diepgang, waarbij voortdurend de tekst wordt geanalyseerd. De leerlingen worden onderzoekers van de tekst. Ze onderzoeken de structuur van de tekst maar ook de diepere betekenis. De leerkracht biedt de nodige ondersteuning aan en speelt hierbij een belangrijke rol.

Volgens het boek 'Close Reading in de praktijk', staat bij Close Reading de tekst centraal. Het doel is dat de leerlingen na het lezen van een tekst, begrijpen wat ze gelezen hebben. Ze zijn instaat om de essentiële informatie uit de tekst te halen en de boodschap van het verhaal te begrijpen. (Close Reading, 2021)

Een goede tekst is van groot belang, alle informatie moet je terug kunnen vinden in een tekstdeel om de betekenis te kunnen vinden. De tekst moet ook aansluiten bij de voorkennis van de leerling. Lezen is een interactief proces tussen de lezer en de tekst, waarbij de lezer de informatie die hij/zij leest koppelt met bestaande kennis. Wanneer deze voorkennis ontbreekt zal er minder interactie kunnen plaatsvinden.

Bij Close Reading is het belangrijk dat leerlingen de tekst meerdere malen herlezen. Dit kan op verschillende manieren: op woord-, zins- of alinea-niveau. Door de voorkennis die de leerlingen hebben over een bepaald onderwerp en door de gebruikte taal, kunnen ze verbanden leggen. (Close Reading, 2018)

Figuur 4 Close Reading is dieper graven in de tekst.

Bij de aanpak van Close Reading lezen we de tekst driemaal, telkens met een andere focus. De eerste keer staat de kern van de tekst centraal, de tweede keer verkrijgen de leerlingen nog meer informatie en bij de derde keer begrijpen de leerlingen de tekst.

Het is belangrijk dat de leerkracht tekstgerichte vragen gaat stellen die ervoor zorgen dat de leerling terug in de tekst gaat kijken. Wanneer er persoonlijke vragen worden gesteld zoals *“Heb je zo een ervaring al meegemaakt?”*, dan sporen we de leerlingen niet aan om terug in de tekst te gaan kijken. Een ander hulpmiddel dat kan leiden tot tekstbegrip is een extra instructie geven. Leerlingen worden niet beter als het niveau van de tekst veel te hoog is. Om onderzoekers van een tekst te worden, moeten de leerlingen leren omgaan met de taal en kennis die ze beheersen. De leerkracht moet leren hoe leerlingen nieuwe taal en kennis kunnen verkrijgen.

Tot slot is Close Reading een manier van lezen die toegepast kan worden naast de andere leesvormen. Leerlingen gebruiken tijdens het lezen nog andere strategieën, zoals samenvatten, signaalwoorden vinden, de betekenis van moeilijke woorden te achterhalen, aantekeningen maken (lezen met de pen). Deze strategieën zijn geen doel maar ze zijn een middel voor tekstbegrip. (Close Reading, 2021)

Close Reading is niet enkel een vaardigheid die op school wordt aangeleerd, ook buiten de klas kom je er in aanraking mee. Elke dag wordt je uitgedaagd met geschreven of gesproken taal zoals:

- Een bijsluiter van medicatie, je leest hoe je ze moet toedienen, de hoeveelheid en de bijwerkingen;
- Een arbeidscontract dat ondertekent moet worden;
- Gebruiksaanwijzingen lezen van elektrische toestellen;
- Om te gaan stemmen vergelijk je standpunten van de verschillende partijen;
- De spelregels van een gezelschapsspel opnieuw lezen, want je medespelers gebruiken andere regels. (Close Reading, 2018)

Het opnieuw lezen van de spelregels is een goed voorbeeld van wat leerlingen tijdens een Close Reading-sessie in de klas doen. Het herhaaldelijk lezen van de spelregels en erover discussiëren is nodig om het spel verder te kunnen spelen. Tijdens een Close Reading-sessie analyseren en doorgronden leerlingen ook een tekst om deze te begrijpen. De schrijver geeft hen aanwijzingen in de tekst om beter te begrijpen wat er gezegd wordt. (Close Reading, 2018)

2.1 Het verschil tussen Close Reading en andere vormen van begrijpend lezen

Volgens het boek “Close Reading werken aan tekstbegrip in het basisonderwijs” verschilt Close Reading op meerdere manieren met andere leesstrategieën. Close Reading focust zich op korte maar uitdagende en complexe teksten of tekstdelen.

Voor het lezen is er een korte tekstintrodactie, waarbij geen voorkennis wordt opgehaald bij de leerlingen of dieper op het onderwerp wordt ingegaan. De tekst wordt niet voorspeld en er worden geen strategieën aangeleerd.

De leerlingen gaan al snel zelfstandig te werk met de tekst, terwijl ze de tekst voor de eerste keer lezen maken ze al aantekeningen, zoals het onderstrepen van moeilijke woorden etc. Het gaat erom wanneer de leerlingen de tekst voor de eerste keer lezen, dat ze de grote lijnen van de tekst begrijpen en zicht krijgen op de structuur van de tekst.

De tekst wordt meerdere keren herlezen met telkens een ander doel. De leerkracht stelt tekstgerichte vragen en past deze gedurende het proces aan. Door de leerlingen te observeren, naar discussies te luisteren en aantekeningen te bekijken, kan de leerkracht het proces bijsturen. (Close Reading, 2018)

Het boek "Close Reading werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs" toont via onderstaande tabel de verschillen tussen een traditionele les begrijpend lezen en Close Reading. (Close Reading, 2018)

Wanneer	Traditionele begrijpend-leesles	Close Reading-sessie
Voor het lezen	De leerkracht selecteert een tekst op niveau van de leerlingen en stelt een doel voor het lezen, dat gericht is op het leren van een strategie.	De leerkracht selecteert een korte, complexe tekst of een deel ervan op de bovengrens van het leerlingenniveau, analyseert deze op tekstcomplexiteit en stelt de leerpunten vast.
	De leerkracht zorgt voor achtergrondkennis en biedt de betekenis van moeilijke woorden aan voordat de leerlingen lezen.	De leerkracht bedenkt op basis van de leerpunten tekstgerichte vragen waardoor de leerlingen geholpen worden bij het analyseren van de tekst.
	De leerkracht en de leerlingen voorspellen waar de tekst over zal gaan.	De leerkracht introduceert de context voor het lezen van het tekstdoel en gaat niet diep in op moeilijke woorden en achtergrondkennis. De leerkracht voorspelt de tekst alleen als het past bij de leerpunten.
Tijdens het lezen	Leerlingen lezen of luisteren naar een compleet verhaal of een tekstdeel.	Leerlingen lezen of luisteren naar een (kort) complexe tekst.
	Leerlingen lezen mee en luisteren naar de tekst die voorgelezen wordt door de leerkracht. De leerkracht bepaalt hoe de tekst opgedeeld wordt en hoe vaak er opnieuw gelezen moet worden. Tijdens het lezen modelt de leerkracht leesstrategieën. Deze strategieën laten zien hoe je een tekst kunt snappen. Het gaat om:	Leerlingen herlezen de tekst een aantal keren voor verschillende doeleinden, zoals bepaald door tekstgerichte vragen. Ze maken aantekeningen wanneer nodig. Het doel van het lezen heeft altijd betrekking op de inhoud van de tekst. De leerkracht modelt wanneer nodig de aanpak of strategie om een tekstgerichte vraag te beantwoorden.

	voorspellen, visualiseren, vragen stellen, afleiden, ophelderen en samenvatten.	
	• Leerlingen oefenen de strategie die voorgedaan is terwijl ze de tekst lezen. De leerkracht of de leerlingen lezen een tekst en onderbreken dit om de vragen te beantwoorden die de leerkracht over de tekst stelt. Deze zijn niet altijd tekstgericht. Leerlingen leggen eventueel verbanden tussen de tekst en een andere tekst, tussen de tekst en zichzelf en tussen de tekst en de wereld.	• Terwijl ze lezen, reageren leerlingen op tekstgerichte vragen die focussen op de inhoud van de tekst.
		• Tijdens de eerste keer lezen gaan leerlingen aan de slag met beperkte achtergrondinformatie van de leerkracht. Hun focus voor het lezen is gebaseerd op het doel van de sessie en de tekstgerichte vragen. Ze maken aantekeningen in de tekst.
		• Leerlingen delen ideeën met elkaar. De leerkracht luistert en gebruikt de onderlinge discussie als formatieve evaluatie; ze achterhaalt daarmee waar leerlingen moeite mee hebben. Dit worden nieuwe leerpunten, waarvoor de leerkracht nieuwe tekstgerichte vragen gaat stellen.
	• Leerlingen kunnen visuele schema's gericht op lesdoelen maken.	• Tijdens de tweede keer lezen richten leerlingen zich op tekstgerichte vragen. In deze fase gaat het om vragen die een diepere focus geven op de taal en structuur van de tekst. De leerkracht modelt eventueel een strategie om tot het beantwoorden van een

		tekstgerichte vraag te komen. Leerlingen maken aantekeningen en delen deze onderling. De leerkracht luistert weer mee, bekijkt de aantekeningen en beoordeelt hun verdiepte begrip. Op basis hiervan stelt de leerkracht de volgende tekstgerichte vragen.
		Als leerlingen extra keren herlezen, graven ze dieper om tekstgerichte vragen te beantwoorden die betrekking hebben op afleidingen, de betekenis van de tekst en de bedoeling van de schrijver. Zij kunnen visuele schema's maken, gericht op het doel van de sessie.
Na het lezen	Leerlingen beantwoorden vragen over de tekst en bespreken hoeverre het lukt om de strategie toe te passen. In deze fase kunnen leerlingen hun begrip van de tekst en van de gedemonstreerde strategie laten zien door aan een schrijf- of tekenopdracht of aan een project te werken.	Leerlingen verwerken de inhoud van de tekst door projecten of door schrijf- of tekenopdrachten. Dit kan bijvoorbeeld door hun mening te formuleren, een tekst te beoordelen of een standpunt over de tekst in te nemen. Dit onderbouwen zij met bewijs uit de tekst.

2.2 Wat is het doel van Close Reading?

Volgens het boek “Close Reading werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs” is het doel van Close Reading dat leerlingen inzicht gaan krijgen in teksten. Hiermee wordt bedoeld hoe de informatie in de tekst wordt beschreven of verteld, en hoe de leerlingen de boodschap van de schrijver kunnen begrijpen.

Bij Close Reading staat het principe van herhaald lezen centraal. Door de tekst meermaals te herlezen komen de leerlingen tot dieper tekstbegrip.

Fisher, Frey en Hattie hebben onderzoek gedaan naar activiteiten die effect zouden hebben naar betere leesresultaten. Effectieve activiteiten die helpen tot dieper tekstbegrip te komen zijn:

- Het bekijken van de context van de tekst om de betekenis van moeilijke woorden te achterhalen;
- Leerlingen de tekst herhaaldelijk laten lezen;
- De leerlingen maken gebruik van hun voorkennis om eventuele voorspellingen te doen over de tekst;
- Aantekeningen maken bij de tekst ‘lezen met de pen’;
- Stukken van de tekst samenvatten of een schema ervan laten maken;
- Leerlingen laten samenwerken rondom een tekst;
- Het stimuleren van klasdiscussies over de tekst;
- Aandacht hebben voor metacognitieve vaardigheden.

(Close Reading, 2018) (Close Reading, 2021)

2.3 Hoe werkt een Close Reading-sessie?

Volgens het boek “Werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs” is er geen vaste methode of manier bij het onderwijzen van Close Reading. Het boek biedt slechts een van de vele mogelijke benaderingen die in Amerika op basis van onderzoek als zeer succesvol zijn gebleken (Close Reading, 2018)

“Bij Close Reading is het belangrijk dat je inzet bij onderwerpen waar je op school mee bezig bent. Close Reading moet een vaardigheid worden die leerlingen kunnen inzetten zodra ze geconfronteerd worden met een moeilijke tekst.” (Close Reading, 2018)

Het boek “Close Reading: werken aan dieper tekstbegrip” biedt een aantal mogelijkheden hoe je Close Reading kunt inzetten tijdens de lessen:

- “Voor scholen die zonder begrijpend-leesmethode werken en Close Reading koppelen aan de methode van wereldoriëntatie of thematisch werken, is het aan te raden om elke week deze drie sessies van lezen en herlezen te doorlopen. Het is daarbij van belang dat er een gevarieerd tekstaanbod is van zowel informatieve als verhalende teksten.”
- “Scholen die een methode van begrijpend lezen hebben, passen de elementen van Close Reading zo veel mogelijk toe binnen de lessen begrijpend lezen en andere lessen waarin teksten worden gebruikt.” (Close Reading, 2018)

Volgens het boek “Close Reading in de praktijk” spreken we niet over een Close Reading-les maar een ‘Close Reading-sessie’. Close Reading omvat minstens drie sessies van lezen en herlezen. Hoe uitdagender de tekst, hoe meer sessies leerlingen nodig hebben.

Tijdens elke sessie stelt de leerkracht tekstgerichte vragen. Daardoor ligt de focus altijd anders bij het lezen. Meestal worden een of twee sessies besteed aan een tekst maar dit kan ook meer of minder zijn. Bij elke sessie wordt er stapsgewijs dieper in de tekst gegraven. Tijdens de eerste sessie gaan de leerlingen de tekst voor de eerste keer lezen en staat de vraag “Wat zegt de tekst?” centraal. In de tweede sessie gaat het om hoe het in de tekst gezegd wordt. Bij sessie drie gaan de leerlingen kijken naar de diepere betekenis van de tekst. Een Close Reading-sessie is geen losstaande les, leerlingen kunnen in één les meerdere sessies afwerken of het wordt verspreidt over twee lessen heen. (Close Reading, 2021)

2.3.1 Voorbereiding van een Close Reading-sessie

Bij de voorbereiding van een Close Reading-sessie is een goede planning van belang. De leerkracht moet bereid zijn om af te wijken van zijn of haar planning als de praktijk dat vereist. De sessies draaien niet enkel om het behalen van het doel maar wordt ook beïnvloed door de ontwikkeling die ontstaat bij de leerlingen.

Leerlingen kunnen in verwarring geraken bij het lezen van een complexe tekst, als leerkracht moet je hiermee kunnen omgaan. (Close Reading, 2018)

De voorbereiding van de leerkracht bestaat uit volgende onderdelen:

- Selecteer een tekst;
- Bepaal aan de hand van het analyseschema de lastige onderdelen van de tekst en bepaal waar je een instructie/uitleg over moet geven. Stel voor elke sessie het doel vast;
- Formuleer tekstgerichte vragen;
- Bereid de tekst voor, zorg dat er ruimte is in de tekst voor aantekeningen, hoe ga je een klasdiscussie uitlokken en elke werkvormen ga je inzetten;
- Bepaal op welke wijze leerlingen aantekeningen kunnen maken bij de tekst.;
- Bepaal wat je gaat modellen (hardop denken).

(Close Reading, 2018)

2.3.1.1 Een tekst selecteren

Bij het selecteren van een tekst is het belangrijk om niet enkel naar het doel te kijken maar ook of er voldoende uitdaging in zit voor de leerlingen. De gekozen tekst moet een korte, op zichzelf staande tekst zijn die de leerlingen langzaam keer op keer lezen. Om het doorzettingsvermogen van leerlingen te stimuleren is het goed om leerlingen te confronteren met langere teksten. (Close Reading, 2018)

2.3.1.2 De tekst analyseren

Het is belangrijk om de tekst grondig te analyseren, zodat je inzicht krijgt in welke onderdelen mogelijk moeilijkheden kunnen veroorzaken. Problemen kunnen ontstaan door onbekende onderwerpen, lay-out, woordenschat, taalgebruik, stijl, enzovoort.

Bovenal kun je zelf beslissen of je deze moeilijkheden enkele dagen eerder wilt behandelen voordat je aan de Close Reading-sessie begint. Dit kan gebeuren via pre-teaching of in de vorm van een instructie. Soms is het duidelijk dat leerlingen bepaalde kennis over een onderwerp nodig hebben om de tekst te begrijpen, bijvoorbeeld bij teksten over wetenschappelijke onderwerpen zoals de opwarming van de aarde.

Het is echter belangrijk dat de leerlingen niet overweldigd worden met informatie vóór het lezen.

Als je niet zeker weet of de leerlingen de complexiteit van de tekst aankunnen, kun je het wel proberen. Soms komen leerlingen met inzichten die we niet verwachten. Als ze vastlopen, kun je dit oplossen door een klassikale discussie te voeren of bepaalde woorden uit te leggen.

2.3.1.3 Tekstgerichte vragen formuleren

Het stellen van tekstgerichte vragen bevordert de betrokkenheid van leerlingen bij de tekst en stimuleert verdieping. Om een tekst of prentenboek goed te begrijpen hebben de onderzoekers Fisher en Frey een model ontwikkeld om verschillende soorten tekstgerichte vragen te stellen bij elke sessie.

Figuur 5 Model Fisher en Frey tekstgerichte vragen.

Bij sessie één gaat het vooral om de algemene begripsvragen. Vervolgens bij sessie twee gaat het om belangrijke details, de woordenschat en de tekststructuur. Ten slotte bij sessie drie ligt de focus bij het doel van de schrijver, afleidingen en vragen naar de meningen van de leerlingen.

Het model van Fisher en Frey illustreert een bepaalde hiërarchie. De leerkracht moet niet in elke sessie vragen stellen van elk onderdeel. De gestelde vragen zijn afhankelijk van het tekstdoel en de taalondersteuning die de leerlingen nodig hebben. (Close Reading, 2021)

2.3.1.4 Boom van Bloom

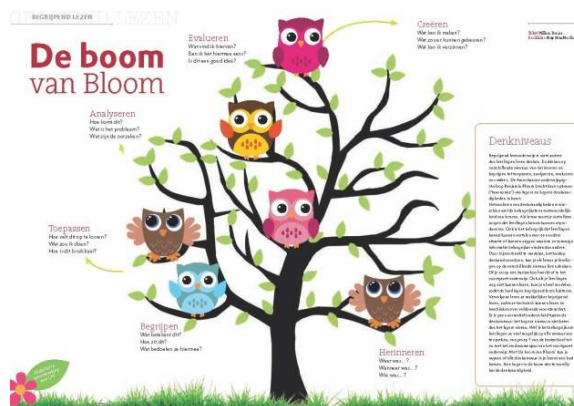
De kern van het aanleren van 21e-eeuwse vaardigheden is het ontwikkelen van denkvermogen.

Het essentiële aspect van begrijpend lezen is het stimuleren van het denkproces.

De 21e-eeuwse denkvaardigheden omvatten:

- Probleem oplossen;
- Creatief denken;
- Kritisch denken.

(CPS, 2015)

Figuur 6 Boom van Bloom.

Benjamin Bloom, een Amerikaanse onderwijspsycholoog, heeft sinds 1956 deze taxonomie van lagere en hogere denkvaardigheden in kaart gebracht.

Het ontwikkelen van denkvaardigheden is wellicht de voornaamste taak van leraren. Leraren moeten ervoor zorgen dat leerlingen niet alleen in staat zijn om kennis te reproduceren, maar ook dat ze deze kennis kunnen toepassen in verschillende situaties en kunnen uitleggen waarom bepaalde informatie voor hen belangrijker is dan andere. Om deze reden is het van essentieel belang om verschillende denkniveaus aan te spreken. Bloom's taxonomie bevat zes verschillende niveaus. (CPS, 2015)

Er is geen onderscheid tussen de zes denkniveaus. Het hogere niveau is niet beter dan het lagere niveau, het is belangrijk dat de leerlingen in aanraking komen met alle niveaus. Met de boom van Bloom kunnen leerkrachten tijdens een Close Reading-sessie controleren of alle denkniveaus aan bod komen. Hoe hoger het niveau in de boom, hoe uitdagender de denkvaardigheid. (CPS, 2015)

2.3.1.5 Aantekeningen maken

Aantekeningen maken is een belangrijke vaardigheid tijdens het proces van Close Reading. Hiermee bedoelen we niet alleen het opschrijven van vragen en gedachten, maar ook het werken met symbolen zoals omcirkelen, onderstrepen, arceren, uitroepetekens, vraagtekens of pijlen. Het maken van aantekeningen bevordert de betrokkenheid bij de les en voorkomt dat leerlingen alleen maar oppervlakkig gaan lezen. Het begrip van de tekst wordt bevordert doordat leerlingen gestimuleerd worden om belangrijke informatie op te zoeken en te noteren.

Daarnaast is het belangrijk om samen met de leerlingen aantekeningen te maken door middel van modelleren. Op deze manier wordt het duidelijk voor de leerling hoe ze aan de slag kunnen gaan met het maken van aantekeningen. Zodra de leerlingen gewend zijn aan de manier van aantekeningen maken, kun je hen aanmoedigen om zelf nieuwe symbolen toe te voegen om hun eigen manier van noteren te ontwikkelen (Close Reading, 2018).

Bovendien staat dit ook in de eindtermen van de tweede graad, met name in eindterm 02.08, waarin leerlingen doelgerichte strategieën gebruiken om informatieverwerking en communicatieve handelingen te ondersteunen. Dit omvat strategieën die betrekking hebben op lees-, luister-, spreek- en schrijfvaardigheden zoals: vragen stellen; de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden en zinnen afleiden uit de context of via taalverwantschap; talige hulpmiddelen gebruiken; ondersteunende middelen gebruiken; verkort noteren; naar bevestiging vragen.

2.3.1.6 Modelen

Het leerproces start bij modellen. Als leerkracht begin je vaak bij het modellen van de aanpak en eindigt het bij de leerlingen die zelfstandig Close Reading kunnen toepassen. Deze vaardigheden aanleren bij leerlingen kost tijd. Als leerkracht moet je herhaaldelijk modellen, wanneer je merkt dat leerlingen vastlopen is modellen de ideale oplossing om ze weer op gang te brengen. (Close Reading, 2018)

2.3.2 Close Reading-sessie 1

Volgens het boek “Close Reading in de praktijk” staat tekstbegrip centraal tijdens de eerste sessie. Wanneer leerlingen de tekst voor de eerste keer lezen, hoeven ze deze nog niet volledig te begrijpen. Het doel bij sessie één is dat ze het verhaal in grote lijnen kunnen navertellen, zo laten ze zien of ze de hoofdzaken van de tekst begrijpen. Dit kan door middel van een kader te gebruiken van inleiding, midden en slot. Daar noteren de leerlingen met kernwoorden wat ze onthouden hebben of mondeling de hoofdgedachtes bespreken. In de eerste sessie hoeven nog niet alle moeilijke woorden verklaard te worden, dit wordt behandeld in de tweede sessie.

Het ophalen van voorkennis bij leerlingen wordt niet gedaan, omdat ze door drie keer de tekst te lezen steeds meer informatie uit de tekst halen. Het is echter wel belangrijk om in de eerste sessie voorkennis mee te geven wanneer leerlingen weinig of geen voorkennis hebben over een onderwerp. Dit kan worden gedaan door bepaalde informatie vooraf te bespreken, zodat ze de grote lijnen van een tekst beter kunnen begrijpen (Close Reading, 2021)

2.3.3 Close Reading-sessie 2

De tweede sessie vormt een brug tussen sessie één en drie. Tijdens deze sessie ligt de nadruk vooral op het letterlijke taalgebruik van de tekst. De tekstgerichte vragen die tijdens de sessie worden gesteld, kunnen betrekking hebben op de belangrijkste details, woordenschat en/of de tekststructuur. Leerlingen gaan op zoek naar antwoorden in de tekst om de gestelde vragen van de leerkracht te beantwoorden. Dit doen ze in kleine groepjes of individueel, waarna ze vervolgens hun antwoorden klassikaal kunnen vergelijken.

De detailvragen kunnen betrekking hebben op het hoofdpersonage, rond belangrijke gebeurtenissen, plaatsen waar het verhaal zich afspeelt en informatie die wordt beschreven in de tekst. De WH-vragen kunnen hiervoor gebruikt worden.

Ook de tekststructuur kan worden behandeld in de tweede sessie. De tekststructuur vormt de kapstok van de tekst. De structuur kan de verwachtingen van de lezer sturen als het gaat om de inhoud en vorm. Er zijn verschillende tekststructuren die regelmatig terugkomen in teksten:

- Vergelijkende structuur (overeenkomsten en verschillen);
- Beschrijvende structuur (een gebeurtenis of kenmerken van een voorwerp of dier);
- Chronologische structuur (een opsomming van: stappen, instructies);
- Oorzaak-gevolgstructuur;
- Probleem-oplossingsstructuur.

Het is belangrijk dat leerlingen deze structuren herkennen door gebruik te maken van signaalwoorden die bij deze structuren horen. (Close Reading, 2021)

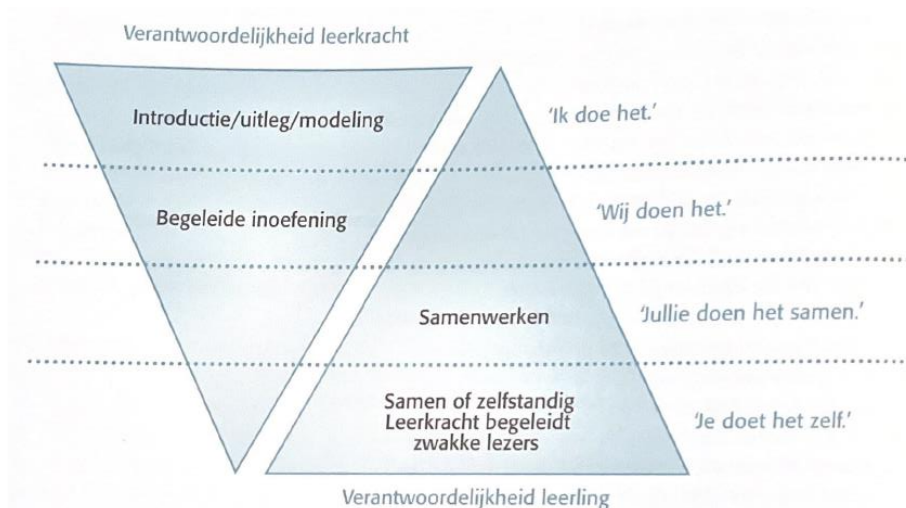
2.3.4 Close Reading-sessie 3

Tijdens de derde sessie ga je opzoek naar de betekenis van de tekst. Deze sessie is gericht op de intentie van de auteur: waarom heeft hij deze tekst geschreven en met welk doel? Welke boodschap wilt de schrijver overbrengen naar de lezer? Vaak worden conclusies of boodschappen niet letterlijk weergegeven in teksten, dus moeten de leerlingen deze afleiden uit de tekst. Dit noemt men 'tussen de regels lezen', de leerlingen gaan dit principe moeten toepassen om erachter te komen wat de boodschap van de schrijver is.

Achteraf is er nog tijd om de mening van de schrijver te vergelijken met die van de leerlingen. Je kan ook in deze sessie nieuwe kennis koppelen aan eerder opgedane kennis. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.5 GRRIM model

De sessies zijn opgebouwd rond het effectieve instructiemodel Gradual Release of Responsibility Instructional Model (GRRIM). (Dortie Mijs, 2022)

Figuur 3.1: Het GRRIM-model.³⁰

Figuur 7 GRRIM model

De linkse driehoek met de punt naar beneden staat voor de leerkracht, terwijl de rechtse driehoek met de punt naar boven symbool staat voor de leerling. Doorheen de les is er een verschuiving rond de verantwoordelijkheid, van leerkracht naar leerling om de leesdoelen te bereiken. (Dortie Mijs, 2022)

Bij het geven van een instructies leg de leerkracht veel uit en past hij/zij hardop denken toe (modelen). De leerkracht demonstreert bijvoorbeeld hoe een tekstgerichte vraag aangepakt kan worden. Deze fase wordt "Ik doe het" genoemd. Vervolgens komt de fase van begeleide inoefening – "Wij doen het" – waar de leerkracht samen met de leerlingen een vergelijkbare vraag behandelt. Hierdoor kan de leerkracht beoordelen of de leerlingen de uitleg hebben begrepen en of ze klaar zijn voor meer zelfstandigheid.

Daarna volgt de fase "Jullie doen het samen", waarbij de leerlingen in tweetallen de vaardigheid oefenen. Tot slot kunnen de leerlingen ook een stuk alleen doen: "Je doet het zelf". (Dortie Mijs, 2022)

Niet alle fasen van het model zijn volledig uitgewerkt in elke Close Reading-sessie. Soms vallen verschillende fasen samen. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.6 Vaardigheden binnen een Close Reading-sessie

2.3.6.1 Modelen

Bij modellen doe je hardop denken voor en laat je zien hoe je een vaardigheid of tekstgerichte vraag aanpakt. Volgens het boek "Close Reading in de praktijk" is modellen een belangrijke stap binnen Close Reading. Er zijn drie stappen:

1. Je legt de bedoeling van de strategie of aanpak uit;
2. Je denkt hardop na terwijl je de strategie voor, tijdens en of na het lezen toepast;
3. Je evalueert hardop of de strategie geholpen heeft bij het begrijpen van het stuk van de tekst. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.6.2 Woordleerstrategieën

Om de betekenis van woorden tijdens het lezen te achterhalen, kun je gebruik maken van woordleerstrategieën. Het boek "Close Reading in de praktijk" noemt enkele strategieën die je aan leerlingen kunt laten zien:

1. Door terug of vooruit te lezen in de tekst laat je aan leerlingen zien dat je zo de betekenis kunt terug vinden. Soms wordt de betekenis letterlijk uitgelegd en soms moet deze worden afgeleid;
2. Je kunt gebruik maken van illustraties bij de tekst om de betekenis van een woord te verduidelijken;
3. Je kunt de betekenis van een woord opzoeken op het internet. Het is belangrijk dat leerlingen weten hoe ze dit moeten doen;
4. Tot slot kunnen leerlingen de betekenis van een woord navragen bij een medeleerling of leerkracht.

2.3.6.3 Stappenplan samenvatten

Samenvatten is een moeilijke vaardigheid voor veel leerlingen. Het is belangrijk dat leerlingen de kernwoorden uit de alinea of tekst kunnen halen en daarmee goede zinnen kunnen vormen. Het boek "Close Reading in de praktijk" werkt met een stappenplan:

1. Lees de tekst die je wilt samenvatten;
2. Zoek de niet-belangrijke informatie op, zoals voorbeelden, uitleg en herhaling. Deze kunnen de leerlingen eventueel doorstrepen;
3. Selecteer de kernwoorden, door ze te onderstrepen;
4. Formuleer met de kernwoorden kernzinnen met de belangrijkste informatie. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.6.4 Leren aantekeningen maken

Aantekeningen maken is een belangrijke vaardigheid tijdens het proces van Close Reading. Hierbij gaat het niet alleen om het schrijven van vragen en gedachten, maar ook om het werken met symbolen zoals omcirkelen, onderstrepen, arcen, uitroeptekens, vraagtekens en pijlen. Het maken van aantekeningen bevordert de betrokkenheid bij de les en voorkomt dat leerlingen slechts scannend gaan lezen. Het tekstbegrip wordt bevorderd doordat leerlingen gestimuleerd worden om belangrijke informatie te zoeken en te noteren. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.6.5 Klassendiscussies

Communiceren na het lezen van een tekst is belangrijk bij Close Reading. Onderzoek toont aan dat klasdiscussies en samenwerken rondom een tekst het tekstbegrip vergroten. Wanneer leerlingen samenwerken tijdens een Close Reading-sessie, ontwikkelen ze ook hun taalvaardigheden in spreken, luisteren en schrijven. (Dortie Mijs, 2022)

2.3.7 Vervolgopdracht

Leerlingen kunnen na het lezen van een tekst geïnspireerd raken door het onderwerp of ontroerd worden door een mooi gedicht. Onderzoekers Fisher en Frey verwoordden het als: "What does the text inspire you to do?" Zij geven aan dat, naast de drie sessies van Close Reading, er een vierde sessie kan plaatsvinden. Dit is een sessie waarin leerlingen kunnen laten zien wat ze van de tekst hebben begrepen. Dit gebeurt door vervolgopdrachten waarin de vaardigheden, aantekeningen en gesprekken uit de drie sessies worden gebruikt. Enkele voorbeelden die het boek "Close Reading" geeft, zijn: een presentatie over het onderwerp van de tekst, een debat voeren aan de hand van argumenten in de tekst, of een verhaal schrijven. (Dortie Mijs, 2022)

2.4 Close Reading in alle vakgebieden

2.4.1 Close Reading een meerwaarde in alle vakgebieden

Bij Close Reading lezen leerlingen rijke teksten meerdere keren. De leerkracht kiest teksten die uitdagend zijn voor de leerlingen op basis van:

- De tekststructuur;
- De betekenis van de tekst;
- De boodschap van de schrijver;
- De achtergrondkennis van de leerlingen.

Er zijn verschillende redenen waarom het van belang is om Close Reading toe te passen in alle vakgebieden. De belangrijkste redenen zijn:

- 1) Begrijpend lezen wordt opgenomen in het volledige curriculum en wordt niet beschouwd als een afzonderlijk vak.

Close Reading biedt de mogelijkheid om begrijpend lezen op te nemen in verschillende vakgebieden, waardoor het niet meer als een losstaand vak wordt gezien. Door Close Reading in diverse vakken in te zetten, vergroot je de leesansen voor leerlingen. Ze gaan op een inhoudelijke manier aan de slag met teksten, wat de kans vergroot dat vakkennis wordt opgeslagen in het langetermijngeheugen. Door Close Reading leren leerlingen verschillende manieren om met kennis om te gaan.

Een voorbeeld hiervan is een les geschiedenis over de Tweede Wereldoorlog: de leerlingen werken met dagboekbrieven van Anne Frank. De leerkracht moet achtergrondinformatie geven over de tijd waarin ze leefde en de omstandigheden van dat moment. Door de teksten meerdere keren te herlezen, krijgen de leerlingen een beter begrip van Anne Frank en haar omstandigheden. Daarnaast krijgen ze inzicht in waarom de dagboekbrieven vandaag de dag nog steeds veel betekenis hebben. (Close Reading, 2018)

- 2) Close Reading biedt kansen om specifieke kennis binnen het vakgebied op te doen.

Met behulp van lezen kunnen leerlingen kennis vergaren over verschillende onderwerpen. Het is gemakkelijker om nieuwe kennis te koppelen en verbanden te leggen wanneer leerlingen meer kennis opbouwen binnen een bepaald vakgebied. Volgens Kaefer, Neuman en Pinkman kunnen zelfs goede begrijpend lezers moeite hebben met teksten over inhoud die ze niet begrijpen, en presteren ze dan net zo slecht als leerlingen die moeite hebben met eenvoudigere teksten. Door Close Reading toe te passen op teksten binnen een vakgebied, zijn leerlingen voortdurend bezig met het opbouwen van nieuwe kennis. Hierdoor begrijpen ze de rijke taal beter en leggen ze meer de focus op de tekststructuur. (Close Reading, 2018)

- 3) Integratie binnen een vakgebied biedt mogelijkheden om leesvaardigheden te onderwijzen die specifiek zijn voor dat vakgebied.

Door Close Reading toe te passen op teksten binnen een vakgebied kunnen leerkrachten voordoen hoe je met die teksten omgaat. Ze kunnen laten zien hoe de opbouw van dergelijke teksten ontdekt kan worden. Volgens het boek "Werken aan dieper tekstbegrip" kunnen leerlingen moeite hebben met technische en informatieve teksten, omdat deze vaak niet de indeling 'begin, midden, eind' hebben zoals verhalende teksten, of omdat er geen duidelijke koppen zijn. (Close Reading, 2018)

Bij informatieve teksten gaat het vaak om een oorzaak-gevolg- of probleem-oplossingsstructuur. De leerkracht kan tijdens het lezen aantonen welke signaalwoorden helpen om de tekst te begrijpen. Bij wetenschappelijke teksten worden regelmatig tabellen en grafieken gebruikt. Deze teksten bieden de mogelijkheid om te laten zien hoe tabellen gelezen en geïnterpreteerd kunnen worden. Leerlingen leren op een betekenisvolle manier tabellen en grafieken te lezen.

Tot slot kunnen leerlingen steeds beter om gaan met vakspecifieke teksten wanneer leerkrachten zich inzetten op Close Reading. Hierdoor vergroten leerlingen hun woordenschat en leren ze omgaan met diverse tekststructuren. (Close Reading, 2018)

2.4.2 Model voor krachtige leeromgeving

Dit model is ontwikkeld door mevrouw Plackle, een lector aan de PXL en VUB, die een evidence-based model heeft gecreëerd over de kenmerken van een krachtige leeromgeving voor het beroepsonderwijs. Dit model kan ook worden toegepast op Close Reading. (Cauteren, 2021)

Figuur 8 Krachtige leeromgeving.

21ste-eeuwse vaardigheden

Aan het einde van hun schoolloopbaan wordt van leerlingen in het beroepsonderwijs verwacht dat ze zowel individueel als met ondersteuning van elkaar een authentiek probleem uit hun dagelijks leven kunnen oplossen. (Cauteren, 2021)

- Zelfsturing en reflectie

Leerlingen hebben de controle over hun eigen leesproces, waardoor ze zelf hun leervorderingen bepalen. Ze krijgen inspraak in de manier waarop ze het liefst werken, of dat nu in groepen of individueel is. Op een gegeven moment zullen leerlingen zelf kunnen kiezen welke soorten teksten ze willen behandelen. (Cauteren, 2021).

Het is van belang dat leerlingen reflecteren op hun werkmethoden, zodat ze zelf inzicht krijgen in hun leerproces, met ondersteuning van de leerkracht.

- Problemen oplossen

Om vaardig problemen te kunnen oplossen, moeten leerlingen, zowel individueel als in groepen, in staat zijn om het probleem te identificeren en te bepalen welke informatie ze nodig hebben om dit aan te pakken. Tijdens Close Reading maken de leerlingen opdrachten, waarbij het van belang is dat ze de juiste informatie uit de tekst selecteren. Deze informatie hebben ze nodig om een antwoord te formuleren. (Cauteren, 2021).

- Samenwerken in team

Tijdens Close Reading-sessies is het essentieel dat leerlingen samenwerken. In een groep kunnen ze meer doelen bereiken, zoals het gezamenlijk voltooien van een opdracht of het samen lezen van een tekst. Hierdoor ontwikkelen ze hun samenwerkingsvaardigheden, die stap voor stap worden uitgebreid, zoals het uitwisselen van informatie, het verdelen van taken, het nemen van verantwoordelijkheid en onderhandelen. (Cauteren, 2021).

Authentieke en uitdagende leeromgeving

Het model streeft ernaar een krachtige leeromgeving te creëren binnen een uitdagende, authentieke context die functioneel is voor het maatschappelijke of beroepsleven. (Cauteren, 2021)

Close Reading vormt al een uitdaging voor leerlingen, vooral gezien de grote diversiteit binnen de klassen waarin ik Close Reading toepas. Leerlingen hebben uiteenlopende leesniveaus; sommigen komen uit OKAN-klassen, terwijl anderen gewoonweg niet graag lezen. Het is van essentieel belang dat leerlingen begrijpen wat ze lezen, aangezien dit een cruciale vaardigheid is die ze in zowel het maatschappelijke als het beroepsleven nodig zullen hebben.

Zorg op maat

Bij zorg op maat creëren we voor alle leerlingen zoveel mogelijk leerkansen. We coachen leerlingen vanuit hun individuele noden en talenten, we evalueren om te leren en we ondersteunen hen op maat door te differentiëren. (Cauteren, 2021)

- Coaching

Tijdens de Close Reading-sessies worden de leerlingen voortdurend gecoacht, de leraar houdt de leerlingen op het juiste spoor en geeft feedback tijdens de opdrachten. (Cauteren, 2021)

- Evalueren om te leren

Bij Close Reading dient evaluatie om het leren te stimuleren, te begeleiden en op te volgen. Via een evaluatie krijg je als leerkracht en leerling zicht op de vooruitgang en de ontwikkeling van de leerling. (Cauteren, 2021)

Tijdens de sessies worden de leerlingen onder andere geëvalueerd hoe ze de symbolen gebruiken in de teksten. Dit is een leerproces, dit zullen ze niet in één les volledig onder de knie hebben.

- Differentiatie

Differentiatie is het op maat ondersteunen van leer- en ontwikkelingsprocessen van leerlingen. (Cauteren, 2021)

Binnen Close Reading vindt differentiatie plaats doordat leerlingen zelf kunnen kiezen hoe ze met de teksten werken, of ze dit nu doen met kleurtjes, stiften of gewoon met een pen. Vaak zijn er klassikale teksten, maar er zijn ook teksten waaruit leerlingen kunnen kiezen op basis van niveau of onderwerp. Leerlingen werken op hun eigen tempo.

Positief en veilig klasklimaat

Leerlingen uit het beroepsonderwijs hebben vaak al negatieve leerervaringen achter de rug, wat ertoe kan leiden dat ze zich minder veilig voelen in de klas en minder gemotiveerd zijn. (Cauteren, 2021)

Bij het introduceren van Close Reading heb ik een voorwoord geschreven voor de leerlingen waar ik duidelijk in vermeld dat we het samen als klas gaan doen en elkaar ondersteunen en motiveren. Dat we niet met elkaar lachen en dat fouten maken kan in de klas. Voor sommige leerlingen is lezen een uitdaging en voelen ze zich er ongemakkelijk bij, daarom is het belangrijk dat de leerlingen zich comfortabel voelen in de klas.

2.4.3 Close Reading voorbeelden tijdens PAV lessen.

2.4.3.1 Voorbeeld 1

Bij een les over extreem weer kan de leerkracht de aanpak van Close Reading toepassen. De leerlingen lezen de tekst 'Zo overleef je extreem weer'. Wanneer de leerlingen deze tekst voor het eerst lezen, begrijpen ze dat extreem weer verschillende vormen kan aannemen zoals: tornado, orkaan en aardbeving. Vervolgens gaan ze de tekst voor een nogmaals en brengen ze de overeenkomsten en verschillen in een diagram in kaart.

Na het lezen gaan de leerlingen met elkaar in gesprek over wat ze hebben genoteerd in hun diagram. Tot slot lezen ze de tekst opnieuw, dit keer gericht op hoe ze een orkaan kunnen overleven. Hierbij gebruiken ze de gegeven tips en leggen ze verbanden, waarbij ze terugkijken naar hun diagram.

Close Reading stimuleert een onderzoekende houding bij leerlingen. Wanneer leerlingen geïnteresseerd zijn, kunnen ze nog verder onderzoek doen. (Close Reading, 2018)

2.4.3.2 Voorbeeld 2

Bij een cartoonanalyse gaan leerlingen een spotprent analyseren en interpreteren. Leerlingen gaan de boodschap van de auteur achterhalen doordat de leerkracht gerichte vragen gaat stellen. Het is daarom belangrijk dat de leerlingen voorkennis hebben van het onderwerp voordat ze een cartoonanalyse doen.

Tijdens de eerste sessie bestuderen de leerlingen de cartoon grondig en delen ze met elkaar wat ze zien. In de tweede sessie bespreken ze zowel figuurlijk als letterlijk taalgebruik en proberen ze samen de betekenis te achterhalen. Ten slotte analyseren ze de boodschap van de cartoon en bespreken ze wat de auteur probeert over te brengen. (Close Reading, 2018)

2.4.3.3 Voorbeeld 3

Bij rekenen moeten de leerlingen regelmatig teksten lezen met technische termen zoals symbolen, waarde en maateenheden. De zinnen geven veel informatie weer en de leerlingen moeten begrijpen hoe alles samenhangt. Close Reading komt voor bij rekenen wanneer leerlingen rekenproblemen moeten oplossen of wanneer ze moeten rekenen binnen een realistische context. Wanneer leerlingen hiermee geconfronteerd worden, kan er veel informatie op hen afkomen, wat het moeilijk maakt om de informatie te verwerken of verbanden te leggen. Cijfers in de teksten kunnen voor nog meer verwarring zorgen bij de leerlingen. In dit geval kan de leerkracht helpen door goed gerichte vragen te stellen om de informatie te ordenen voor de leerling.

Wanneer leerlingen een vraagstuk voor de eerste keer lezen, kunnen ze de hoofdgedachte wel begrijpen. Vervolgens lezen de leerlingen het vraagstuk voor een tweede keer en gaat de leerkracht tekstgerichte vragen stellen, dit kan door de wiskundige termen te benoemen zoals breuken, percentages of gemiddelde. Ten slotte lezen ze de tekst voor de derde keer en gaan ze het vraagstuk beoordelen. De leerlingen gaan de cijfers in vraag stellen om tot een besluit te komen. (Close Reading, 2018)

2.5 De ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden binnen Close Reading

2.5.1 Het belang van spreken en schrijven bij Close Reading

Volgens het boek “Close Reading werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs” is taal een krachtig middel om je ideeën effectief over te brengen. We gebruiken taal in verschillende situaties en vaak op een andere manier. Wanneer je met je vrienden afspreekt, gebruik je een andere taal dan wanneer je voor een groep mensen spreekt. Ook de manier van schrijven verschilt wanneer je een sms stuurt of een sollicitatiebrief schrijft. (Close Reading, 2018)

Daarnaast gaat het bij Close Reading om een dieper tekstbegrip, waarbij communicatie over wat je gelezen hebt van groot belang is. Tijdens een Close Reading-sessie onderzoeken leerlingen de tekst en werken ze samen met medeleerlingen, wat bijdraagt aan de ontwikkeling van taalvaardigheden zoals spreken, luisteren en schrijven. (Close Reading, 2018)

Het onderzoek van Fisher, Frey en Hattie geeft ons inzicht welke activiteiten effectief bijdragen aan het bevorderen van een dieper tekstbegrip bij leerlingen. (Close Reading, 2018)

Wat zijn volgens het onderzoek effectieve activiteiten bij lezen?
 Bij een effectgrootte van boven .40 is er sprake van een redelijk groot effect. (Close Reading, 2018)

Activiteit:	Effectgrootte
Samenwerken rond een tekst	0.59
Klassendiscussies rondom een tekst	0.82
Vragen stellen door de leerkracht over de tekst	0.48
Herhaald lezen van de tekst	0.67
Leren samenvatten	0.63
Zelf verwoorden/zelf vragen stellen	0.64
Aantekeningen maken	0.59
Aandacht voor woordenschat	0.67
Feedback geven	0.75
Wederzijds leren	0.74
Coöperatief leren rondom teksten	0.67

Taaldeskundigen spreken van verschillende taalregisters, zoals informeel, formeel taalgebruik maar ook tussentaal, vaktaal enzovoort. Hoe beter de leerlingen het formele taalregister beheersen hoe succesvoller ze zullen zijn in het verwerken van informatie tijdens de Close Readings-sessies en in het overbrengen van informatie d.m.v. spreken en schrijven. (Close Reading, 2018)

Tot slot is het belangrijk dat we leerlingen veel laten praten en schrijven tijdens de Close Reading-sessies, hierdoor komen veel verschillende taalonderdelen aanbod en versterken elkaar. (Close Reading, 2018)

2.6 Evalueren tijdens Close Reading

2.6.1 Formatief evalueren

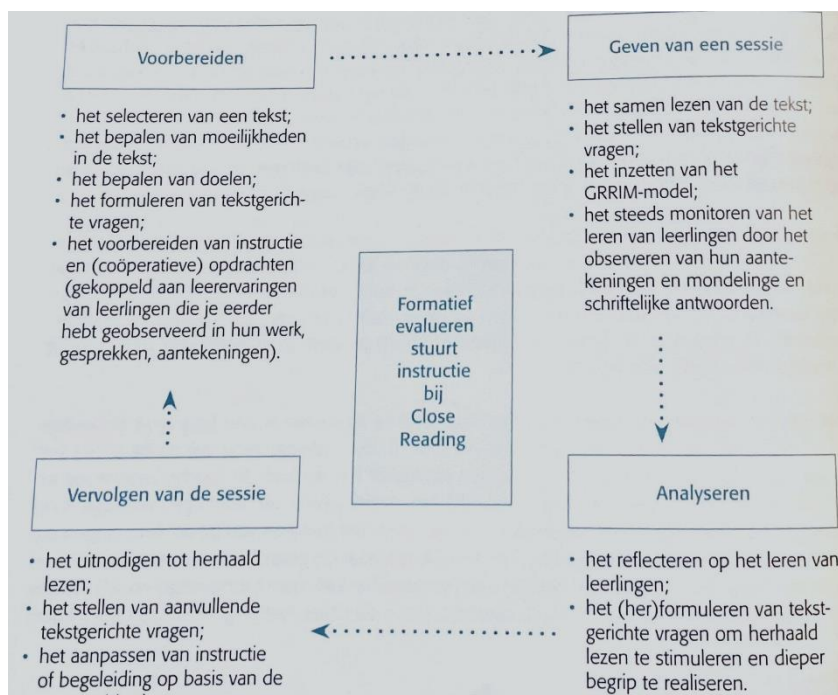
De focus bij formatief evalueren ligt vooral op ondersteuning bieden tijdens het proces zodat de leerling weet hoe ver hij/zij al staat. In het proces staat interactie tussen de leerling en de leerkracht centraal. Door middel van formatieve evaluatie krijgt de leerling inzicht in zijn/haar eigen leerproces. Hierdoor kan de leerling indien nodig zijn/haar leerproces bijsturen. (KULeuven, 2022)

Het verzamelen van gegevens over leerlingen door middel van formatief evalueren is een essentieel onderdeel bij Close Reading. De gegevens bieden een inzicht in de benodigde ondersteuning bij de leerlingen om het leesbegrip te bevorderen. (Close Reading, 2018)

De leerkracht kan op verschillende manieren formatief evalueren nadat ze de instructies heeft gegeven. Dit kan door het bekijken van de aantekeningen tijdens het lezen, door te luisteren naar gesprekken tussen de leerlingen over de tekst, of door het bekijken van de schriftelijke antwoorden. Door deze gegevens van de leerlingen te verzamelen, krijg je inzicht in hun ontwikkeling, wat vervolgens kan worden meegenomen naar de volgende sessie. (Close Reading, 2018)

2.6.2 Vier elementen van formatief evalueren

Volgens het boek "Werken aan dieper tekstbegrip" is "formatief evalueren een doorlopend proces, dat tijdens Close Reading continu wordt toegepast. Het bestaat uit vier elementen, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding." (Close Reading, 2018)

Figuur 9 Vier elementen van formatief evalueren.

- **Voorbereiden:** Het bepalen van de doelen en het voorbereiden van de instructie.
 - **Geven van een sessie:** Het geven van instructie en het monitoren van de leerlingprestaties.
 - **Analyseren:** De verzamelde leerlingprestaties analyseren en nagaan of er patronen in te ontdekken zijn.
 - **Vervolgen van de sessie:** Het plannen van de volgende stappen die aansluiten bij de instructiebehoeften van de leerling.
- (Close Reading, 2018)

2.6.3 Summatief evalueren

Summatief evalueren wordt ingezet om vast te stellen of leerlingen na een bepaalde periode een bepaald doel hebben bereikt. Dit kan duidelijk gemaakt worden door middel van een toets, waarmee kan worden vastgesteld wat de leerlingen kunnen. In het boek "Close Reading: Werken aan dieper tekstbegrip" spreken ze over meerkeuzetoetsen. Het beantwoorden hiervan is een vaardigheid die leerlingen niet vanzelf leren; ze hebben daar de nodige begeleiding bij nodig, bijvoorbeeld in de vorm van een voorbeeld en uitleg over hoe dit aangepakt wordt. (Close Reading, 2018)

Tijdens de Close Reading-sessies leren leerlingen vaardigheden om teksten kritisch en precies te lezen. Deze aangeleerde vaardigheden kunnen ze inzetten om meerkeuzevragen te beantwoorden.

2.7 Hoe kunnen we de bouwstenen voor effectieve didactiek toepassen op Close Reading?

In 2019 introduceerde Tim Surma de '12 bouwstenen voor effectieve didactiek', die voortkomen uit wetenschappelijk onderzoek naar effectief onderwijs. Deze bouwstenen zijn praktische richtlijnen die in de les moeten worden toegepast. Close Reading sluit aan bij deze 12 bouwstenen. (Tim Surma, 2022)

12 bouwstenen	Toepassing op Close Reading
1 Activeer relevante voorkennis	Bij sommige teksten is het relevant dat er voorkennis wordt opgehaald als het over een onderwerp gaat waarvan leerlingen geen kennis van hebben.
2 geef duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie	De leerlingen gaan tijdens Close Reading aan de slag met verschillende vragen. De maken aantekeningen tijdens het lezen.
3 Gebruik voorbeelden	Bij Close Reading is het belangrijk dat de leerlingen weten wat er van hen verwacht wordt. In hun bestekmapje zit er een uitgewerkt voorbeeld hoe ze symbolen moeten gebruiken in een tekst.
4 Combineer woord en beeld	Tijdens het lezen komen leerlingen woorden tegen die ze niet zullen kennen. Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis hiervan achterhalen.
5 Laat leerstof actief verwerken	Tijdens de sessies gaan leerlingen actief aan de slag met de tekst, dit kan klassikaal zijn of in kleinere groepjes.
6 Gebruik manieren om te achterhalen of de hele klas het begrepen heeft	Er zijn verschillende mogelijkheden om dit te achterhalen: we maken de oefeningen klassikaal, door vragen te stellen aan de leerlingen. De leerlingen bereiden de oefeningen voor en vervolgens verbeteren we het klassikaal.
7 Ondersteun bij moeilijke taken	De leerkracht heeft tijdens de sessie een coachende rol en ondersteunt de leerlingen waar het kan. Tijdens Close Reading kan de leerkracht kiezen om teksten op niveau uit te delen eens ze weet hoe het leesniveau van de leerlingen is.
8 Spreid oefeningen met leerstof in de tijd	Close Reading wordt op verschillende momenten herhaald. Een volledige sessie kan over meerdere lessen heen gaan.
9 Zorg voor afwisseling in oefentypes	De teksten die we behandelen zijn altijd verschillend, het kan een informatieve tekst zijn, verhalend of een gedicht zijn. De vragen zijn ook altijd anders.
10 gebruik toetsing als leer- en oefenstrategie	Leerlingen krijgen een punt op hoe ze aantekeningen maken, de leerkracht geeft

	dan feedback en zo kunnen ze zich verbeteren.
11 geef feedback die leerlingen aan het denken zet.	De leerkracht geeft feedback over hoe leerlingen aantekeningen maken tijdens het lezen. Hierdoor moeten ze zelf gaan nadenken hoe ze dit kunnen aanpakken.
12 Leer je leerlingen effectief leren	Leerlingen leren hoe ze een tekst beter kunnen begrijpen door aantekeningen te maken. Dit gaat hun helpen voor het tekst begrip, ook leren ze om de tekst meermaals te lezen.

Figuur 10 12 bouwstenen voor effectieve didactiek

3 Praktijk

Close Reading boekje

Samen met mijn promotor mevrouw Rosius hebben we gebrainstormd over hoe we dit in de praktijk kunnen gaan uitvoeren. Mevrouw Rosius kwam al snel met een idee dat ik een boekje zou gaan creëren. Ik heb me hier verder in verdiept, hoe ik nu alles kan samenbrengen in één boekje. Het boekje zal bestaan uit verschillende teksten, waarbij ik tijdens de uitvoering met de leerlingen aan een aantal ervan zal werken. Het doel is om het boekje te vullen met vijventwintig teksten, zodat de leerkracht een rijkgevuuld boekje heeft die ze gedurende het schooljaar kan gebruiken.

Basis principes en symbolen

In het boekje heb ik de basisprincipes van Close Reading genoteerd voor de leerlingen, zodat zij weten wat er van hen verwacht wordt en hoe ze dit moeten uitvoeren zoals het meermaals lezen van de tekst, aantekeningen maken en praten met elkaar.

Volgens mijn literatuuronderzoek is aantekeningen maken een belangrijk principe binnen Close Reading, daarom heb ik in mijn boekje gewerkt met een symbolenlijst. Deze symbolen zullen door de leerlingen worden gebruikt tijdens het lezen, waardoor ze meer structuur en routine krijgen in Close Reading omdat het altijd terugkeert. In het boekje heb ik zelf een voorbeeld toegevoegd zodat de leerlingen kunnen zien wat er van hen verwacht wordt.

Drie sessies

Close Reading is opgebouwd uit drie sessies. In het boekje zul je zien dat elke tekst drie sessies omvat. Op deze manier zullen de leerlingen vertrouwd worden met Close Reading omdat het altijd volgens hetzelfde principe zal verlopen.

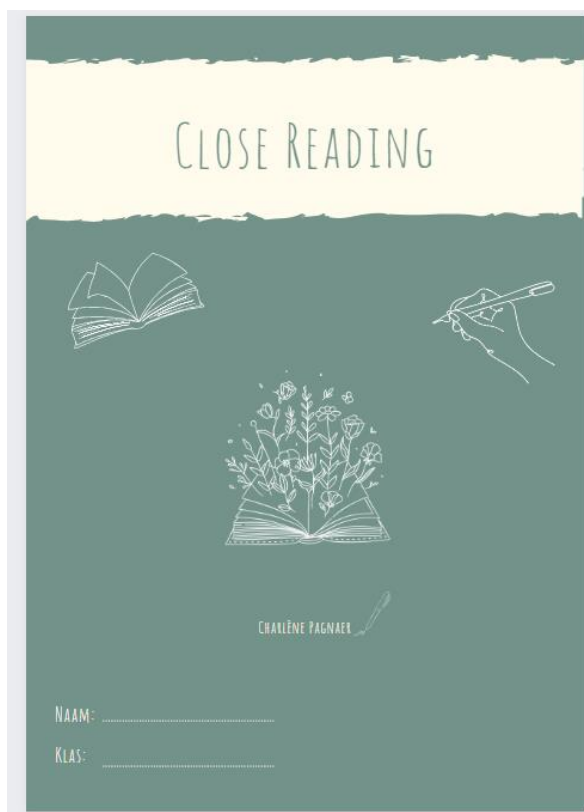
De vragen per sessie zijn zo opgebouwd dat de leerlingen altijd terug moeten kijken naar de tekst. In de eerste sessie ligt de nadruk vooral op het begrijpen van het verhaal in grote lijnen en het kunnen navertellen ervan. In de tweede sessie zijn de vragen gericht op de tekst zelf, met aandacht voor woordenschat, detailvragen en tekststructuur. Tijdens de laatste sessie draaien de vragen om de betekenis van de tekst, het doel ervan en waarom het geschreven is.

Rijke teksten

In het boekje worden rijke teksten gebruikt. Volgens de Taalunie zijn rijke teksten een middel om aan taalontwikkeling en kennisopbouw te werken. Met rijke teksten kan diepgaand lezen worden bevorderd, wat de kern vormt van Close Reading. De rijke teksten zijn zeer divers, ze kunnen te maken hebben met het thema dat in de les wordt behandeld, maar ook verhalende teksten kunnen worden opgenomen. Ik zorg ervoor dat er voldoende variatie is in het boekje, zodat de leerlingen kennismaken met verschillende tekstsoorten.

De uitwerking

Hieronder vind je een voorbeeld van de uitwerking van de eerste tekst die we in de klassen hebben behandeld.

CLOSE READINGBASISPRINCIPES.....

EEN GOEDE LEZER

Doet deze dingen:

- ☒ Leest de tekst meermaals;
- ☒ Leest, maakt notities en onderlijnd woorden;
- ☒ Praat met anderen om gedachten uit te wisselen;
- ☒ Leest opnieuw voor antwoorden te zoeken;
- ☒ Informatie uit de tekst verzamelen.

CLOSE READING: SYMBOLEN

LEES MET EEN PEN OM JE GEDACHTEN TE TONEN!

	- Ik heb een vraag? - Ik begrijp iets niet.
	- Belangrijk stukje tekst/details. - Verassend
	- Favoriete passage. - Mooi stukje tekst.
	Hoofdgedachte van de tekst.
	Onbekend woord
	Dit doet mij denken aan ...
	Het onderwerp van de tekst.

CLOSE READING: VOORBEELD

BAD VAN TAAL

Zoals een mens in coma die alles hoort maar niet kan spreken want hij is verlamd, verdoofd

Zoals een oma die de dingen ziet in haar hoofd maar de woorden niet kan vormen met haar mond

Zoals de kleine zeemeermin die haar stem voor benen ruidde en geluidloos hilde omdat ze niet kon zijn bij wie ze 't liefste zag op heel de aarde

Zo voel ik mij In het Bad van Taal ver weg van alles wat ik kende of leerde

Kon ik mij maar camoufleren als een octopus, met schelpen met stenen

Wat denk je Mogen octopussen trouwen in zee als het twee mannen zijn en ze zijn gay

Weet je dat een octopus drie harten heeft en of die kunnen breken Ik weet het wel.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

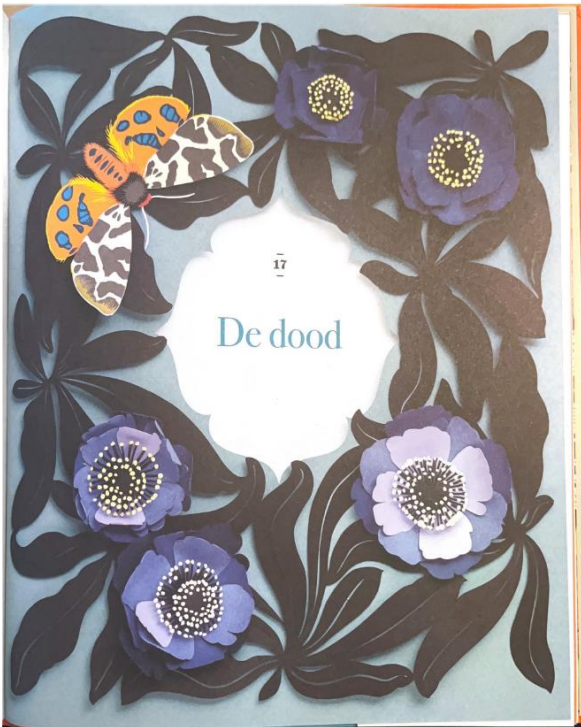
Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

17

De dood

De heer vond het linke soep. 'Ga snel naar de stal,' zei hij, 'neem het sterkste en snelste paard, en vlucht ermee weg, ver van de dood. Ga zo snel je kunt naar Bagdad.'

De bediende ging naar de stal, nam het sterkste en snelste paard en vluchtte richting Bagdad. Hij reed dag en nacht door. Hij vertrok op dinsdag, liet na een korte nacht het paard op woensdag doorrennen, overnachtte in de woestijn en zag op donderdag in de verte aan de horizon de paleizen van Bagdad verschijnen.

Opgelucht haalde hij adem. Gelukkig, dacht hij, ik haal Bagdad voor vrijdag!

Op diezelfde donderdag liep de rijke man over de markt en zag daar, op dezelfde plek als waar zijn bediende hem had gezien, de dood staan.

'Hé, dood!'

'Hé, rijke man!'

'Je hebt mijn dierbare bediende behoorlijk laten schrikken.'

'Ik liet hem niet schrikken. Ik keek hem alleen maar verbaasd aan. Dat was alles.'

'Maar waarom deed je dat?'

'Omdat ik dacht: wat doet die vent hier, in Serendiep, terwijl ik hem vrijdagochtend vroeg vanuit Bagdad mee moet nemen naar de andere wereld?!'

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Vertel de tekst na:

Wat gebeurde er eerst?

Wat komt daarna?

Wat gebeurt er op het einde?

Welke belangrijke gebeurtenissen zitten in het verhaal?

Waar speelt het zich allemaal af?

Wie zijn er belangrijk in het verhaal?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Beschrijf de manier waarop de bediende naar de markt ging:

Leg uit wat er gebeurde toen de bediende 'de dood' zag:

Wat gebeurde erna toen de bediende het sterkste paard had gevonden?

Leg volgende woorden uit:

- linke soep
- Behandelde hem als zijn rechterhand
- Een bediende
- Het loven ligt onder de voeten en niet op zijn schouders

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de schrijver voor deze titel gekozen

Wat bedoelt de schrijver met: "ik zou hem vrijdagochtend vroeg vanuit Bagdad mee moeten nemen naar de andere wereld"?

Welke gebeurtenis zou niet hebben plaats gevonden als de bediende niet geschrokken was van de dood?

Wat is de boodschap van het verhaal

Welk gedeelte van de tekst spreekt je het meeste aan?

Klaspraktijk

Voor mijn praktijkuitvoering heb ik gekozen om Close Reading toe te passen in de tweede graad.

Mijn klassen zijn:

- **3 Haarzorg/Logistiek**
 - 21 leerlingen
 - 14 meisjes , 7 jongens
 - 1 leerling met dyslexie;
 - 1 leerling met dyscalculie;
 - 1 leerling heeft ondersteuning met leerachterstand.
- **3 Zorg/Decor**
 - 21 leerlingen
 - 19 meisjes, 2 jongens
 - 1 leerling met taalproblemen type 7;
 - 2 leerlingen met taalafasie;
 - 1 leerling met dyslexie;
 - 1 OKAN leerling;
 - 1 leerling met dyscalculie;
 - 1 leerling met ADHD.
- **4 Haarzorg/Logistiek.**
 - 23 leerlingen
 - 13 meisjes , 10 jongens
 - 2 leerlingen met dyscalculie;
 - 2 leerlingen met type 7;
 - 1 leerling met dyslexie;
 - 1 leerling komt van OKAN schooljaar 21-22.

De klassen verschillen sterk op verschillende gebieden, zoals cultuur, achtergrond, leeftijd en leerproblematiek. Het zijn grote klassen van meer dan 20 leerlingen, dus het is voor mij nog aftasten welke werkhouding het beste past bij de klassen. De meerderheid van de klas heeft geen interesse in lezen. Slechts enkele leerlingen per klas lezen af en toe een boek. Daarnaast heb ik ervoor gezorgd dat elke klas een bestekmapje kreeg in een eigen kleur en de leerlingen kunnen tijdens deze lessen gebruik maken van kleurtjes, stiften en potloden die ik voor hen klaarleg.

Voordat mijn les begon, heb ik alle papieren zelf in de mapjes gedaan, zodat de leerlingen dit niet meer hoefden te doen.

In alle drie de klassen heb ik dezelfde eerste tekst gekozen, namelijk 'De dood'. Het is een korte tekst met een krachtige boodschap.

3.1 Talenpaspoort

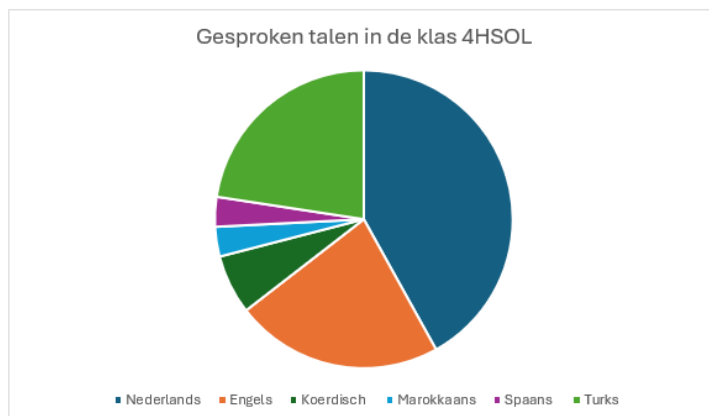
Tijdens de laatste week voor de paasvakantie hebben de leerlingen een talenpaspoort ingevuld. Dit principe heb ik terug gevonden via de site van de UGent, maar ook in het boek voluit taal spraken ze erover om dit met de leerlingen te doen. Als leerkracht krijg je een beter zicht wie welke taal spreekt en waar eventuele moeilijkheden zitten om gepaste teksten op niveau te kunnen geven aan de leerlingen. Het zijn culturele klassen het is altijd een meerwaarde om te weten wie je voor je hebt zitten en waar hun talenten zitten.

De link met Close Reading is dat het voor een leerkracht interessant is om bij de voorbereiding van een Close Reading-sessie na te denken over welke tekst je gaat selecteren. Je kunt rekening houden met het niveau en de inhoud van de tekst. Aan het einde van mijn periode wil ik de leerlingen laten kiezen tussen een aantal teksten, dus dan moet ik teksten van verschillende niveaus kunnen aanbieden. Een ander doel van Close Reading is om leerlingen samen te laten werken rondom een tekst. Als leerkracht kun je groepjes maken met leerlingen die sterk zijn en minder sterk zijn in de Nederlandse taal, zodat ze elkaar onbewust kunnen helpen. Tijdens een klasdiscussie kun je leerlingen aan het woord laten die nog moeten oefenen met hun Nederlands, dit biedt een goede oefenkans.

In het vierde jaar HSOL

Bevraging bij 13 leerlingen

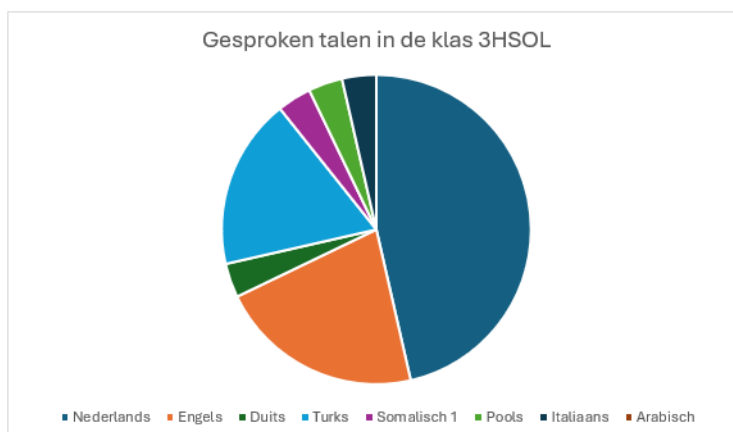
Nederlands: 13 leerlingen
Engels: 7 leerlingen
Turks: 7 leerlingen
Koerdisch: 2 leerlingen
Marokkaans: 1 leerling
Spaans: 1 leerling

In het derde jaar 3HSOL

Bevraging: 13 leerlingen

Nederlands: 13 leerlingen
Engels: 6 leerlingen
Duits 1 leerling
Turks: 5 leerlingen
Somalisch: 1 leerling
Pools: 1 leerling
Italiaans: 1 leerling
Arabisch: 1 leerling

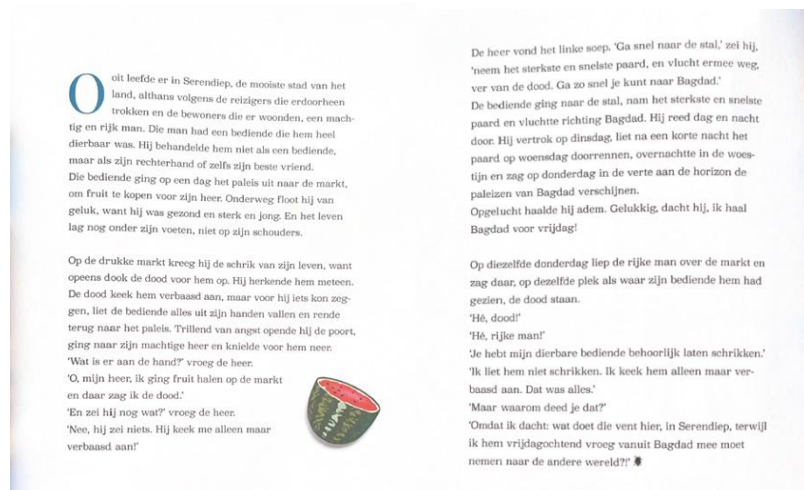
Kosovaars: 2 leerlingen

1. Natur 2. Literatur 3. English

```
graph LR; Lamar((Lamar)) --- A[mit einem der unheimlich meisten Pflanzen auf der Welt]; Lamar --- B[schonf. Engos ist]; Lamar --- C[sich anmerken dass es];
```


3.2 Close Reading in 4 haarzorg/logistiek

Close Reading tekst 1: De dood

Datum

- Op 22 februari ben ik begonnen in deze klas met Close Reading.

Aantal leerlingen

- Er waren 18 leerlingen aanwezig van de 23.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is ‘De dood’.

Klasopstelling

- Op voorhand heb ik al nagedacht over de klasopstelling. Binnen Close Reading heeft een klassendiscussie het meeste effect op het bevorderen van diepgaand lezen. Ik wil graag met de leerlingen in een grote vierkante opstelling zitten, omdat dit het gemakkelijker maakt om een gesprek over de tekst te voeren. Echter, ik ben me ervan bewust dat dit ook kan leiden tot afleiding onder de leerlingen omdat ze dicht bij elkaar zitten.

Lesopbouw

- De leerlingen hadden mij twee lessuren achter elkaar. De les begon met een instructie waarbij de leerlingen de tafels in een groot vierkant moesten zetten. Dit verliep vlot, de leerlingen gingen op hun ‘vaste’ plaats zitten, langs de persoon waar ze normaal gesproken zitten. Voordat ik iets uitdeelde, maakte ik duidelijke afspraken over het rustig houden en beloofde ik dat we nog een keer zo konden gaan zitten als het goed ging. Vervolgens kreeg iedereen een boekje van mij, waarop ze hun naam en klas moesten schrijven. Een leerling las het voorwoord voor, waarna ik uitlegde wat de bedoeling was van het boekje en dat we af en toe in de klas zouden lezen. Daarna bespraken we de symbolen en het voorbeeld, zodat de leerlingen een idee hadden hoe ze dit moesten aanpakken. De tekst ‘De dood’ werd vervolgens door de leerlingen

afwisselend voorgelezen. De leerlingen waren enthousiast over het gebruik van kleurtjes en stiften tijdens het lezen, en sommigen gingen er goed mee aan de slag. De leerlingen hadden geen moeite om de tekst klassikaal voor te lezen. In het begin volgden de leerlingen goed, maar na verloop van tijd verslapte hun aandacht.

Sessie 1

Klassikaal hebben we de vragen opgelost. Ik las de vragen voor en de leerlingen konden in groep hun antwoorden bespreken. Ik benadrukte meerdere keren dat ze terug in de tekst moesten kijken, omdat daar de antwoorden te vinden waren. Regelmatig heb ik benadrukt dat als ze een woord niet begrepen, ze dit moesten onderstrepen en het symbolenblad bij de hand moesten houden. Sessie 1 verliep redelijk vlot, hoewel ze hier en daar wel een moeilijk woord vroegen. Dit kwam echter pas aan bod in sessie 2.

Sessie 2

De aandacht van de leerlingen begon te verslappen; vooral de jongens waren nogal rumoerig. Daarom besloot ik om de tekst niet nog eens volledig voor te lezen. In plaats daarvan gaf ik de leerlingen eerst een korte pauze van vijf minuten. Hoewel een aantal leerlingen heel aandachtig bezig waren en goed meewerkten, was de klasopstelling niet ideaal voor sommige leerlingen.

Toen we bij de vraag over moeilijke woorden kwamen, ben ik weer met de leerlingen teruggegaan naar de tekst en heb ik gemodelleerd, wat ook een belangrijk principe is binnen Close Reading. Ik las de tekst voor en vroeg hen eerst wat ze dachten dat het zou kunnen betekenen. Vervolgens dacht ik hardop na, waarna de antwoorden bij de leerlingen kwamen.

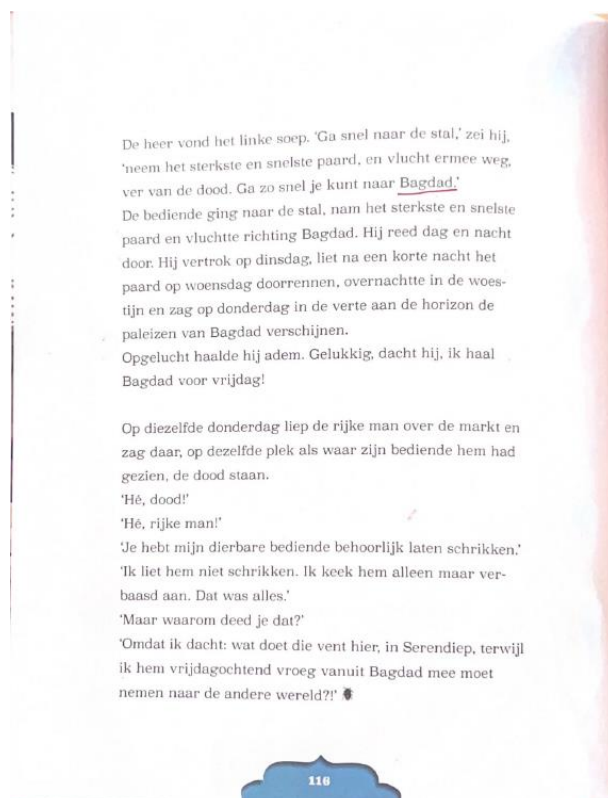
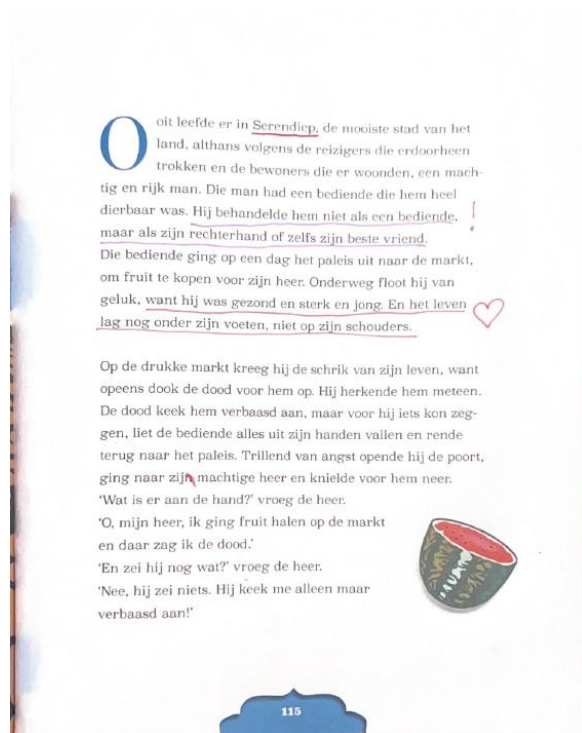
Sessie 3

Tot slot, tijdens de laatste sessie, moest ik de leerlingen echt motiveren met de boodschap dat dit het laatste onderdeel van de les was en dat we dan klaar zouden zijn. Tijdens deze les kon ik de tekst niet driemaal opnieuw voorlezen omdat de leerlingen erg rumoerig waren.

Reflectie

- Ik merk dat Close Reading in een grote klas moeizaam verloopt; ik moet de les regelmatig onderbreken omdat enkele leerlingen niet opletten. De klasopstelling vormde een uitdaging. Bij de volgende les ga ik de klassieke opstelling uitproberen. Hoewel het concept nog erg nieuw is voor de leerlingen, geloof ik dat het een routine zal worden zodra ze het principe kennen van Close Reading. Een aandachtspunt zijn de symbolen/aantekeningen en het herhaaldelijk lezen. De leerlingen tonen enthousiasme voor het gebruik van kleurtjes en stiften, en een aantal leerlingen deden erg goed mee. Tot slot wou ik de mening van de leerlingen eens horen en ze vonden het wel leuk om te doen.

Voorbeeld leerling

Close reading tekst 2: Het goede nieuws

Fragment uit: *Palmen op de Noordpool*, Marc ter Horst & Wendy Panders, Gottmer, 2018, p. 96 - 105
Dit fragment mag uitsluitend voor educatieve doeleinden worden gebruikt en niet verder worden verspreid.

Het goede nieuws

Ik heb goed nieuws en ik heb slecht nieuws. Het slechte nieuws is dat er niet zoveel goed nieuws is als het gaat om klimaatverandering. Laten we dan maar beginnen met het beetje goede nieuws dat er wel is.

Klimaatverandering is niet zo'n probleem voor de aarde. Het is vooral een probleem voor ons mensen. De planeet heeft al zoveel klimaatveranderingen meegemaakt, ze overleefde deze ook wel. Als er geen mensen meer zijn die bomen kappen, wordt het teveel aan CO₂ vanzelf weer door de bomen uit de lucht gehaald. Het klimaat herstelt zich en dan komt er vast wel weer een andere soort die de baas kan spelen op aarde.

CO₂ is goed voor bomen en andere planten. En dus ook voor de landbouw. Hoera! Planten gebruiken CO₂ om te groeien. Meer CO₂ zorgt dus voor meer groei. Sommige kwekers gebruiken bijvoorbeeld ook CO₂ om hun planten beter te laten groeien. Jammer dat CO₂ zoveel nadelen heeft, zoals je op ongeveer elke andere pagina van dit boek kunt lezen.

Nog meer goed nieuws. Veel mensen zijn blij met hogere temperaturen. Dat geldt natuurlijk vooral in gebieden waar het nu nog een beetje frisjes is. Landen als Nederland gaan steeds meer naar een klimaat toe zoals het nu in Midden-Frankrijk is. Lekker! Hoef je ook niet meer zo ver op vakantie. In landen waar het nu nog echt koud is, kan opwarming zelfs mensenlevens redden, want daar sterven wel eens mensen door de kou.

Veel gebieden die nu bevroren zijn, zullen ontdooien. Ook dat heeft positieve kanten. Zo storten steeds meer Groenlanders zich op het verbouwen van groente en fruit en halen ze steeds meer waardevolle stenen en metalen uit de grond die onder het ijs tevoorschijn komt. Vissers zijn blij met makreel en andere vis die langzaam steeds noordelijker komt.

De halve wereld kijkt lidenbaard naar het ontdooien van het noordpoolgebied. Rusland, Noorwegen, Denemarken, Canada en de Verenigde Staten staan te popelen om zo veel mogelijk van het gebied in te lijven. In 2007 waagde een

Russische onderzeker zich zelfs naar de bodem van de Noordelijke IJzee om daar alvast de Russische vlag neer te zetten. De Noordpool is zo gewild omdat er steeds minder ijs ligt. Daardoor kunnen schepen steeds vaker via deze route van Europa naar Japan en China varen. Dat is een stuk korter dan de normale route via het Suezkanaal in Egypte. Maar nog interessanter vinden ze de aardolie en het aardgas die hier in de grond zitten. Voor het klimaat zou het pas echt goed nieuws zijn als ze daar vanaf zouden blijven.

Door het dooiën van ijs en grond komt er ook steeds meer geschiedenis bloot te liggen. In de Russische grond komen steeds meer mammoeten uit de diepries. Hartstikke interessant voor de wetenschap. In 1991 vonden twee be-

beeldimmers in de Alpen een man die daar 5300 jaar geleden moet zijn gestorven. De ijsruimte kreeg de naam Ötzi, naar het Ötztal waar hij was gevonden. Het lichaam was goed bewaard gebleven. Samen met zijn ideeën, wapens en gereedschappen gaf hij veel informatie over de steentijd. Archeologen verwachten dat er nog veel meer oude resten onder het ijs vandaan zullen komen.

Misschien wel het beste nieuws is dat mensen door klimaatverandering leren om minder roekeloos met de aarde om te gaan. Ze denken beter na over waar hun voedsel en energie vandaan komen. En dus kopen ze geen appels meer uit Chili en geen elektriciteit van kolencentrales. Bedrijven zien dit ook gebeuren. Ze gaan minder kolen gebruiken en meer windmolens. Dat zorgt voor minder vervuiling en minder afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Maar ga nou niet meteen juichen en klappen. We hebben het slechte nieuws nog niet gehad.

Ötzi de IJzer
± 3300 v.Chr.
± 3255 v.Chr.

96
+
97

+ GOED NIEUWS + KLIMAATVERANDERING GEEN PROBLEEM VOOR DE AARDE + CO₂ GOED VOOR BOMEN EN PLANTEN + LEKKER WARM + EXTRA INKOMSTEN VOOR GROENLAND + NOORDPOOL LIGT VOL SCHAT!

Datum

- Op 20 maart hebben we een nieuwe tekst behandeld

Aantal leerlingen

- Er waren 17 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan behandelen is: Het goede nieuws

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de eerste Close Reading-sessie heb ik besloten de leerlingen in de klassieke klasopstelling op hun vaste plaatsen te laten zitten. Ze gaan de tekst samen met hun buurman of buurvrouw bespreken.

Lesopbouw

De leerlingen werkten rond het thema klimaatverandering in hun werkboek. Als afsluiting van dit thema was dit een goede tekst. In deze les gingen de leerlingen per twee werken, ik wou graag weten hoe dit zou gaan. Na mijn instructie haalden de leerlingen eerst hun mapjes op en gingen rustig op hun plaats zitten terwijl ik de tekst uitdeelde. We hebben de tekst één keer klassikaal gelezen.

De leerlingen worden graag beloond, ze werken graag als het op punten gaat. Als ze goed hun aantekeningen maken krijgen ze een punt op twee. Dit motiveert de leerlingen om aan een opdracht te werken.

Sessie 1

Tijdens de eerste sessie is het belangrijk dat leerlingen weten waarover de tekst gaat. Ze gingen per twee de volgende vragen oplossen: 'over wat gaat de tekst?', 'wat voor tekstsoort is het?', 'Welke plaatsen komen in de tekst voor?' en 'Welke kernwoorden in de tekst zijn belangrijk voor de hoofdgedachte te bepalen?'.

Sessie 2

De leerlingen hadden alle werkbladeren gekregen van mij, zo konden ze zelf doorwerken. Ik de tweede sessie gaat het echt om tekst gerichte vragen waardoor de leerlingen terig in de tekst moeten gaan kijken om hun antwoord te vinden. Ook werden er enkele moeilijk woorden uit de tekst gehaald a.d.h.v. de context moeten ze de betekenis achterhalen.

Sessie 3

In de laatste sessie gaat het vooral om de diepere betekenis van de tekst. De vragen die er gesteld werden: 'Waarom heeft de schrijver deze tekst geschreven?', 'Welke gebeurtenis(sen) zou(den) niet hebben plaatsgevonden als er geen klimaatverandering was?' en 'Welke invloed zal de klimaatverandering hebben op ons leven?' Door deze vragen te stellen, moeten de leerlingen echt nadenken over wat ze hebben gelezen voordat ze een antwoord formuleren.

Reflectie

- Dit was een goede tekst om de themaklimaatverandering af te sluiten maar je kan dit ook gebruiken als inleiding. Ik merkte dat werken in tweetallen goed gaat in de klas. Ze zijn in ieder geval meer gefocust dan wanneer we klassikaal werken. Ze waren iets minder enthousiast omdat ze weer moesten gaan lezen. Toen ik de bundels nakeek op het maken van aantekeningen, zag ik dat sommige leerlingen echt goed aan de slag waren gegaan, maar een deel niet. Wanneer de leerlingen een 0/2 krijgen omdat ze geen aantekeningen hebben gemaakt, motiveert dit hen misschien om het de volgende keer wel te doen. Ze werken per twee, waardoor ze met elkaar praten over de tekst om de vragen op te lossen. Maar ze deden ook enkele vragen alleen. Volgende keer zal ik opnieuw inzetten op het maken van aantekeningen en het meermaals lezen van de tekst. Ik ga ook de papieren één voor één uitdelen, zodat ze echt met elkaar moeten praten over de tekst en niet één leerling al vooruitwerkt.

Voorbeeld leerling

Fragment uit: *Palmen op de Noordpool*, Marc ter Horst & Wendy Sanders, Gottmer, 2018, p. 96 - 105
Dit fragment mag uitsluitend voor educatieve doeleinden worden gebruikt en niet verder worden verspreid.

Het goede nieuws

Ik heb goed nieuws en ik heb slecht nieuws. Het slechte nieuws is dat er niet zoveel goed nieuws is als het gaat om klimaatverandering. Laten we dan maar beginnen met het beetje goede nieuws dat er wel is.

Klimaatverandering is niet zo'n probleem voor de aarde. Het is vooral een probleem voor ons mensen. De planeet heeft al zoveel klimaatveranderingen meegemaakt, ze overleeft deze ook wel. Als er geen mensen meer zijn die bomen kappen, wordt het teveel aan CO₂ vanzelf weer door de bomen uit de lucht gehaald. Het klimaat herstelt zich en dan komt er vast wel weer een andere soort die de baas kan spelen op aarde.

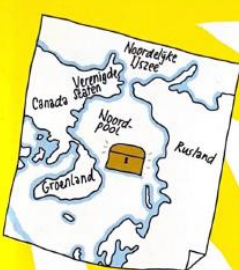
CO₂ is goed voor bomen en andere planten. En dus ook voor de landbouw. Hoera! Planten gebruiken CO₂ om te groeien. Meer CO₂ zorgt dus voor meer groei. Sommige kwekers gebruiken bijvoorbeeld ook CO₂ om hun planten beter te laten groeien. Jammer dat CO₂ zoveel nadelen heeft, zoals je op ongeveer elke andere pagina van dit boek kunt lezen.

Nog meer goed nieuws. Veel mensen zijn blij met hogere temperaturen. Dat geldt natuurlijk vooral in gebieden waar het nu nog een beetje frisjes is. Landen als Nederland gaan steeds meer naar een klimaat toe zoals het nu in Midden-Frankrijk is. Lekker! Hoef je ook niet meer zo ver op vakantie. In landen waar het nu nog echt koud is, kan opwarming zelfs mensenlevens redden, want daar sterven wel eens mensen door de kou.

Veel gebieden die nu bevroren zijn, zullen ontdooien. Ook dat heeft positieve kanten. Zo storten steeds meer Groenlanders zich op het verbouwen van groente en fruit en halen ze steeds meer waardevolle stenen en metalen uit de grond die onder het ijs tevoorschijn komt. Vissers zijn blij met makreel en andere vis die langzaam steeds noordelijker komt.

De halve wereld kijkt likkebaardend naar het ontdooien van het noordpoolgebied. Rusland, Noorwegen, Denemarken, Canada en de Verenigde Staten staan te popelen om zo veel mogelijk van het gebied in te lijven. In 2007 waagde een

+ GOED NIEUWS + KLIMAATVERANDERING GEEN PROBLEEM VOOR DE AARDE + EXTRA INKOMSTEN VOOR GROENLAND + NOORDPOOL LIGT VOL SCHATTI

Russische onderzoeker zich zelfs naar de bodem van de Noordelijke IJszee om daar alvast de Russische vlag neer te zetten. De Noordpool is zo gewild omdat er steeds minder ijs ligt. Daardoor kunnen schepen steeds vaker via deze route van Europa naar Japan en China varen. Dat is een stuk korter dan de normale route via het Suezkanaal in Egypte. Maar nog interessanter vinden ze de aardolie en het aardgas die hier in de grond zitten. Voor het klimaat zou het pas echt goed nieuws zijn als ze daar vanaf zouden blijven.

Door het dooien van ijs en grond komt er ook steeds meer geschiedenis bloot te liggen. In de Russische grond komen steeds meer mammoeten uit de diepvries. Hartstikke interessant voor de wetenschap. In 1991 vonden twee berg-

beklimmers in de Alpen een man die daar 5300 jaar geleden moet zijn gestorven. De ijsmummie kreeg de naam Otzi, naar het Ötztal waar hij was gevonden. Het lichaam was goed bewaard gebleven. Samen met zijn kleren, wapens en gereedschappen gaf hij veel informatie over de steentijd. Archeologen verwachten dat er nog veel meer oude resten onder het ijs vandaan zullen komen.

Misschien wel het beste nieuws is dat mensen door klimaatverandering leren om minder roekeloos met de aarde om te gaan. Ze denken beter na over waar hun voedsel en energie vandaan komen. En dus kopen ze geen appels meer uit Chili en geen elektriciteit van kolencentrales. Bedrijven zien dit ook gebeuren. Ze gaan minder kolen gebruiken en meer windmolens. Dat zorgt voor minder vervuiling en minder afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Maar ga nou niet meteen juichen en klappen. We hebben het slechte nieuws nog niet gehad.

Otzi de IJzman
± 3300 v.Chr.
± 3255 v.Chr.

AARDE + CO₂ GOED VOOR BOMEN EN PLANTEN + LEKKER WARM +
N + STEEDS MEER MAMMOETEN EN MUMMIES + MENSEN DENKEN NA

Close Reading tekst 3: Meer woorden

Meer woorden

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
wat ik voel
Ik wil je zoveel zeggen
mijn hoofd zit barstenvol
met alles wat ik zeggen wil
en wat ik bedoel
Soms denk ik dat ik knap
van alles wat ik zeggen wil
en dat je me niet snapt

51

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Ik heb er nu een handjevol
het zijn er niet genoeg
om jou te zeggen dat ik best begreep
wat jij net vroeg
De woorden die ik net nog wist
die ben ik alweer kwijt
en ik zeg alleen:
'bedankt voor je bezoek'
wat me heel erg spijt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Geen baljurk, koets of sprookjesprins
wat heb ik daar nu aan
veel liever wil ik
dat jij me kunt verstaan

Ach had ik maar een toverstaf
dan toverde ik mijn zinnen af
Als ik een kikker kussen moest
en daarna alle woorden wist
deed ik het best

52

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
hoe blij ik met je ben
dat jij me steeds geduldig uitlegt
wat ik nog niet snap of ken
en dat ik op je feestje was
en jij op dat van mij
Ik heb te weinig woorden voor bijna elke zin
maar jij verstaat ook wat ik niet zeg
jij bent mijn vriendin

Datum

- Op 7 mei hebben we klassikaal gewerkt aan het maken van aantekeningen.

Aantal leerlingen

- Er waren 15 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- Meer woorden

Klasopstelling

- De leerlingen zaten op hun vaste plaatsen.

Lesopbouw

- Ik merkte uit de vorige twee Close Reading-sessies dat niet iedereen aantekeningen maakte. Daarom heb ik besloten om klassikaal hieraan te werken zodat alle leerlingen mee zijn.

Verloop

We hebben het gedicht klassikaal gelezen en ik wees verschillende leerlingen aan om voor te lezen. Vervolgens hebben we strofe per strofe opnieuw gelezen en zijn we begonnen met het maken van aantekeningen. Ik selecteerde een zin of een woord en vroeg aan de leerlingen bijvoorbeeld: "Wat zou dit betekenen, 'mijn hoofd zit barstenvol'?" Leerlingen deelden hun

Ook hier heb ik tegen de leerlingen gezegd dat als ze aantekeningen maken, ze weer een punt verdienen. Op die manier probeer ik de leerlingen te motiveren, en tegelijkertijd zorgen ze ervoor dat ze actief deelnemen aan de les.

- Het was weer een hele uitdaging om iets klassikaal te doen in deze klas. De leerlingen zijn vaak rumoerig of lopen graag rond. Je moet regelmatig de les even onderbreken omdat een leerling aan het praten is, waardoor andere leerlingen je niet kunnen horen of niet kunnen volgen. Dit is jammer, want er zijn echt leerlingen in de klas die wel hun best willen doen.
- Een positief punt is dat we de tekst eenmaal klassikaal hebben gelezen en een tweede keer om aantekeningen te maken. Een aandachtspunt voor de volgende keer is om te streven naar het driemaal lezen van de tekst. De volgende keer ga ik de leerlingen in groepjes laten werken om te zien of dit beter bij hen past.

Meer woorden

Als ik een wens mocht doen
dan wens te ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
wat ik voel
Ik wil je zoveel zeggen
mijn hoofd zit barst en vol
met alles wat ik zeggen wil
en wat ik bedoel
Soms denk ik dat ik knap
van alles wat ik zeggen wil
en dat je me niet snapt

Te veel
gedachten

51

hij/zij denkt dat hij/zij heel
kan maar vaak niet niet.

Als ik een wens mocht doen
dan wens te ik meer woorden
Ik heb er nu een handjevol
het zijn er niet genoeg
om jou te zeggen dat ik best begreep
wat jij net vroeg
De woorden die ik net nog wist
die ben ik alweer kwijt
en ik zeg alleen:
"bedankt voor je bezoek"
wat me heel erg spijt

☆

kent te weinig
woorden

!

moeilijke woorden kan hij/zij
niet onthouden.

Als ik een wens mocht doen
dan wens te ik meer woorden
Geen baljurk, koets of sprookjesprins
wat heb ik daar nu aan
veel liever wil ik
dat jij me kunt verstaan

Close Reading tekst 4: Koningin Elisabeth Ka'ahumanu van Hawaii

Datum

- Op 15 mei hebben we een nieuwe tekst behandeld.

Aantal leerlingen

- Er waren 14 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die de leerlingen gingen lezen is: Koningin Elisabeth Ka'ahumanu van Hawaii.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige lessen, wou ik de leerlingen nu in groepjes zetten van 3-4 leerlingen. Zo kunnen ze in groep praten over de tekst. Dit is een belangrijk component binnen Close Reading. Ook hebben de leerlingen aan het begin van de les hun gsm vooraan neergelegd, zodat er geen afleiding meer is.

Lesopbouw

- Op 15 mei kwam Merle Schouteden mij observeren.
- Na mijn instructie haalden de leerlingen eerst hun mapjes op en gingen rustig op hun plaats zitten terwijl ik de tekst uitdeelde. We hebben de tekst één keer klassikaal gelezen. Vervolgens mochten de leerlingen zelf groepen vormen naar keuze. Ik heb de groepjes verspreid over het klaslokaal zodat ze niet te dicht op elkaar zaten.

Sessie 1

Tijdens de eerste sessie moesten de leerlingen de tekst in groepjes nog eens lezen en aantekeningen maken zoals ze dit geleerd hebben met symbolenlijst. Dit hebben we vorige week nog eens klassikaal geoefend. Zoals altijd lagen er kleurtjes en stiften klaar voor de leerlingen, die ze vooraan in de klas konden halen. Vervolgens waren er nog enkele vragen

die de leerlingen in groep moesten oplossen, zoals: over wie gaat het verhaal, waar speelt het verhaal zich af, en benoem vier belangrijke dingen in het verhaal.

Sessie 2

Wanneer de leerlingen klaar waren met sessie 1, kwam ik even kijken en gaf ik hen sessie 2. Deze sessie richtte zich vooral op hoe dingen in de tekst worden gezegd en op het afleiden van enkele moeilijke woorden uit de context. De meeste leerlingen zijn in dit lesuur tot sessie 2 gekomen.

Het was echt belangrijk dat de leerlingen goed met elkaar overlegden en hun antwoorden terug in de tekst gingen zoeken. Vooral bij de moeilijke woorden moest ik de groepjes erop wijzen goed naar de zin te kijken.

Deel 2

Omdat communiceren over een tekst belangrijk is, heb ik nog een extra oefening toegevoegd: elke leerling in het groepje schrijft drie stellingen over de tekst op, waarvan twee waar zijn en één onwaar. De andere leerlingen in de groep moeten dan aangeven waarom de onware stelling onjuist is door verwijzingen naar de tekst. Dit is een extra manier om de communicatie te bevorderen en ervoor te zorgen dat ze over de tekst praten.

Sessie 3

In de laatste sessie gaat het vooral om de diepere betekenis van de tekst. Hierbij worden eigen meningsvragen gesteld, zoals: "Wat is jouw mening over de Kapu?", "Hoe zou jij dit hebben aangepakt als jij Kamehameha was?", en "Welke regels zou jij veranderen in onze samenleving?" Door deze vragen te stellen, moeten de leerlingen echt nadenken over wat ze hebben gelezen voordat ze een antwoord formuleren.

Reflectie

- De leerlingen waren uitzonderlijk rustig; ik denk dat dit komt door het bezoek van Merle Schouteden. Ze hebben heel flink meegewerkt. Zelfs de leerlingen die normaal gezien rumoerig zijn of graag door de klas wandelen, waren hard aan het werk. Dit verraste me enorm. De groepswerkvorm bleek goed te werken in deze klas, dus ik kan deze zeker nog eens gebruiken. Alle leerlingen zijn aan sessie 2 begonnen, de volgende les maken we het verder af. Achteraf heb ik de leerlingen via Smartschool bedankt voor hun goede werkhouding en laten weten dat ik trots op hen was.

Voorbeeld leerling:

1772
1832

KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII

Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in **Hawaii** woonde de **'kapu'** volgen. Die kapu was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden. Het stond allemaal in de kapu. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de kapu aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen doodvonnis.

! Die kapu was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen bang. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

Toen de stoere **Ka'ahumanu** trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leiders van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen!** Ka'ahumanu was een van de eersten die de kapu durfden tegen te spreken - en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefzoon? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge kapu schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, sister!**

Schuf eens op.

STERKE VROUWEN / GIRLPOWER 17

Close Reading tekst 4: Wat doet sociale media met ons brein?

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERKENNEN Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verlies en manieren verzin om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRIKKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft. Als of je je boekentast blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepje denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Boei je overprikkeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

NIET NIET NIET Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Verwelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

- Wijze weetjes**
- Mensen die tijdens het wandelen of fietsen druk in de weer zijn met hun smartphone, noemen we *smombies*. Dat komt van de woorden *smartphone* en *zombie*.
 - De ontwerper Pong Minwook vond speciaal voor *smombies* een 'robotoog' of 'derde oog' uit. Je draagt het op je voorhoofd. Een sensor meet wanneer er een obstakel op de weg is, bijvoorbeeld een paal of een auto. De *smombie* krijgt een waarschuwing op zijn telefoon waardoor hij weet dat hij moet opletten. Boei je gek, toch? En natuurlijk ook gevaarlijk!
 - In Stockholm, de hoofdstad van Zweden, hangen er zelfs verkeersborden die automobilisten waarschuwen voor overstekende *smombies*. Jacob Sempster bedacht het bord nadat hij zelf bijna werd aangevaren door een auto. Het is eigenlijk een soort kunstwerk.

Wat is zo onmenselijke leuk aan sociale media? 13

Datum

- Op 05 juni hebben we een Close Reading-sessie uitgevoerd.

Aantal leerlingen

- Er waren 14 leerlingen aanwezig van de 23 leerlingen.

Close Reading tekst

- Voor we aan het Close Reading traject begonnen hebben de leerlingen een tekst gelezen 'Wat doet sociale media met ons brein'. Na enkele maanden kregen ze deze tekst terug en gingen ze de vragen oplossen met de aangeleerde strategieën.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige les merkt ik dat de leerlingen goed in groep konden werken. De leerlingen zaten in groepjes van twee omdat ik merk wanneer de groepjes hier groter worden geraken ze snel afgeleid.

Lesopbouw 4HSOL

- Zoals gewoonlijk kwamen de leerlingen hun mapjes halen, terwijl deelde ik de tekst uit. We hebben de tekst éénmaal klassikaal gelezen. De leerlingen lezen om de beurt een stukje tekst.

Sessie 1

De leerlingen gingen eerst de tekst nog eens lezen met hun tweeën voor aantekeningen te maken merkte ik.

De opdracht bij sessie 1 zag er deze keer anders uit, de leerlingen werden expert over een alinea en moesten enkele kernwoorden noteren. Daarna gingen ze de andere groepsleden informeren. Door deze opdracht gaan ze met elkaar praten over de tekst. De uitleg heb ik klassikaal gedaan vervolgens gingen ze zelf aan de slag.

Sessie 2

Hierbij gingen ze tekst gerichte vragen oplossen en enkele moeilijke woorden uit de context halen.

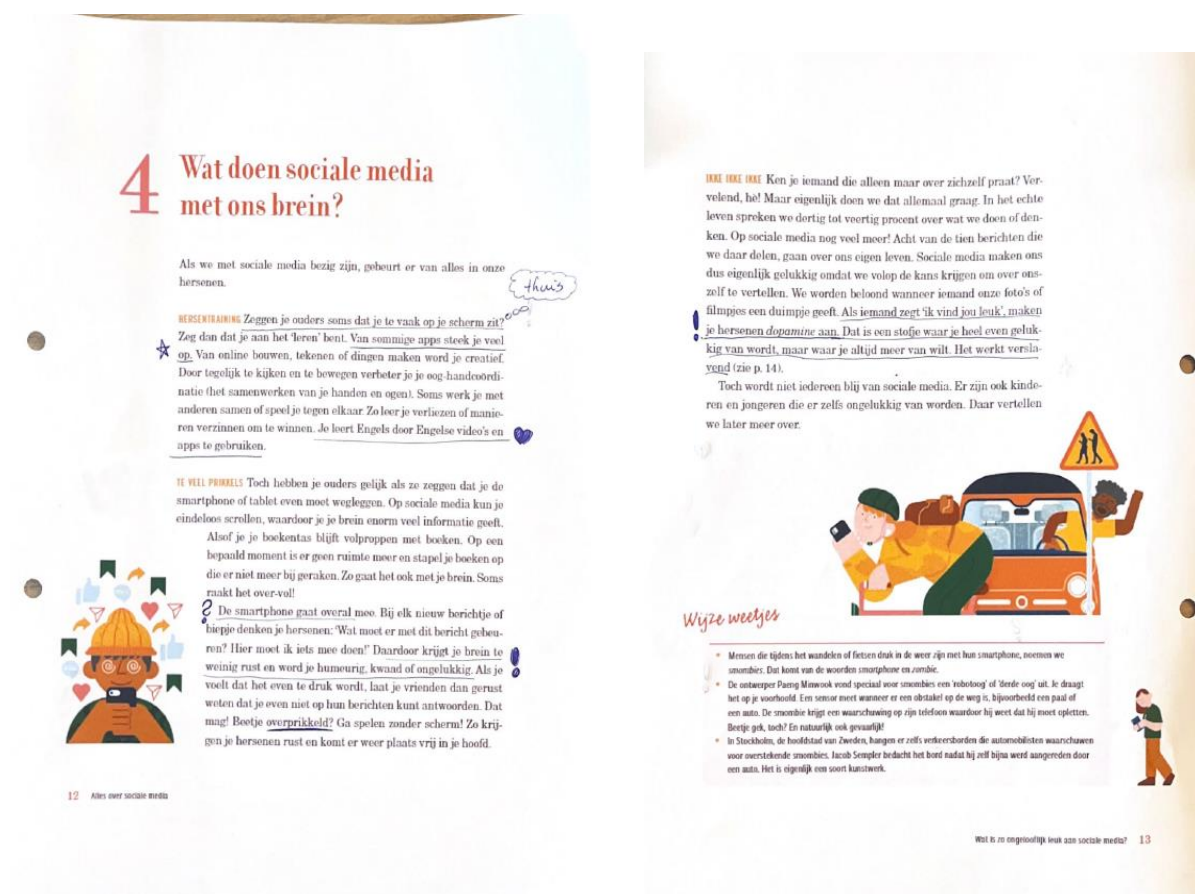
Sessie 3

Sessie drie bestond uit drie vragen. Een waarom heeft de tekst deze titel gekregen, vervolgens moesten ze naar hu eigen kijken, zitten ze veel op sociale media en zijn ze soms overprikkeld. Tot slot moesten de leerlingen noteren wat ze hebben bijgeleerd uit de tekst.

Reflectie

- Dit was de laatste keer dat we gingen lezen in de klas. Door dat er een deel leerlingen niet aanwezig waren, was de klas redelijk rustig. Ik vind dat de leerlingen echt goed op weg zijn met aantekeningen maken. Ze weten ondertussen hoe het werkt en gaan zelf er mee aan de slag. De leerlingen klagen niet meer t.o.v. het begin over het feit dat we gaan lezen in de klas. Ik merk dat het in groepjes werken een goede werkvorm is in de klassen. Ze komen zelf al kleurtjes en stiften nemen, Close Reading begint een routine te worden in de klassen.

Voorbeeld leerling:

3.3 Close Reading in 3 haartzorg/logistiek

Close Reading tekst 1: De dood

Ooit leefde er in Serendiep, de mooiste stad van het land, althans volgens de reizigers die erdoorheen trokken en de bewoners die er woonden, een machtig en rijk man. Die man had een bediende die hem heel dierbaar was. Hij behandelde hem niet als een bediende, maar als zijn rechterhand of zelfs zijn beste vriend. Die bediende ging op een dag het paleis uit naar de markt, om fruit te kopen voor zijn heer. Onderweg floot hij van geluk, want hij was gezond en sterk en jong. En het leven lag nog onder zijn voeten, niet op zijn schouders.

Op de drukke markt kreeg hij de schrik van zijn leven, want opeens dook de dood voor hem op. Hij herkende hem meteen. De dood keek hem verbaasd aan, maar voor hij iets kon zeggen, liet de bediende alles uit zijn handen vallen en rende terug naar het paleis. Trillend van angst opende hij de poort, ging naar zijn machtige heer en knielde voor hem neer. 'Wat is er aan de hand?' vroeg de heer. 'O, mijn heer, ik ging fruit halen op de markt en daar zag ik de dood.'

'En zei hij nog wat?' vroeg de heer. 'Nee, hij zei niets. Hij keek me alleen maar verbaasd aan!'

De heer vond het linke soep. 'Ga snel naar de stal,' zei hij, 'neem het sterkste en snelste paard, en vlucht ermee weg, ver van de dood. Ga zo snel je kunt naar Bagdad.'

De bediende ging naar de stal, nam het sterkste en snelste paard en vluchtte richting Bagdad. Hij reed dag en nacht door. Hij vertrok op dinsdag, liet na een korte nacht het paard op woensdag doorrennen, overnachtte in de woestijn en zag op donderdag in de verte aan de horizon de paleizen van Bagdad verschijnen. Opgelucht haalde hij adem. Gelukkig, dacht hij, ik haal Bagdad voor vrijdag!

Op diezelfde donderdag liep de rijke man over de markt en zag daar, op dezelfde plek als waar zijn bediende hem had gezien, de dood staan.

'Hé, dood!'

'Hé, rijke man!'

'Je hebt mijn dierbare bediende behoorlijk laten schrikken.'

'Ik liet hem niet schrikken. Ik keek hem alleen maar verbaasd aan. Dat was alles.'

'Maar waarom deed je dat?'

'Omdat ik dacht: wat doet die vent hier, in Serendiep, terwijl ik hem vrijdagochtend vroeg vanuit Bagdad mee moet nemen naar de andere wereld?'

Datum

- Op 22 februari ben ik begonnen in deze klas met Close Reading.

Aantal leerlingen

- Er waren 17 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'De dood'.

Klasopstelling

- Op voorhand heb ik al nagedacht over de klasopstelling. Binnen Close Reading heeft een klassendiscussie het meeste effect op het bevorderen van diepgaand lezen. Ik wil graag met de leerlingen in een grote vierkante opstelling zitten, omdat dit het gemakkelijker maakt om een gesprek over de tekst te voeren. Echter, ik ben me ervan bewust dat dit ook kan leiden tot afleiding onder de leerlingen omdat ze dicht bij elkaar zitten.

Lesopbouw

- Donderdag namiddag is een hele uitdaging om met deze klas te werken. De leerlingen hadden mij ook twee lesuren achter elkaar, dit waren de laatste twee op donderdag namiddag. De les begon met een instructie waarbij de leerlingen de tafels in een groot vierkant moesten zetten. Dit verliep vlot, de leerlingen gingen op hun 'vaste' plaats zitten, langs de persoon waar ze normaal gesproken zitten. Voordat ik iets uitdeelde, maakte ik duidelijke afspraken over het rustig houden en beloofde ik dat we nog een keer zo konden gaan zitten als het goed ging. Vervolgens kreeg iedereen een boekje van mij, waarop ze hun naam en klas moesten schrijven. Een leerling las het voorwoord voor, helaas heb ik de leerling al moeten onderbreken want de jongens waren heel erg speels. De leerling heeft verder gelezen waarna ik uitlegde wat de bedoeling was van het boekje en dat we af en toe in de klas zouden lezen.

Daarna bespraken we de symbolen en het voorbeeld, zodat de leerlingen een idee hadden van hoe ze dit moesten aanpakken. Ik moest de les echter meerdere keren onderbreken omdat sommige leerlingen niet bij de les waren en aan het lachen waren met elkaar. Het voorlezen van de tekst 'De dood' door de leerlingen verliep ook erg moeizaam.

Uiteindelijk besloot ik om de les stil te leggen. De leerlingen ruimden alles op, zetten de banken terug en zaten vervolgens 25 minuten stil zonder gebruik van hun gsm.

Reflectie

- Uit deze klas heb ik veel geleerd. De volgende keer zal ik een klassieke klasopstelling gebruiken. Ik heb de leerlingen op woensdag gedurende één uur, dus dan zal ik deze les hervatten. Uit beide klassen kan ik concluderen dat twee uur achter elkaar te veel is, de leerlingen verliezen hun aandacht. waardoor Close Reading moeizaam verloopt.

Datum

- Woensdag 28 februari

Aantal leerlingen

- Er waren 15 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'De dood'.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige les, gaan de leerlingen op hun vaste plaats zitten binnen de klassieke klasopstelling.

Lesopbouw

- Aan het begin van de les heb ik de leerlingen aangesproken en uitgedrukt dat ik teleurgesteld was in hun gedrag en dat ik verwacht dat ze zich volwassener gaan gedragen. Vervolgens zijn we weer begonnen met Close Reading. De leerlingen kregen hun boekjes terug en hebben de tekst nogmaals klassikaal gelezen. Dit verliep goed, waarbij ik herhaaldelijk benadrukte dat ze aantekeningen moeten maken in de tekst.
Een aantal leerlingen werkte heel goed mee, wat resulteerde in klasdiscussies. Bijvoorbeeld, leerling X gaf een antwoord waarop leerling Y reageerde dat het fout was. De leerlingen moesten terug naar de tekst kijken voor het juiste antwoord, wat ik

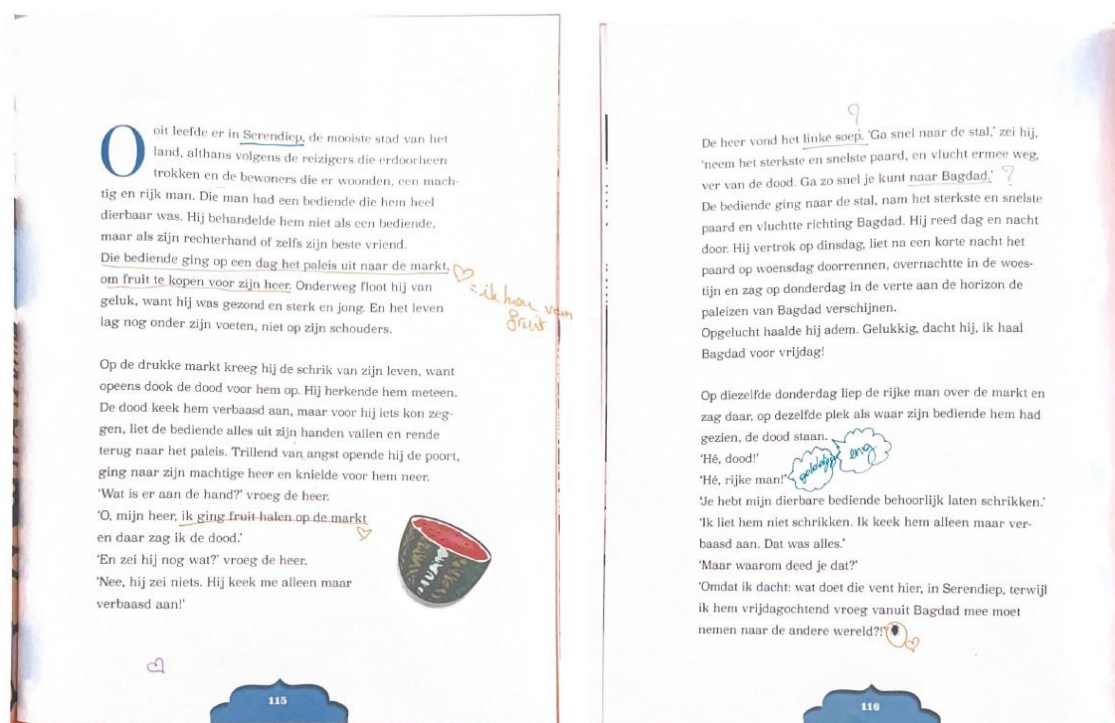
regelmatig benadrukte. Ik was tevreden dat we erin geslaagd zijn om tweemaal de tekst samen te lezen.

Binnen het lesuur hebben we sessie 1, 2 en 3 afgerond.

Reflectie

- De tweede keer verliep al veel beter, het was woensdag. In de toekomst ga ik hier rekening mee houden en Close Reading op woensdag plannen. Hoewel het concept nog erg nieuw is voor de leerlingen, geloof ik dat het een routine zal worden zodra ze het principe van Close Reading kennen. Een aandachtspunt zijn de symbolen/aantekeningen en het herhaaldelijk lezen. De leerlingen tonen enthousiasme voor het gebruik van kleurtjes en stiften, en een aantal leerlingen deed erg goed mee.

Voorbeeld leerling:

Close Reading tekst 2: Meer woorden

Meer woorden

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
wat ik veel
Ik wil je zoveel zeggen
mijn hoofd zit barst en vol
met alles wat ik zeggen wil
en wat ik bedoel
Soms denk ik dat ik knap
van alles wat ik zeggen wil
en dat je me niet snapt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Ik heb er nu een handjevol
het zijn er niet genoeg
om jou te zeggen dat ik best begreep
wat jij net vroeg
De woorden die ik net nog wist
die ben ik al weer kwijt
en ik zeg alleen:
‘bedankt voor je bezoek’
wat me heel erg spijt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Geen baljurk, koets of sprookjesprins
wat heb ik daar nu aan
veel liever wil ik
dat jij me kunt verstaan

51

52

Ach had ik maar een toverstaf
dan toverde ik mijn zinnen af
Als ik een kikker kussen moest
en daarna alle woorden wist
deed ik het beslist

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
hoe blij ik met je ben
dat jij me steeds geduldig uitlegt
wat ik nog niet snap of ken
en dat ik op je feestje was
en jij op dat van mij
Ik heb te weinig woorden voor bijna elke zin
maar jij verstaat ook wat ik niet zeg
jij bent mijn vriendin

Datum

- Op 24 april hebben we gewerkt aan hoe we aantekeningen moeten maken

Aantal leerlingen

- Er waren 14 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is ‘Meer woorden’

Klasopstelling

- Klassieke klasopstelling.

Lesopbouw

- Voor we aan de les begonnen, kregen de leerlingen eerst nieuwe zitplaatsen. Als nieuwe regel heb ik vastgelegd dat ze bij binnenkomst hun gsm vooraan op de bureau moeten leggen.

De leerlingen kwamen rij per rij hun mapjes halen terwijl deelde ik de tekst uit die we gingen behandelen. Sommige leerlingen lieten wel eens horen dat ze geen zin hadden om te lezen.

Voor we gingen starten kwamen de leerlingen die wouden nog stiftjes en kleurtjes halen.

Ik heb duidelijk gemaakt dat de les van vandaag draaide om het maken van aantekeningen en dat we dit samen zouden doen.

We zijn begonnen met het klassikaal lezen van het gedicht, waarbij de leerlingen om de beurt een strofe lazen. Ik had een blad voorzien waarop ik nog eens de uitleg gaf over kernwoorden, belangrijke woorden in een tekst. Zo wilde ik er zeker van zijn dat

deze leerstof nog even werd opgefrist bij de leerlingen. Het is namelijk belangrijk dat ze in de tekst de kernwoorden kunnen aanduiden en weten wat deze zijn.

Nadat we de kernwoorden hadden besproken, hebben we nog eens strofe per strofe gelezen terwijl ik met hen modelleerde hoe ik de aantekeningen zou aanpakken. Ik vroeg ook aan de leerlingen wat ze dachten over bepaalde zinnen.

De leerlingen hebben alles opgeruimd, ze legden hun mapjes vooraan op de bureau en brachten de stiften en kleurtjes terug. Uit het boek "Voluit taal" kwam naar voren dat bij het onderwerp meertaligheid een positieve houding kan worden gecreëerd door een Spotify-playlist samen te stellen. Aangezien meertaligheid in deze klas zeker aan bod komt, heb ik de leerlingen een strookje uitgedeeld waarop ze één liedje mochten opschrijven. Als ze goed meewerken en zich rustig gedragen, kan ik deze playlist afspelen terwijl ze opdrachten maken. De leerlingen waren enthousiast dit kan dienen als motivatie en beloning voor de leerlingen.

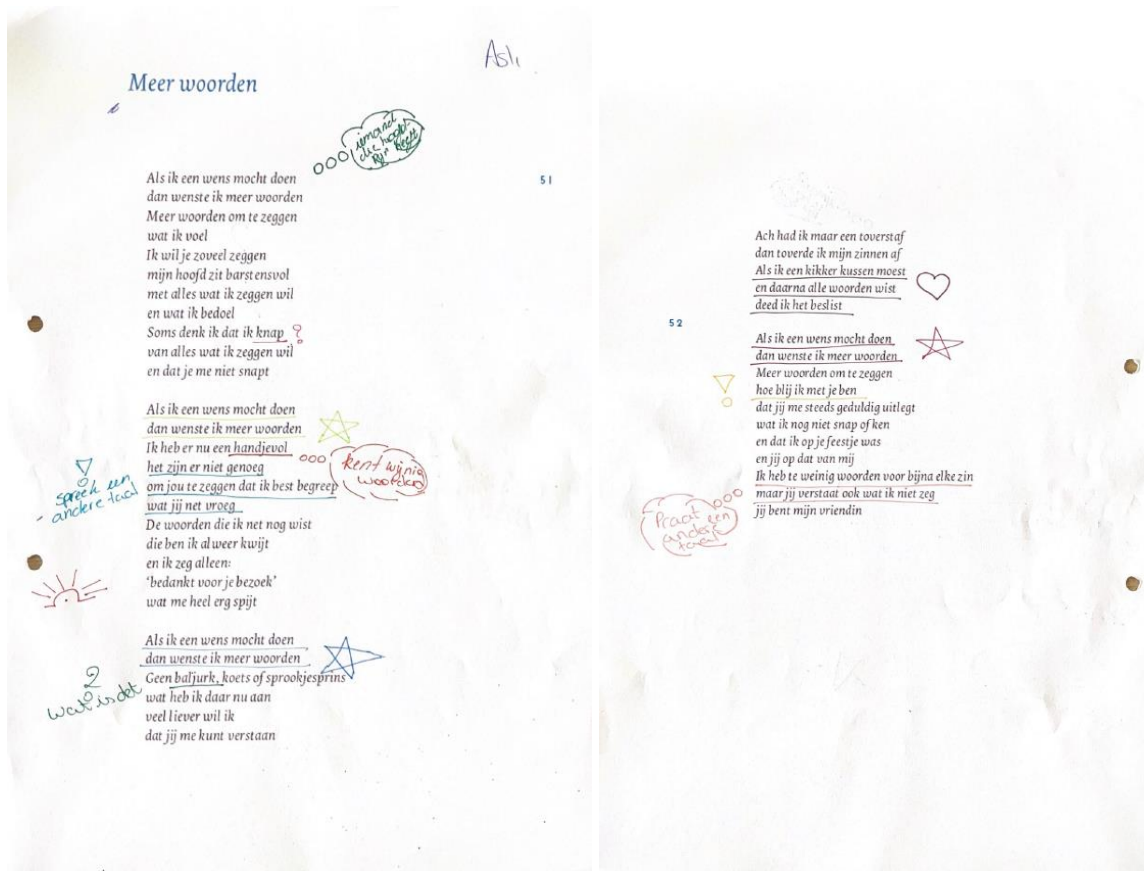
Reflectie

- De leerlingen die doorgaans veel lawaai maken in de klas, hebben heel goed meegewerkt. Ik merk ook dat de leerlingen in deze klas beter meewerken doordat ze hun gsm vooraan op hun bureau hebben gelegd. Deze klas is over het algemeen rumoeriger dan de andere klas, waardoor ik alles meerdere keren moet herhalen. Ik merkte dat deze leerlingen meer met mij aan het nadenken zijn over het gedicht, waardoor ze sneller doorhadden dat het over een vluchteling ging.

De les over het maken van aantekeningen is zeer goed verlopen, ik merkte dat de leerlingen hier ook behoefte aan hadden. Ik heb er bewust voor gekozen om niet te werken met bijbehorende vragen, omdat het doel was dat de leerlingen leerden aantekeningen te maken met behulp van symbolen. Sommige leerlingen waren hier al goed mee op weg, maar anderen nog niet. We hebben de tekst twee keer kunnen lezen en ik merkte dat dit goed ging. Ik was blij met hun motivatie. Door de gsm's weg te laten leggen, merkte ik dat de leerlingen meer betrokken waren bij de les. Een aandachtspunt voor de volgende Close Reading-sessie is om te streven naar het driemaal lezen van de tekst.

De nieuwe zitplaatsen in de klas lijken volgens mij ook goed te werken. De jongens die veel lawaai maken zitten nu vooraan bij de leerkracht. Af en toe draaien ze zich nog om en lachen ze, maar over het algemeen lijkt het beter te gaan.

Voorbeeld leerling:

Close Reading tekst 3: Koningin Elizabeth ka'ahumanu van Hawaii.

KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII
Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in Hawaii woonde de 'kapu' volgen. Die kapu was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden... Het stond allemaal in de kapu. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de kapu aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen doodvonnis.

Die kapu was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen bang. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

Toen de stoere Ka'ahumanu trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leiders van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen**. Ka'ahumanu was een van de eersten die de kapu durfden tegen te spreken - en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefzoon? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge kapu schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, sister!**

Datum

- Donderdag 2 mei

Aantal leerlingen

- Er waren 14 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'Koningin Elizabeth ka'ahumanu van Hawaii.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige lessen, wou ik de leerlingen in groepjes zetten van 3-4 leerlingen. Zo kunnen ze in groep praten over de tekst. Dit is een belangrijk component binnen Close Reading.

Lesopbouw

- De leerlingen hadden op donderdag 2 uur PAV in de namiddag. Ik heb er bewust voor gekozen om nogmaals op een donderdag Close Reading met hen uit te proberen, maar dit keer in een andere klasopstelling. Ze moesten ook hun GSM vooraan leggen. Het eerste uur hebben we in het werkboek gewerkt, het tweede uur zijn we begonnen met lezen.

De leerlingen mochten zelf in groepjes van drie gaan zitten. Er waren ook 2 OKAN-leerlingen op snuffelstage aanwezig, dus heb ik hen verdeeld zodat er 2 groepjes van vier ontstonden. De leerlingen kwamen naar voren in de klas om hun mapjes te halen. Ik deelde de tekst uit aan de leerlingen, zodat we deze eerst klassikaal konden lezen.

Sessie 1

De leerlingen kregen het werkblad van sessie één, waarvoor ze de tekst nog eens samen moesten lezen en aantekeningen maken en enkele vragen moesten oplossen. Ik zorg altijd dat de kleurtjes en stiften klaarliggen. Plotseling stond een leerling op, en ik vroeg wat ze ging doen. Haar antwoord was: "Ik moet toch stiften pakken om symbolen te maken." Op dat moment was ik al heel blij dat het een routine begint te worden voor leerlingen.

Alle groepjes zijn bezig met sessie 1.

Sessie 2

Er was één groepje die al begonnen was aan sessie 2. De rest van de sessies gaan we in een andere les verder afwerken.

Reflectie

- Ik merkte dat de meisjes in groep goed aan het werk zijn. Ze waren goed aan de slag gegaan met aantekeningen te maken. Het was een lange en warme dag, dus de leerlingen waren al wat rumoeriger. De jongens in de klas zijn eerder wat speelser, bij hen moet ik regelmatig langs gaan om te zeggen dat ze moeten verder werken. Ik ben al heel blij dat het een routine wordt, de leerlingen weten al dat ze van voor stiften en kleurtjes kunnen pakken en waarvoor ze deze nodig hebben.

Doordat de leerlingen geen gsm hebben merk ik dat ze meer betrokken zijn. Hoewel donderdag vermoeiende dagen zijn met deze klas merk ik een positieve groei. De leerlingen in groepjes laten werken ging redelijk, dit is een belangrijk component binnen Close Reading, praten over een tekst. De leerlingen hebben de tekst al twee keer gelezen. Dit hebben we klassikaal gedaan en in de groepjes. In de volgende les gaan ze nog aan sessie 2 en 3 werken hier gaan we nog eenmaal de tekst lezen.

Na het bekijken van de bundels ben ik als leerkracht al erg trots hoe ze hier mee aan de slag zijn gegaan zonder mijn hulp.

Voorbeeld leerling:

1772
1832

KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII

Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in **Hawaii** woonde de **'kapu'** volgen. Die **kapu** was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden... Het stond allemaal in de **kapu**. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de **kapu** aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen **doodvonnis**.

Die **kapu** was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen **bang**. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

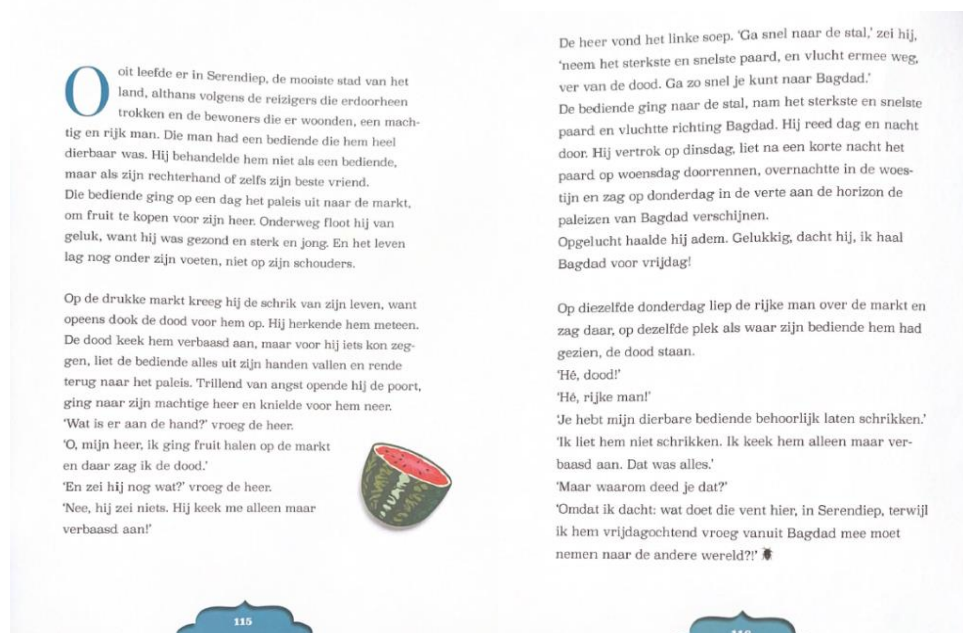
Toen de stoere **Ka'ahumanu** trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leiders van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen**. Ka'ahumanu was een van de eersten die de **kapu** durfden tegen te spreken - en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefzoon? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge **kapu** schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, suster!**

STERKE VROUWEN / GIRLPOWER 17

3.4 Close Reading in 3 Zorg/Decor

Close Reading tekst 1: De dood

Datum

- Op 28 februari ben ik begonnen in deze klas met Close Reading.

Aantal leerlingen

- Er waren 15 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'De dood'.

Klasopstelling

- Op basis van mijn ervaring met de andere twee klassen, heb ik besloten om in deze klas de klassieke klasopstelling te behouden.

Lesopbouw

- Elke leerling kreeg een boekje van mij, waarop ze hun naam en klas moesten schrijven. Een leerling las het voorwoord voor, waarna ik uitlegde wat de bedoeling was van het boekje en dat we af en toe in de klas zouden lezen. Daarna bespraken we de symbolen en het voorbeeld, zodat de leerlingen een idee hadden hoe ze dit moesten aanpakken. De tekst 'De dood' werd vervolgens door de leerlingen afwisselend voorgelezen. De leerlingen waren enthousiast over het gebruik van kleurtjes en stiften tijdens het lezen. Niet elke leerling was even enthousiast tijdens het lezen, maar over het algemeen werkte deze klas heel goed mee. De les duurde ook slechts 50 minuten, waarin we één sessie hebben kunnen afronden.

Reflectie

- In deze klas heb ik gebruik gemaakt van de klassieke klasopstelling. De leerlingen waren rustig en sommigen werkten heel goed mee. Ik merk dat werken aan Close Reading gedurende 50 minuten beter werkt dan twee uur lang. In de volgende les zullen we sessie 2 en 3 afronden.

Close Reading in 3 Zorg/Decor**Datum**

- Op 29 februari hebben we sessie 2 en 3 afgewerkt.

Aantal leerlingen

- Er waren 16 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'De dood'.

Klasopstelling

- klassieke klasopstelling

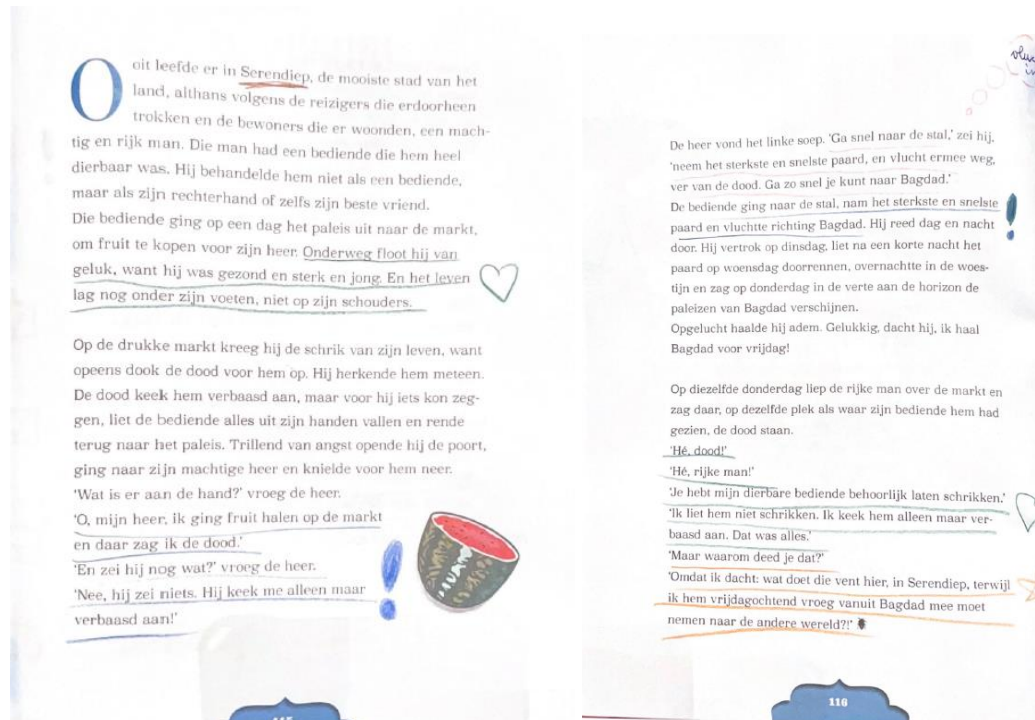
Lesopbouw

- Bij binnenkomst van de leerlingen merkte ik dat ze al redelijk druk waren, vooral omdat het donderdagmiddag was. We hebben de tekst nog eens klassikaal gelezen, maar ik moest het een keer onderbreken vanwege het rumoer in de klas. Vervolgens hebben we klassikaal gewerkt aan sessie 2 en 3. Ook hier heb ik gebruik gemaakt van modelleren, omdat de klas een aantal moeilijke woorden tegenkwam. Ik merk dat als je ze laat terugkijken naar de tekst en samen hardop nadenkt, ze uiteindelijk wel tot het juiste antwoord komen. Ik heb meermaals herhaald dat ze hun symbolen moesten gebruiken wanneer ze de tekst lezen. Ik moest de leerlingen motiveren dat we na sessie 2 en 3 klaar waren, de leerlingen waren heel erg druk tijdens deze Close Reading-sessie.

Reflectie

- Sommige leerlingen gebruiken de symbolen al goed, maar de meerderheid nog niet. Ik heb gemerkt dat leerlingen graag werken als ze beloond worden. Daarom heb ik alle boekjes nagekeken en punten toegekend. Als ze de symbolen correct gebruikten, kregen ze 2/2 punten. Als ze hier en daar iets hadden onderstreept, kregen ze 1/2 punten. Leerlingen die niets hadden aangeduid, kregen 0/2 punten. Aangezien het grote klassen zijn en leerlingen snel afgeleid raken, hoop ik dat de punten hen motiveren om zich meer in te zetten. Na mijn eerste ervaring ga ik proberen Close Reading op donderdag te vermijden en te kijken of dit effect heeft. Ik ben er zeker van overtuigd dat bij elke klas Close Reading kan werken als dit meermaals wordt toegepast.

Voorbeeld leerling:

Close Reading tekst 2: Meer woorden

Meer woorden

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
wat ik voel
Ik wil je zoveel zeggen
mijn hoofd zit barst en vol
met alles wat ik zeggen wil
en wat ik bedoel
Soms denk ik dat ik knap
van alles wat ik zeggen wil
en dat je me niet snapt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Ik heb er nu een handjevol
het zijn er niet genoeg
om jou te zeggen dat ik best begreep
wat jij net vroeg
De woorden die ik net nog wist
die ben ik al weer kwijt
en ik zeg alleen:
"bedankt voor je bezoek"
wat me heel erg spijt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Geen halve, heets of sprookjesprins
wat heb ik daar nu aan
veel liever wil ik
dat jij me kunt verstaan

51

52

Ach had ik maar een toverstaf
dan toverde ik mijn zinnen af
Als ik een hikker kussen moest
en daarna alle woorden wist
deed ik het best

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
hoe blij ik met je ben
dat jij me steeds geduldig uitlegt
wat ik nog niet snap of ken
en dat ik op je feestje was
en jij op dat van mij
Ik heb te weinig woorden voor bijna elke zin
maar jij verstaat ook wat ik niet zeg
jij bent mijn vriendin

Datum

- Op 23 april hebben we gewerkt aan hoe we aantekeningen moeten maken.

Aantal leerlingen

- Er waren 16 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- De tekst die we samen gaan bespreken is 'Meer woorden'

Klasopstelling

- klassieke klasopstelling

Lesopbouw

- Op 23 april was het wereld boekendag, wat een ideaal moment was om aan Close Reading te doen. Voor we aan de les begonnen, kregen de leerlingen eerst nieuwe zitplaatsen. Als nieuwe regel heb ik vastgelegd dat ze bij binnenkomst hun gsm vooraan op de bureau moeten leggen.

Uit de twee vorige sessies merkte ik dat het maken van aantekeningen nog niet voor iedereen werkte. In deze sessie stond daarom het maken van aantekeningen centraal. De leerlingen kwamen één voor één hun mapjes halen terwijl ik het gedicht uitdeelde. Ik heb duidelijk gemaakt dat de les van vandaag draaide om het maken van aantekeningen en dat we dit samen zouden doen.

We zijn begonnen met het klassikaal lezen van het gedicht, waarbij de leerlingen om de beurt een strofe lazen. Ik had een blad voorzien waarop ik nog eens de uitleg gaf over kernwoorden, belangrijke woorden in een tekst. Zo wilde ik er zeker van zijn dat

deze leerstof nog even werd opgefrist bij de leerlingen. Het is namelijk belangrijk dat ze in de tekst de kernwoorden kunnen aanduiden en weten wat deze zijn.

De leerlingen vroegen spontaan of ze stiften mochten gebruiken, de stiften en kleurtjes liggen altijd klaar op de bureau. Ze kwamen kleurtjes en stiften halen om aantekeningen te maken. Nadat we de kernwoorden hadden besproken, hebben we nog eens strofe per strofe gelezen terwijl ik met hen modelleerde hoe ik de aantekeningen zou aanpakken. Ik vroeg ook aan de leerlingen wat ze dachten over bepaalde zinnen.

De leerlingen hebben alles opgeruimd, ze legden hun mapjes vooraan op de bureau en brachten de stiften en kleurtjes terug. Uit het boek "Voluit taal" kwam naar voren dat bij het onderwerp meertaligheid een positieve houding kan worden gecreëerd door een Spotify-playlist samen te stellen. Aangezien meertaligheid in deze klas zeker aan bod komt, heb ik de leerlingen een strookje uitgedeeld waarop ze één liedje mochten opschrijven. Als ze goed meewerken en zich rustig gedragen, kan ik deze playlist afspelen terwijl ze opdrachten maken. DE leerlingen waren enthousiast dit kan dienen als motivatie en beloning voor de leerlingen.

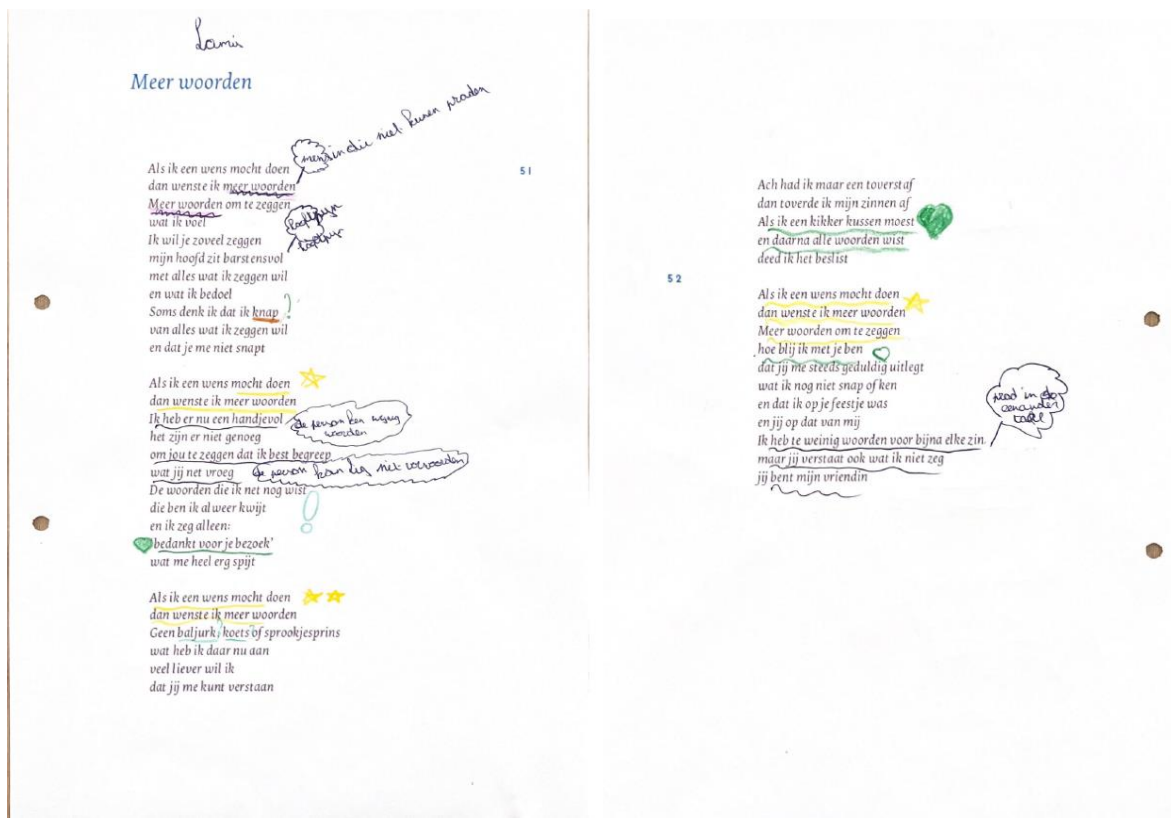
Reflectie

- De leerlingen kregen nieuwe zitplaatsen, dit heb ik gedaan omdat ze aangaven voor de vakantie om nog eens van plaats te veranderen. Ik merkte ook op dat sommige leerlingen ook een andere plaats nodig hadden. De nieuwe plaatsen vind ik tot nu toe goed, je kent ondertussen de leerlingen en weet ook waar je ze ongeveer kunt zetten.

Ik heb ook een nieuwe regel ingevoerd met betrekking tot de gsm's, omdat ik merkte dat de leerlingen vaak afgeleid waren door hun telefoons. De school heeft geen regel dat de leerlingen hun gsm moeten afgeven, vind ik dat leerlingen in het derde jaar snel geneigd zijn om hun telefoon te gebruiken. Dit is ook het creëren van een routine bij het binnenkomen van het klaslokaal. De leerlingen reageerden positief en legden zonder problemen hun gsm op hun bureau.

De les over het maken van aantekeningen is zeer goed verlopen, ik merkte dat de leerlingen hier behoefte aan hadden. Ik heb er bewust voor gekozen om niet te werken met bijbehorende vragen, omdat het doel was dat de leerlingen leerden aantekeningen te maken met behulp van symbolen. Sommige leerlingen waren hier al goed mee op weg, maar anderen nog niet. We hebben de tekst twee keer kunnen lezen en ik merkte dat dit goed ging. Ik was blij met hun motivatie. Door de gsm's weg te laten leggen, merkte ik dat de leerlingen meer betrokken waren bij de les. Een aandachtspunt voor de volgende Close Reading-sessie is om te streven naar het driemaal lezen van de tekst.

Voorbeeld leerling:

Close Reading tekst 3 Koningin Elizabeth ka'ahumanu van Hawaii.

1772
1832

KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII

Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in Hawaii woonde de 'kapu' volgen. Die kapu was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden... Het stond allemaal in de kapu. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de kapu aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen doodvonnis.

Die kapu was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen bang. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

Toen de stoere Ka'ahumanu trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leiders van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen**. Ka'ahumanu was een van de eersten die de kapu durfde tegen te spreken - en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefmoeder? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge kapu schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, sister!**

STERKE VROUWEN / GIRLPOWER 17

Datum

- Op 7 & 8 mei hebben we een Close Reading-sessie uitgevoerd.

Aantal leerlingen

- Er waren 18 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- We hebben de tekst Koningin Elizabeth ka'ahumanu van Hawaii.

Klasopstelling

- Leerlingen mochten in groep werken. Ze mochten zelf kiezen met wie ze werken.
- De leerlingen zaten in groepjes van twee of van vier.

Lesopbouw

- Het was warm weer op dinsdag 7 mei, uitervaring weet ik dat de leerlingen dan iets vermoeiender zijn. Ik had besloten om een sessie van Close reading uit te voeren en dat de leerlingen in groep mochten werken. Ik wou ze ook belonen, dus ze mochten zelf groepjes maken. Maar eerst kwamen de leerlingen hun mapjes halen, terwijl ik even de papieren ging nemen. Één leerling was al enthousiast en vroeg 'welke tekst gaan we lezen?'. Ik deelde enkel de leestekst uit, de leerlingen zaten nog steeds op hun vaste plaats. Stijfjes en kleurtjes komen de leerlingen al spontaan zelf nemen, omdat ze weten hoe dit in zijn werking gaat. We hebben de tekst eenmaal klassikaal gelezen vervolgens gingen de leerlingen in groepjes zitten.

Sessie 1

In sessie 1 gingen de leerlingen in groep de tekst nog eens lezen en aantekeningen maken samen. Er werden nog twee korte vragen gesteld over de tekst.

- Op 8 mei hebben de leerlingen sessie 2 en 3 uitgevoerd.

Sessie 2

Deze sessie bestond uit twee delen: een deel met inhoudelijke vragen waardoor de leerlingen terug de tekst moesten lezen om een antwoord te vinden. Het andere deel moesten de leerlingen drie stellingen noteren over de tekst, eentje was waar en de andere twee waren niet waar. Vervolgens moesten ze dit om de beurt met de groep delen en de rest van de groep moest raden welke stelling waar was. Zo bevorderde ik meer spekkansen over de tekst tijdens de sessie.

Sessie 3

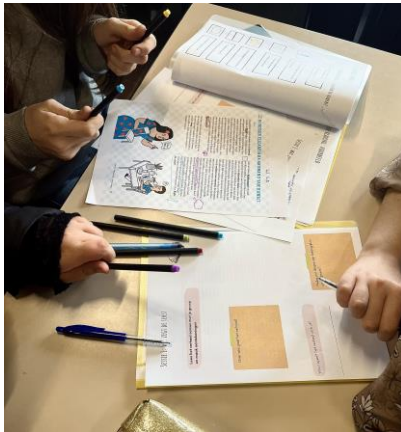
Deze sessie hebben de leerlingen in groep gemaakt, en klassikaal werden de meningen van de leerlingen besproken.

Reflectie

- Tijdens deze sessie merkte ik dat de leerlingen enthousiaster waren en nieuwsgierig. In het hadden de leerlingen eerder een negatieve houding t.o.v. het lezen dat merk ik nu niet meer. Het verbaasde me dat ik de vraag kreeg mevrouw welke tekst gaan we vandaag lezen. Door de leerlingen in groep te zetten merkte ik ook dat ze goed aan het werk waren. De leerlingen weten ook dat ze een punt krijgen als ze aantekeningen maken, dit motiveert de leerlingen ook merk ik. Leerlingen vroegen achter muziek, ik heb gezegd als dit goed gaat in groep dan kunnen we de volgende keer muziek opzetten die ze zelf hebben gekozen. Als beloning van hun goede medewerking krijgen ze de volgende sessie muziek. Ik merkte wel dat de leerlingen woensdag rumoeriger waren, dit kwam door het verlengde weekend zeiden ze.

Leerlingen aan het werk

Voorbeeld leerling:

¹⁷⁷²
¹⁸³² **KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII**
Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in **Hawaii** woonde de **'kapu'** volgen. Die **kapu** was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden... Het stond allemaal in de **kapu**. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de **kapu** aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen **doodvonnis**.

Die **kapu** was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen **bang**. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

Toen de stoere **Ka'ahumanu** trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leiders van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen**. Ka'ahumanu was een van de eersten die de **kapu** durfden tegen te spreken - en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefzoon? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge **kapu** schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, sister!**

STERKE VROUWEN / GIRLPOWER 17

Close Reading tekst 4: De man met dorst.

‘Wij mensen denken dat wij de slimste wezens op aarde zijn. Slimmer dan de dieren en slimmer dan de dingen om ons heen. Misschien is dat waar. Maar hoe slim we ook zijn, soms zijn we ook een beetje dom. Dan zien we de oplossing die voor ons ligt over het hoofd,’ zei mijn vader ooit tegen mij, terwijl we in de auto onderweg waren naar de stad.

Ik keek uit het raam naar de voorbijrazende auto's en het dorre landschap, waarin af en toe een struik stond of een tent van woestijnnomaden met hun geiten. 'Onthoud dit als je een probleem hebt: blijf niet midden in je probleem staan. Stop even met nadenken. Kijk om je heen en stap dan uit je probleem. Zodra je eruit bent en er niet meer middenin staat, kun je het van veraf bekijken. En dan is het probleem vaak ook de oplossing. Heb ik je niet verteld van de man met dorst?’

‘Nee,’ zei ik tegen mijn vader, ‘nooit van gehoord.’

‘Ooit stond er,’ begon mijn vader, ‘aan de oever van de Barada, een van de mooiste rivieren hier in de buurt waar veel dichters over schreven, een hoge muur. De muur was hoger dan alles wat eromheen stond en boven op die muur stond een man. En die man had dorst.

De man keek naar beneden, naar de bomen aan de oever van de rivier, naar het gras, de vogels en de dieren. Och, dacht hij, alles wat leeft kan van het water van de rivier genieten. Alles en iedereen, behalve ik. Vanaf hier, op deze hoge muur, kan ik niet bij dat zuivere water komen.

Elke dag hakte de man een steen van de muur en gooide die in de rivier. Dan hoorde hij het geluid van het water beneden zich en dan voelde hij zich beter. En dacht hij, zo wordt de muur elke dag wat minder hoog.

Maar op een dag had de rivier er genoeg van. “Waarom gooi je stenen in mij?! Je doet me pijn!” riep hij getergd.

“Ach, rivier,” antwoordde de man met dorst, “ik gooi stenen naar jou om twee redenen: het geluid van jouw heerlijke water maakt mijn dorst minder erg, en elke keer als ik een steen van de muur hak, kom ik dichterbij jou.”

“Alsjeblieft, man,” zei de rivier, “dat is toch geen oplossing? Denk eens wat beter na. In plaats van de muur af te breken en stenen te gooien, kun je ook van die muur afdalen en mijn water komen drinken.”

“Achi!” riep de man met dorst. “Hoe simpel kan het zijn! Sjongejonge, waarom heb ik daar niet aan gedacht?”

Mijn vader lachte. ‘En nu gaan wij ook wat drinken. We stoppen daar voor een glas thee.’ ☕

Datum

- Op 15 mei hebben we een Close Reading-sessie uitgevoerd.

Aantal leerlingen

- Er waren 17 leerlingen aanwezig van de 21.

Close Reading tekst

- We hebben de tekst: “De man met dorst” gelezen.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige les merkt ik dat de leerlingen goed in groep konden werken. Ze mochten zelf kiezen met wie ze werken. De leerlingen zaten in groepjes van twee of drie.

Lesopbouw

- Zoals gewoonlijk kwamen de leerlingen hun mapjes halen, terwijl deelde ik de tekst uit. We hebben de tekst éénmaal klassikaal gelezen. De leerlingen lezen om de beurt een stukje tekst.

Sessie 1

In het eerste deel van de sessie lag de focus op het samenvatten. De leerlingen gingen in groepjes aan de slag met het samenvatten van de alinea's. Hierbij moesten ze goed begrijpen wat er in de tekst staat en met elkaar overleggen om tot een goede samenvatting te komen.

Sessie 2

In deze sessie heb ik een andere werkvorm gebruikt: ik had de vragen op kaartjes gezet. De leerlingen legden deze kaartjes ondersteboven op de bank en elke leerling trok een kaartje. Het doel was dat ze samen in groep het antwoord in de tekst zochten en hun antwoord op het werkblad schreven.

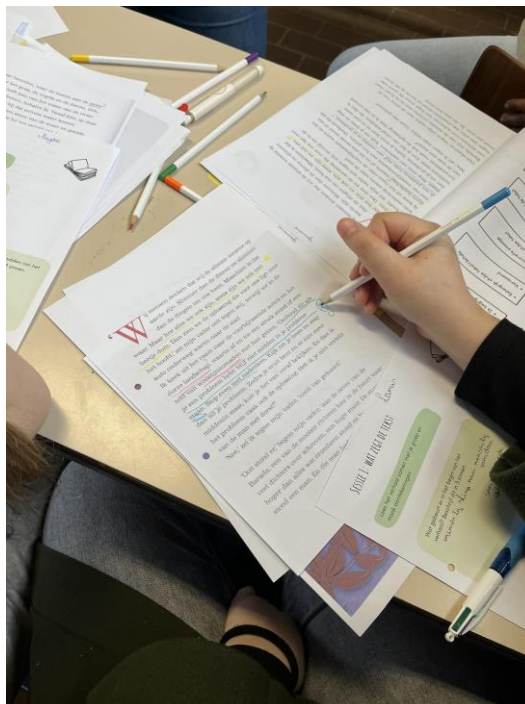
Sessie 3

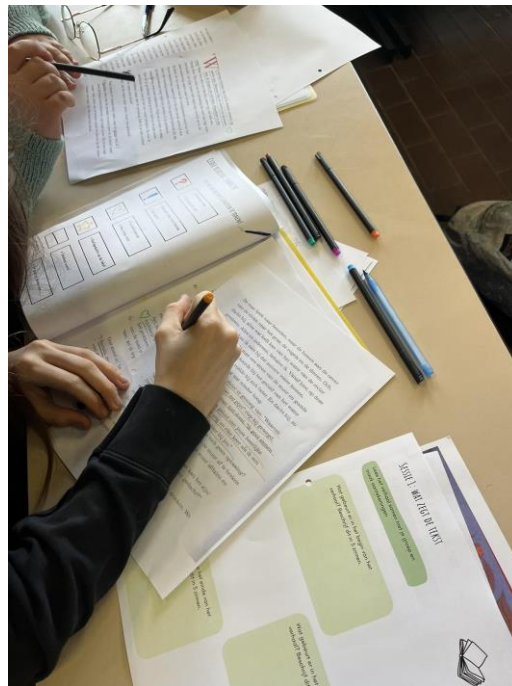
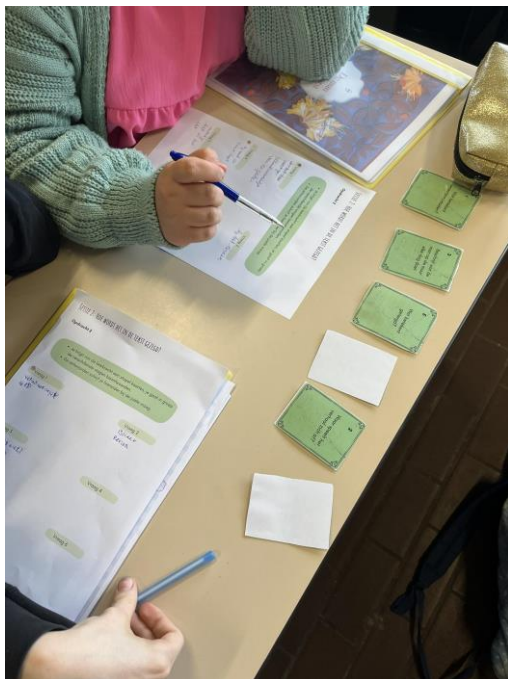
Hierbij gingen de leerlingen even na denken over de diepere betekenis van de tekst. Ze gingen in groep nadenken wie het verhaal vertelt, welke karaktertrekken verbonden zijn met het hoofdpersonage. Hun opinies werden klassikaal besproken.

Reflectie

- De leerlingen hadden de vorige keer laten zien dat ze goed in groep kunnen werken, en daarom werden ze beloond door opnieuw in groepjes te mogen werken. Ook werd de Spotify-lijst van de klas afgespeeld, wat duidelijk enthousiasme teweegbracht wanneer de leerlingen hun eigen liedjes hoorden. De leerlingen gingen goed aan de slag met Close Reading. Een tip voor de volgende keer is om een groepje extra te stimuleren, aangezien zij sneller afgeleid waren dan de anderen.

Leerlingen aan het werk

Voorbeeld leerling:

Wij mensen denken dat wij de slimste wezens op aarde zijn. Slimmer dan de dieren en slimmer dan de dingen om ons heen. Misschien is dat waar. Maar hoe slim we ook zijn, soms zijn we ook een beetje dom. Dan zien we de oplossing die voor ons ligt over het hoofd,' zei mijn vader ooit tegen mij, terwijl we in de auto onderweg waren naar de stad.

Ik keek uit het raam naar de voorbijrazende auto's en het dorre landschap, waarin af en toe een struik stond of een tent van woestijnnomaden met hun geiten. 'Onthoud dit als je een probleem hebt: blijf niet midden in je probleem staan. Stop even met nadenken. Kijk om je heen en stap dan uit je probleem. Zodra je eruit bent en er niet meer middenin staat, kun je het van veraf bekijken. En dan is het probleem vaak ook de oplossing. Heb ik je niet verteld van de man met dorst?' 'Nee,' zei ik tegen mijn vader, 'nooit van gehoord.'

'Ooit stond er,' begon mijn vader, 'aan de oever van de Barada, een van de mooiste rivieren hier in de buurt waar veel dichters over schreven, een hoge muur. De muur was hoger dan alles wat eromheen stond en boven op die muur stond een man. En die man had dorst.

De man keek naar beneden, naar de bomen aan de oever van de rivier, naar het gras, de vogels en de dieren. Och, dacht hij, alles wat leeft kan van het water van de rivier genieten. Alles en iedereen, behalve ik. Vanaf hier, op deze hoge muur, kan ik niet bij dat zuivere water komen. Elke dag hakte de man een steen van de muur en gooide die in de rivier. Dan hoorde hij het geluid van het water beneden zich en dan voelde hij zich beter. En dacht hij, zo wordt de muur elke dag wat minder hoog.

Maar op een dag had de rivier er genoeg van. "Waarom gooi je stenen in mij?! Je doet me pijn!" riep hij getergd. "Ach, rivier," antwoordde de man met dorst, "ik gooi stenen naar jou om twee redenen: het geluid van jouw heerlijke water maakt mijn dorst minder erg, en elke keer als ik een steen van de muur hak, kom ik dichterbij jou."

"Alsjeblieft, man," zei de rivier, "dat is toch geen oplossing? Denk eens wat beter na. In plaats van de muur af te breken en stenen te gooien, kun je ook van die muur afdalen en mijn water komen drinken."

"Ach!" riep de man met dorst. "Hoe simpel kan het zijn! Sjongejonge, waarom heb ik daar niet aan gedacht?"

Mijn vader lachte. 'En nu gaan wij ook wat drinken. We stoppen daar voor een glas thee.'

Close Reading tekst 5: Wat doen sociale media met ons brein.

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinzen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

DE VEEL PRINKEELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het overvol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepje denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren?' Hier moet ik iets mee doen! Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikkeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

MAK DE KAN Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Vervelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Wijze weegjes

- Mensen die tijdens het wandelen of fietsen druk in de weer zijn met hun smartphone, noemen we *smombies*. Dat komt van de woorden *smartphone* en *zombie*.
- De ontwerper Piang Minweok vond speciaal voor smombies een 'robotog' of 'stede oog' uit. Je draagt het op je voorhoofd. Een sensor meet wanneer er een obstakel op de weg is, bijvoorbeeld een paal of een auto. De smombie krijgt een waarschuwing op zijn telefoon waardoor hij weet dat hij moet opletten. Beetje gek, toch? En natuurlijk ook gevaarlijk!
- In Stockholm, de hoofdstad van Zweden, hangen er zelfs verkeersborden die autochassissen waarschuwen voor overstinkende smombies. Jacob Sengler bedacht het bord nadat hij zelf bijna werd aangereden door een auto. Het is eigenlijk een soort kunstwerk.

Wat is zo ongelukkig tek aan sociale media? 13

Datum

- Op 04 juni hebben we een Close Reading-sessie uitgevoerd.

Aantal leerlingen

- De klassen waren opgesplitst:
 - In de voormiddag 3ZW 10 leerlingen aanwezig, 2 leerlingen afwezig.
 - In namiddag 3DE 8 leerlingen aanwezig, 2 leerlingen afwezig.

Close Reading tekst

- Voor we aan Close Reading begonnen hebben de leerlingen een tekst gelezen 'Wat doen sociale media met ons brein'. Na enkele maanden kregen ze deze tekst terug en gingen ze de vragen oplossen met de aangeleerde strategieën.

Klasopstelling

- Naar aanleiding van de vorige les merkt ik dat de leerlingen goed in groep konden werken. De leerlingen zaten in groepjes; drie groepjes van twee leerlingen en één groepje van vier leerlingen.

Lesopbouw 3ZW

- Zoals gewoonlijk kwamen de leerlingen hun mapjes halen, terwijl deelde ik de tekst uit. We hebben de tekst éénmaal klassikaal gelezen. De leerlingen lezen om de beurt een stukje tekst.

Sessie 1

De leerlingen gingen eerst de tekst nog eens lezen met hun tweeën voor aantekeningen te maken merkte ik.

De opdracht bij sessie 1 zag er deze keer anders uit, de leerlingen werden expert over een alinea en moesten enkele kernwoorden noteren. Daarna gingen ze de andere groepsleden informeren. Door deze opdracht gaan ze met elkaar praten over de tekst. De uitleg heb ik klassikaal gedaan vervolgens gingen ze zelf aan de slag.

Sessie 2

Hierbij gingen ze tekst gerichte vragen oplossen en enkele moeilijke woorden uit de context halen.

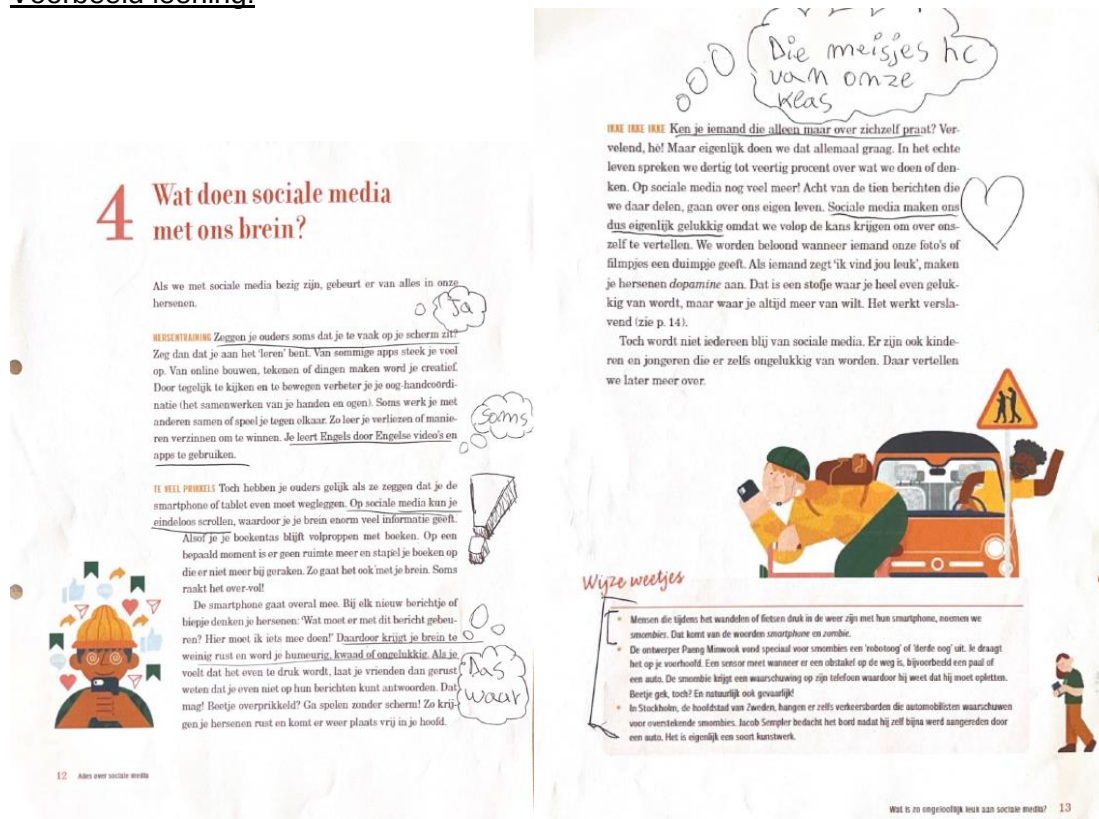
Sessie 3

Sessie drie bestond uit drie vragen. Een waarom heeft de tekst deze titel gekregen, vervolgens moesten ze naar hu eigen kijken, zitten ze veel op sociale media en zijn ze soms overprikkeld. Tot slot moesten de leerlingen noteren wat ze hebben bijgeleerd uit de tekst.

Reflectie

- Dit was de laatste keer dat we gingen lezen in de klas. Deze groep is iets rumoeriger dan de andere helft. Ik vind dat de leerlingen echt goed op weg zijn met aantekeningen maken. Ze weten ondertussen hoe het werkt en gaan zelf er mee aan de slag. De leerlingen klagen niet meer t.o.v. het begin over het feit dat we gaan lezen in de klas. Ik merk dat het in groepjes werken een goede werkvorm is in de klassen. Ze komen zelf al kleurtjes en stiften nemen, Close Reading begint een routine te worden in de klassen.

Voorbeeld leerling:

Lesopbouw 3DE

- Zoals gewoonlijk kwamen de leerlingen hun mapjes halen, terwijl deelde ik de tekst uit. We hebben de tekst éénmaal klassikaal gelezen. De leerlingen lezen om de beurt een stukje tekst.

Sessie 1

De leerlingen gingen eerst de tekst nog eens lezen met hun tweeën voor aantekeningen te maken merkte ik. De opdracht bij sessie 1 zag er deze keer anders uit, de leerlingen werden expert over een alinea en moesten enkele kernwoorden noteren. Daarna gingen ze de andere groepsleden informeren. Door deze opdracht gaan ze met elkaar praten over de tekst. De uitleg heb ik klassikaal gedaan vervolgens gingen ze zelf aan de slag.

Sessie 2

Hierbij gingen ze tekst gerichte vragen oplossen en enkele moeilijke woorden uit de context halen.

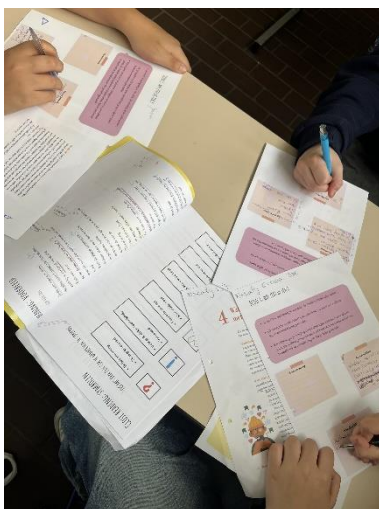
Sessie 3

Sessie drie bestond uit drie vragen. Een waarom heeft de tekst deze titel gekregen, vervolgens moesten ze naar hu eigen kijken, zitten ze veel op sociale media en zijn ze soms overprikkeld. Tot slot moesten de leerlingen noteren wat ze hebben bijgeleerd uit de tekst.

Reflectie

- Deze groep is rustiger en aangenamer om mee te werken. Ook in deze groep merk ik dat dat de leerlingen echt goed op weg zijn met aantekeningen maken. Ze weten ondertussen hoe het werkt en gaan zelf er mee aan de slag. De leerlingen klagen niet meer t.o.v. het begin over het feit dat we gaan lezen in de klas. Ik merk dat het in groepjes werken een goede werkvorm is in de klassen. Ze komen zelf al kleurtjes en stiften nemen, Close Reading begint een routine te worden in de klassen.

Na de les heb ik even gevraagd wat ze van het leestraject vonden. Ze waren positief, ze vonden dit een goede afwisseling om niet altijd in het werkboek te werken. In het begin hadden ze er een negatief beeld over maar ze zijn enthousiast over het lezen en zouden dit nog willen doen. Vooral het werken in groep vinden ze leuk.

3.4.1 Vergelijking tussen een traditionele leesopdracht en Close Reading.

Voorafgaand aan het Close Reading traject heb ik de leerlingen een traditionele leesopdracht laten uitvoeren. Het doel hiervan was om te onderzoeken of Close Reading een merkbaar verschil zou maken in hun leesvaardigheid. De leerlingen hebben in februari de tekst "Wat doen sociale media met ons brein" gelezen en deze kregen de leerlingen in juni opnieuw. Opvallend genoeg merkten de leerlingen niet op dat ze de tekst al eerder hadden gelezen.

Een vraag die in juni aanzienlijk anders werd beantwoord, was: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?" Dit verschil in antwoorden suggereert dat de leerlingen na het doorlopen van het Close Reading traject een dieper begrip en een scherpere interpretatie van de tekst hebben ontwikkeld. Deze bevinding ondersteunt de effectiviteit van Close Reading in het verbeteren van kritische leesvaardigheden en tekstbegrip bij leerlingen. Daarnaast is gebleken dat de leerlingen tijdens het Close Reading-traject goed aan de slag zijn gegaan met het maken van aantekeningen.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van leerlingen.

Traditionele leesopdracht Leerling 1: februari

Close Reading Leerling 1: juni

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Verwelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

* Mensen die tijdens het wandelen of fietsen druk in de weer zijn met hun smartphone, noemen we

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Verwelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

Leesopdracht: Deze opdracht maak je individueel.

Je gaat de leestekst lezen en de vragen oplossen stap voor stap.

1. Waarom heeft de tekst deze titel?

?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de tekst deze titel?

om mensen te informeren

Leerling 2: februari

Leerling 2: juni

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinnen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRINKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepie denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinnen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRINKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepie denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Verwelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen dopamine aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Wijze weetjes

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Verwelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen dopamine aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Wijze weetjes

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

Leesopdracht: Deze opdracht maak je individueel.

Je gaat de leestekst lezen en de vragen oplossen stap voor stap.

1. Waarom heeft de tekst deze titel?

...Omdat de tekst gaat over het gebruik van sociale media...
...wat de tekst gaat over...

Leerling 3: februari

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinnen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRIKKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepje denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

ESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de tekst deze titel?

...Omdat de inhoud het geeft inzicht van wat sociale media doet met ons...

Leerling 3: juni

4 Wat doen sociale media met ons brein?

Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinnen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRIKKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet wegleggen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepje denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

12 Alles over sociale media

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Vervelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

Je gaat de leestekst lezen en de vragen oplossen stap voor stap.

1. Waarom heeft de tekst deze titel?

Om te uitleggen wat voor een soort stof er aangemaakt wordt in de hersenen. Informeren over smartphones.

2. Wat staat in het begin van de tekst? Omschrijf dit in twee zinnen. Smartphones.

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Vervelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Vraag: "Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?"

LES 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de tekst deze titel?

om te vertellen wat sociale media met onze brein kan doen

3.4.2 Feedback van leerlingen over Close Reading

Na de laatste keer lezen in de klas heb ik de leerlingen om feedback gevraagd. De eerste vraag was: Wat vond je het leukst aan de Close Reading-sessies? Hieronder vind je enkele antwoorden van leerlingen terug.

het samen werken met verschillende mensen
was leuk en iedereen deed meer hun best erin

ik vind het Close Reading leuk omdat wij daar
dat samen met groepjes

- het creatieve uitwerken

De vragen die daarbij kwamen en de
betekenis dat we moesten weten

Het leukst aan Close Reading vond ik het lezen

Een andere vraag die aan de leerlingen gesteld werd was: 'Heb je het gevoel dat je meer hebt geleerd over de verhalen of teksten die we hebben gelezen door Close Reading te doen?' Veel leerlingen hebben hierop 'nee' geantwoord, toch waren er ook positieve en verrassende antwoorden tussen.

- Heb je het gevoel dat je meer hebt geleerd over de verhalen of teksten die we hebben gelezen door Close Reading te doen?

Ja we hebben nu aandachtig gelezen.

- Heb je het gevoel dat je meer hebt geleerd over de verhalen of teksten die we hebben gelezen door Close Reading te doen?

*ja het was een leukere ervaring om met je
vriendinnen samen te lezen*

4 Ontwerpen

Voor deze bachelorproef heb ik een boekje samengesteld met 25 rijke teksten, elk voorzien van bijbehorende oefeningen om Close Reading toe te passen in de klas.

De oefeningen in het boekje zijn zorgvuldig samengesteld om de leerlingen stap voor stap door dit proces te leiden, met aandacht voor zowel technische leesvaardigheden als kritische denkvaardigheden.

Het boekje is in de bijlage te vinden en is bedoeld als een waardevolle bron voor docenten die hun leerlingen willen helpen om beter te lezen. Het biedt een gestructureerde aanpak die kan worden geïntegreerd in het reguliere curriculum, en kan zo bijdragen aan een positieve leeservaring in de klas.

Conclusie – Besluit

Het doel van deze bachelorproef was om de impact van Close Reading op de leesvaardigheid van leerlingen in de tweede graad te onderzoeken. Aanvankelijk vertoonden de leerlingen weinig enthousiasme voor het lezen, wat zich uitte in desinteresse en zelfs negatieve reacties tijdens de eerste sessies.

Naarmate het onderzoek vorderde en de Close Reading-sessies consequent werden uitgevoerd, begon er een verandering plaats te vinden. De leerlingen werden nieuwsgieriger en enthousiaster over de teksten die zij lazen. Dit werd duidelijk door hun actieve deelname aan discussies en het afnemen van klachten over de leesactiviteiten. Ik kreeg al vragen over “Wat voor een tekst gaan we lezen?”, “Mogen we in groepjes werken?” Het feit dat er geen gezeur meer te horen was, wijst op een verhoogde betrokkenheid en motivatie onder de leerlingen. Close Reading werd een vertrouwde routine voor de leerlingen, wat hun leeservaring verder versterkte.

Een belangrijke bijdrage aan deze positieve verandering was het gebruik van stiftjes, kleurtjes en muziek tijdens de sessies. Deze hulpmiddelen maakten de leesactiviteiten visueel aantrekkelijker en creëerden een ontspannen sfeer, wat het leesplezier verder bevorderde. Het gebruik van verschillende kleuren om teksten te markeren hielp leerlingen om beter structuur en betekenis in de teksten te herkennen.

Op basis van mijn bevindingen kan geconcludeerd worden dat Close Reading, een effectieve methode is om het leesplezier en de leesvaardigheid in de tweede graad te bevorderen. De systematische en diepgaande benadering van teksten, ondersteund door deze extra elementen, helpt leerlingen om een beter begrip te ontwikkelen en meer interesse te tonen in wat zij lezen. Leerlingen geven aan dat ze het lezen in groep leuk vonden om elkaar te motiveren. De afwisseling tussen Close Reading en werken in het werkboek vinden de leerlingen fijn, zo is er variatie geven ze aan. Deze aspecten dragen bij aan een positieve leeservaring en verhogen de betrokkenheid van de leerlingen bij het leesproces.

Deze resultaten suggereren dat Close Reading niet alleen kan bijdragen aan een verbeterde leesvaardigheid, maar ook aan een positievere houding ten opzichte van lezen in het algemeen. Het aanbevelen van Close Reading, verrijkt met stiftjes, kleurtjes en muziek, als vast onderdeel van het curriculum in de tweede graad kan daarom waardevol zijn voor het verhogen van de leesprestaties en het leesplezier van leerlingen.

Literatuurlijst

- (2018). In D. M. Tony van Dalen, *Close Reading werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs*. PICA.
- Basisonderwijs, N. (Regisseur). (2023). *Webinarserie Het lerende kind: Close reading in de praktijk* -Karin Versloot [Film].
- Cauteren, i. p. (2021). *vakdidactiek PAV leren in samenhang*. Leuven: Acco.
- Close Reading. (2018). In D. M. Tony van Dalen, *Werken aan dieper tekstbegrip in het basisonderwijs*. PICA.
- Close Reading. (2021). In L. B. Dortie mijs, *In de praktijk lessenseries voor de middenbouw groep 4 en 5* (p. 13). PICA.
- CPS. (2015, april 23). *Met de boom van Bloom stelt u de juiste vragen*. Opgehaald van CPS: <https://www.cps.nl/blog/2015/04/23/Met-de-boom-van-Bloom-stelt-u-de-juiste-vragen>
- Dortie Mijs, L. B. (2022, februari). *Close Reading in de praktijk, Lessenseries voor de bovenbouw*. Pica.
- Erna van Koeven, A. S. (2023). *Rijke taal (v)mbo Taaldidactiek voor het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs*. Amsterdam: Boom.
- Klasse magazine weer op koers*. (2023). vlaanderen: Ann Verhaegen, Departement Onderwijs en Vorming.
- KULeuven. (2022, 09 29). *Formatieve evaluatie (assessment for learning)*. Opgehaald van KU Leuven https://www.kuleuven.be/onderwijs/onderwijslexicon/onderwijslexicon-f/formatieve_evaluatie Onderwijslexicon:
- Mariet schiepers, I. v. (2022). *Voluit taal*. owl Press.
- Michiels, C. (2023, december 5). Niveau van leerlingen in Vlaanderen daalde nog nooit zo snel. *VRTnws*.
- PIRLS. (2021). *Gemiddelde score per land, met aanduiding van de statistisch significante verschillen met Vlaanderen*. Vlaanderen is Onderwijs en Vorming.
- Pontseele, F. V. (2023, mei 16). PIRLS 2021: “Effectief leesonderwijs moet de dalende trend keren”. *Klasse* .
- Ruud Meert, J. H. (2023, november). Literatuur in de OKAN-klas. *Fons*.
- Taalunie. (sd). *Wat zijn rijke teksten?* Opgehaald van *Rijke teksten*: <https://rijketeksten.org/over-rijke-teksten/wat-zijn-rijke-teksten/>
- Tim Surma, K. V. (2022). *Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Zwolle: Ten Brink Uitgevers, Meppel.

Vlaanderen, o. (sd). *observerende en oriënterende eerste graad basisopties*. Opgehaald van katholiek onderwijs: <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/observerende-en-oriënterende-eerste-graad/basisopties>

Figuurlijst

Figuur 1 PISA-scores van 15-jarigen voor lezen gemiddeld Vlaanderen.	10
Figuur 2 PISA-scores van 15-jarigen voor lezen gemiddelde OESO	10
Figuur 3 Factoren die het leesbegrip beïnvloeden	25
Figuur 4 Close Reading is dieper graven in de tekst.....	30
Figuur 5 Model Fisher en Frey tekstgerichte vragen.	37
Figuur 6 Boom van Bloom.	38
Figuur 7 GRRIM model.....	40
Figuur 8 Krachtige leeromgeving.	44
Figuur 9 Vier elementen van formatief evalueren.	49
Figuur 10 12 bouwstenen voor effectieve didactiek	51

Tabellijst

Tabel 1 Gemiddelde score per land, met aanduiding van de statistisch significante verschillen met Vlaanderen. Vlaanderen is Onderwijs en Vorming.	8
Tabel 2 Hoeveel 15- jarigen zijn toppresterders en laagpresterders.	11

Bronnenlijst boekje

- Aalders, R. A. (2019). *Arabische sprookjes*. Haarlem.
- Bruyn, S. D. (2022). *Al zolang er mensen bestaan*. Lannoo.
- Bruyne, K. d. (2020). *Er was misschien eens*.
- Bruyne, K. d. (2021). *Er was misschien eens 2*.
- Daniël Poolen, M. C. (2022). *Tot over mijn oren in het plastic*.
- Doninck, M. V. (2020). *Monsterlijke microben*. Lannoo.
- Eljadid, H. (2024). *Het niet-zo geheime dagboek*.
- Heyden, G. v. (sd). *Waar is de hond?* Wablieft.
- Horst, M. T. (20218). *Palmen op de Noordpool*.
- Janssen, K. (sd). *Het komt goed*. Wablieft.
- Kathleen van Royen, F. V. (2022). *Alles over sociale media*. Lannoo.
- Margaretha van Andel, E. M. (2018). *Jij en ik verhalen over vriendschap en vluchtelingen*.
- Moor, T. D. (2021). *Overhaald*. Lannoo.
- Panders, S. D. (2019). *Leve de kroon*. Lannoo.
- Perdieus, M. M. (2020). *321 superslimme dingen die je moet weten over geschiedenis*. Lannoo.

Perdieus, M. M. (2023). *77 superslimme dingen die je moet weten over mijn en jouw thuis*. Lannoo.

VanderSande, A. D. (2022). *Wiskunde in je smartphone*. Lannoo.

Geraadpleegde werken (optioneel)

Bijlagen

CLOSE READING

CHARLÈNE PAGNAER

NAAM:

KLAS:

VOORWOORD

Lezen is superbelangrijk! Het is meer dan alleen woorden begrijpen, het opent deuren naar kennis en begrip. Door te lezen leer je wat er om je heen gebeurt en ga je beter nadenken. Het helpt je informatie te vinden en te begrijpen. Goed lezen betekent dat je echt begrijpt waar het over gaat, niet alleen de woorden, maar ook de diepere betekenis. ★

Bovendien helpt lezen je om beter te communiceren! Als je goed leest, kun je ook beter schrijven en praten! Dit is belangrijk voor school, studie en werk.

Daarom wil ik met jullie dit leestraject starten. We gaan verschillende soorten teksten lezen en bespreken. We focussen op diepgaand lezen, ofwel Close Reading, waarbij we niet alleen woorden doorbladeren, maar ook de context en betekenis begrijpen.

Ik geloof dat dit traject jullie leesvaardigheid zal verbeteren en jullie voorbereidt op de toekomst. Samen als klas zullen we goede lezers worden, elkaar aanmoedigen en ondersteunen. ♥

! Samen kunnen we meer bereiken. ♥
Charlène Pagnaer

CLOSE READING

.....BASISPRINCIPES.....

EEN GOEDE LEZER

Doet deze dingen:

Leest de tekst meermaals;

Leest, maakt notities en onderlijnd woorden;

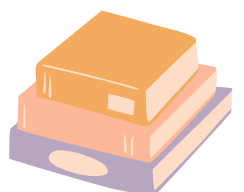
Praat met anderen om gedachten uit te wisselen;

Leest opnieuw voor antwoorden te zoeken;

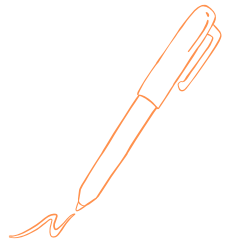

Informatie uit de tekst verzamelen.

CLOSE READING: SYMBOLEN

LEES MET EEN PEN OM JE GEDACHTEN TE TONEN!

- Ik heb een vraag?
- Ik begrijp iets niet.

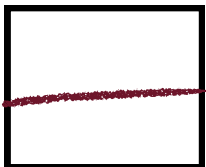
- Belangrijk stukje tekst/details.
- Verassend

- Favoriete passage.
- Mooi stukje tekst.

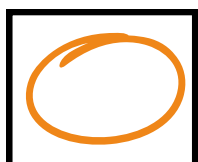
- Hoofdgedachte van de tekst.

- Onbekend woord

- Dit doet mij denken aan ...

- Het onderwerp van de tekst.

CLOSE READING: VOORBEELD

BAD VAN TAAL

Zoals een mens in coma

die alles hoort maar niet kan spreken

want hij is verlamd, verdoofd

Zoals een oma

die de dingen ziet in haar hoofd ?

(DEMENTIE)

maar de woorden niet kan vormen met haar
mond

Zoals de kleine zeemeermin

die haar stem voor benen ruilde

en geluidloos hilde

(VERDRIET)

omdat ze niet kon zijn bij wie ze 't liefste zag
op heel de aarde

Zo voel ik mij

In het Bad van Taal

ver weg van alles wat ik kende

of leerde

Kon ik mij maar camoufleren

als een octopus, met schelpen met stenen ?

Wat denk je

Mogen octopussen trouwen in zee

als het twee mannen zijn en ze zijn gay

Weet je dat

een octopus drie harten heeft ?

en of die kunnen breken ?

Ik weet het wel.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

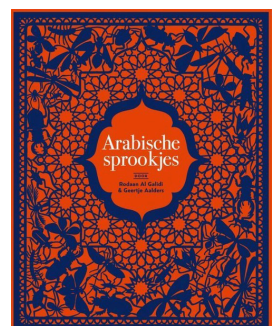

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

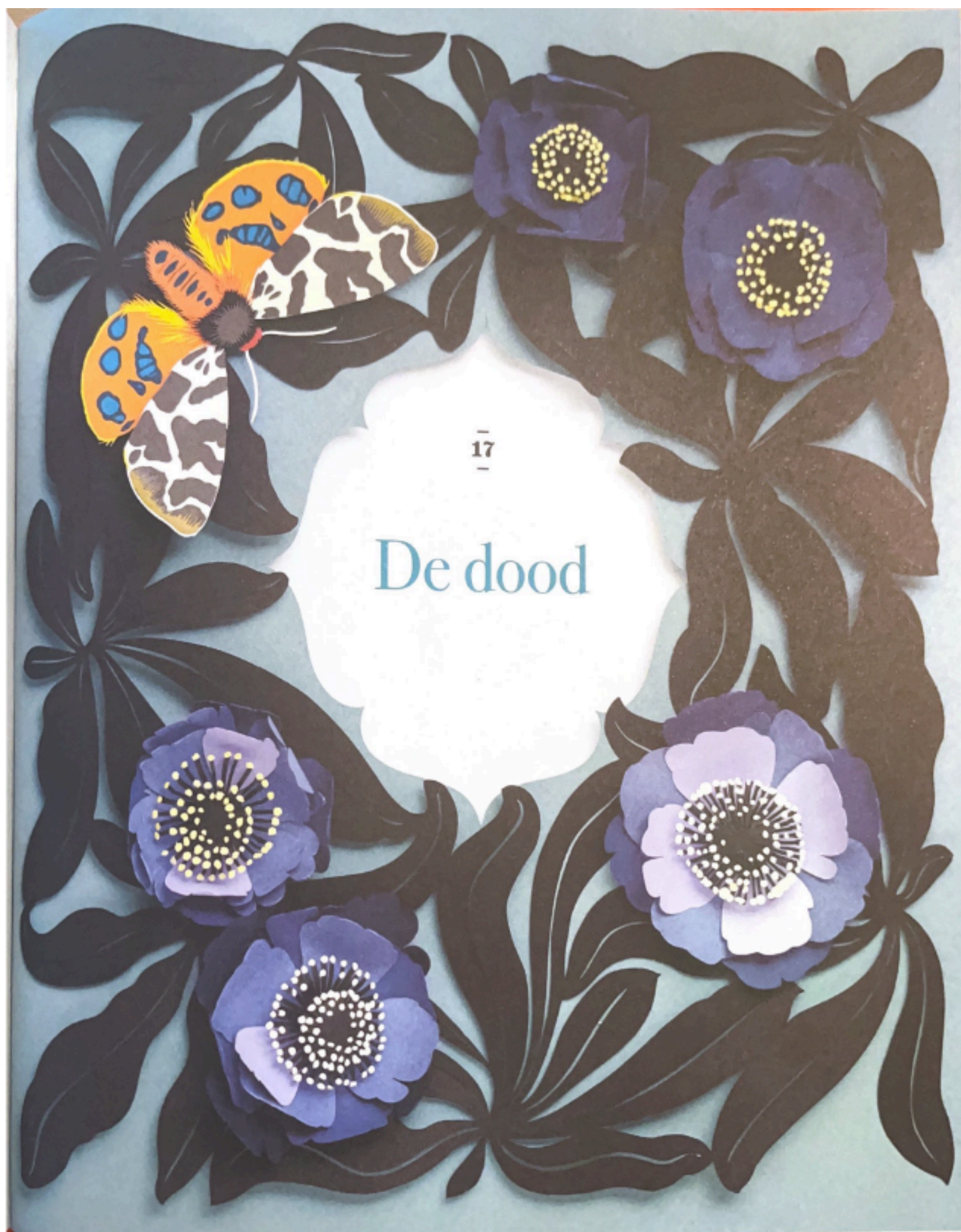

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

—
17
—

De dood

Ooit leefde er in Serendiep, de mooiste stad van het land, althans volgens de reizigers die erdoorheen trokken en de bewoners die er woonden, een machtig en rijk man. Die man had een bediende die hem heel dierbaar was. Hij behandelde hem niet als een bediende, maar als zijn rechterhand of zelfs zijn beste vriend. Die bediende ging op een dag het paleis uit naar de markt, om fruit te kopen voor zijn heer. Onderweg floot hij van geluk, want hij was gezond en sterk en jong. En het leven lag nog onder zijn voeten, niet op zijn schouders.

Op de drukke markt kreeg hij de schrik van zijn leven, want opeens dook de dood voor hem op. Hij herkende hem meteen. De dood keek hem verbaasd aan, maar voor hij iets kon zeggen, liet de bediende alles uit zijn handen vallen en rende terug naar het paleis. Trillend van angst opende hij de poort, ging naar zijn machtige heer en knielde voor hem neer.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg de heer.

‘O, mijn heer, ik ging fruit halen op de markt en daar zag ik de dood.’

‘En zei hij nog wat?’ vroeg de heer.

‘Nee, hij zei niets. Hij keek me alleen maar verbaasd aan!’

De heer vond het linke soep. 'Ga snel naar de stal,' zei hij, 'neem het sterkste en snelste paard, en vlucht ermee weg, ver van de dood. Ga zo snel je kunt naar Bagdad.'

De bediende ging naar de stal, nam het sterkste en snelste paard en vluchtte richting Bagdad. Hij reed dag en nacht door. Hij vertrok op dinsdag, liet na een korte nacht het paard op woensdag doorrennen, overnachtte in de woestijn en zag op donderdag in de verte aan de horizon de paleizen van Bagdad verschijnen.

Opgelucht haalde hij adem. Gelukkig, dacht hij, ik haal Bagdad voor vrijdag!

Op diezelfde donderdag liep de rijke man over de markt en zag daar, op dezelfde plek als waar zijn bediende hem had gezien, de dood staan.

'Hé, dood!'

'Hé, rijke man!'

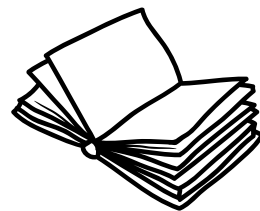
'Je hebt mijn dierbare bediende behoorlijk laten schrikken.'

'Ik liet hem niet schrikken. Ik keek hem alleen maar verbaasd aan. Dat was alles.'

'Maar waarom deed je dat?'

'Omdat ik dacht: wat doet die vent hier, in Serendiep, terwijl ik hem vrijdagochtend vroeg vanuit Bagdad mee moet nemen naar de andere wereld?!'

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Vertel de tekst na:

Wat gebeurde er eerst?

Wat komt daarna?

Wat gebeurt er op het einde?

Welke belangrijke gebeurtenissen zitten in het verhaal?

Waar speelt het zich allemaal af?

Wie zijn er belangrijk in het verhaal?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Beschrijf de manier waarop de bediende naar de markt ging.

Leg uit wat er gebeurde toen de bediende 'de dood' zag.

Wat gebeurde erna toen de bediende het sterkste paard had gevonden?

Leg volgende woorden uit.

- **Linke soep**
- **Behandelde hem als zijn rechterhand**
- **Een bediende**
- **Het leven ligt onder de voeten en niet op zijn schouders**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de schrijver voor deze titel gekozen?

Wat bedoelt de schrijver met: *"ik zou hem vrijdagochtend vroeg vanuit Bagdad mee moeten nemen naar de andere wereld"*?

Welke gebeurtenis zou niet hebben plaats gevonden als de bediende niet geschrokken was van de dood?

Wat is de boodschap van het verhaal?

Welk gedeelte van de tekst spreekt je het meeste aan?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

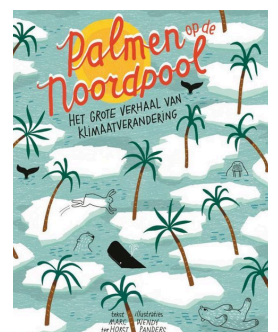

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Het goede nieuws

Ik heb goed nieuws en ik heb slecht nieuws. Het slechte nieuws is dat er niet zoveel goed nieuws is als het gaat om klimaatverandering. Laten we dan maar beginnen met het beetje goede nieuws dat er wel is.

Klimaatverandering is niet zo'n probleem voor de aarde. Het is vooral een probleem voor ons mensen. De planeet heeft al zoveel klimaatveranderingen meegemaakt, ze overleeft deze ook wel. Als er geen mensen meer zijn die bomen kappen, wordt het teveel aan CO₂ vanzelf weer door de bomen uit de lucht gehaald. Het klimaat herstelt zich en dan komt er vast wel weer een andere soort die de baas kan spelen op aarde.

CO₂ is goed voor bomen en andere planten. En dus ook voor de landbouw. Hoera! Planten gebruiken CO₂ om te groeien. Meer CO₂ zorgt dus voor meer groei. Sommige kwekers gebruiken bijvoorbeeld ook CO₂ om hun planten beter te laten groeien. Jammer dat CO₂ zoveel nadelen heeft, zoals je op ongeveer elke andere pagina van dit boek kunt lezen.

Nog meer goed nieuws. Veel mensen zijn blij met hogere temperaturen. Dat geldt natuurlijk vooral in gebieden waar het nu nog een beetje frisjes is. Landen als Nederland gaan steeds meer naar een klimaat toe zoals het nu in Midden-Frankrijk is. Lekker! Hoef je ook niet meer zo ver op vakantie. In landen waar het nu nog echt koud is, kan opwarming zelfs mensenlevens redden, want daar sterven wel eens mensen door de kou.

Veel gebieden die nu bevroren zijn, zullen ontdooien. Ook dat heeft positieve kanten. Zo storten steeds meer Groenlanders zich op het verbouwen van groente en fruit en halen ze steeds meer waardevolle stenen en metalen uit de grond die onder het ijs tevoorschijn komt. Vissers zijn blij met makreel en andere vis die langzaam steeds noordelijker komt.

De halve wereld kijkt likkebaardend naar het ontdooien van het noordpoolgebied. Rusland, Noorwegen, Denemarken, Canada en de Verenigde Staten staan te popelen om zo veel mogelijk van het gebied in te lijven. In 2007 waagde een

+ GOED NIEUWS + KLIMAATVERANDERING GEEN PROBLEEM VOOR DE AARDE
EXTRA INKOMSTEN VOOR GROENLAND + NOORDPOOL LIGT VOL SCHATTINGEN

Russische onderzeeër zich zelfs naar de bodem van de Noordelijke IJszee om daar alvast de Russische vlag neer te zetten. De Noordpool is zo gewild omdat er steeds minder ijs ligt. Daardoor kunnen schepen steeds vaker via deze route van Europa naar Japan en China varen. Dat is een stuk korter dan de normale route via het Suezkanaal in Egypte. Maar nog interessanter vinden ze de aardolie en het aardgas die hier in de grond zitten. Voor het klimaat zou het pas echt goed nieuws zijn als ze daar vanaf zouden blijven.

Door het dooien van ijs en grond komt er ook steeds meer geschiedenis bloot te liggen. In de Russische grond komen steeds meer mammoeten uit de diepvries. Hartstikke interessant voor de wetenschap. In 1991 vonden twee berg-

beklimmers in de Alpen een man die daar 5300 jaar geleden moet zijn gestorven. De ijsmummie kreeg de naam Ötzi, naar het Ötztal waar hij was gevonden. Het lichaam was goed bewaard gebleven. Samen met zijn kleren, wapens en gereedschappen gaf hij veel informatie over de steentijd. Archeologen verwachten dat er nog veel meer oude resten onder het ijs vandaan zullen komen.

Misschien wel het beste nieuws is dat mensen door klimaatverandering leren om minder roekeloos met de aarde om te gaan. Ze denken beter na over waar hun voedsel en energie vandaan komen. En dus kopen ze geen appels meer uit Chili en geen elektriciteit van kolencentrales. Bedrijven zien dit ook gebeuren. Ze gaan minder kolen gebruiken en meer windmolens. Dat zorgt voor minder vervuiling en minder afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Maar ga nou niet meteen juichen en klappen. We hebben het slechte nieuws nog niet gehad.

Ötzi de ijsman
± 3300 v.Chr. -
± 3255 v.Chr.

96

•

97

ARDE + CO₂ GOED VOOR BOMEN EN PLANTEN + LEKKER WARM +
N + STEEDS MEER MAMMOETEN EN MUMMIES + MENSEN DENKEN NA

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Over wat gaat de tekst?

Wat voor tekstsoort is het?

Welke plaatsen komen in de tekst voor?
Duid ze aan op de wereldkaart.

Welke kernwoorden in de tekst zijn
belangrijk voor de hoofdgedachte?

Wereldkaart

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Leg uit wat de voordelen van CO2 zijn?

Verklaar waarom er een positieve kant is aan het ontdooien van gebieden?

Waarom is de Noordpool een gewild gebied?

Leg volgende woorden uit.

- **Fossiele brandstoffen**
- **Likkebaardend**
- **Kolencentrales**
- **Archeologen**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de schrijver
deze tekst geschreven?

Welke gebeurtenis(sen) zou(den) niet hebben plaatsgevonden als er
geen klimaatverandering was?

Welke invloed zal de klimaatverandering hebben op ons leven?

Wat verwachtte je toen je de tekst ging
lezen?

Welk gedeelte van de tekst blijft jou het
meeste bij?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

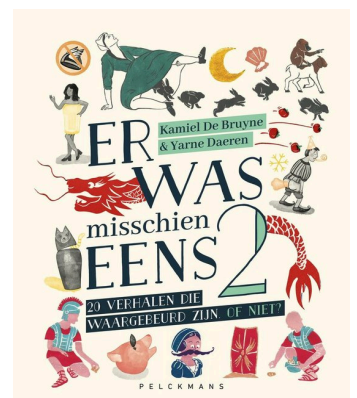
Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Chocolade is het beste medicijn

Er was misschien eens een kleine apotheek in het midden van Brussel. Achter de toonbank stond een nette man met een stropdas. Zijn naam was Jean. Hij verkocht pillen voor elk pijntje en siroop voor iedere hoest. Hij bediende al zijn klanten met een glimlach, maar meestal verdween hun glimlach snel als ze zijn spullen moesten slikken. Dat kwam door de smaak van zijn producten. Zijn pillen smaakten naar medicijn en zijn zuigtabletten naar ziekenhuis. De mensen vonden zijn medicijnen vies.

Jean kon de commentaar niet langer slikken en brak zijn hoofd over een oplossing. Hij dacht zo hard na over de smaak van pillen dat hij er hoofdpijn van kreeg. Hij nam dan maar een pilletje tegen de hoofdpijn en walgde er zelf ook van.

Na heel veel pilletjes met heel veel vieze smaken tegen heel veel hoofdpijn had Jean een idee. Hij besloot om een fijn laagje chocolade over zijn medicijnen te gieten. Op die manier zouden zijn klanten geen bittere pil meer te slikken hebben, maar een chocoladebolletje vol medicijn. Het werd meteen een succes. Zijn nieuwe pillen gingen als snoepjes over de toonbank en zijn zuigtabletten verkochten als zoete broodjes. Jarenlang bleef de apotheek van Jean een van de meest bezochte van het land. Jeans kleinzoon, die ook Jean heette, besloot zijn grootvader te helpen in de winkel. Terwijl de twee Jeans de fijnste lekkernijen over de toonbank lieten gaan, veranderde de

apothek steeds meer in een snoepwinkel, tot ze nauwelijks nog pillen verkochten. De laatste medicijnen verdwenen helemaal uit de rekken toen kleinzoon Jean een uitvinding deed die de wereld van de chocolade voorgoed zou veranderen. Hij wisselde de medicijnen in het laagje chocolade om voor een zachte vulling van nog meer chocolade.

Vanaf dat moment verkochten Jean & Jean niet langer doosjes vol beterschap, maar kisten vol met hun nieuwste uitvinding. Ze zorgden daarmee voor het einde van hun apotheek, maar voor het begin van het chocoladesnoepje dat we vandaag nog altijd kennen: de praline.

WAAR
of NIET WAAR?

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Over wat gaat de tekst?

Wat voor tekstsoort is het?

Welke plaatsen komen in de tekst voor?

Welke kernwoorden in de tekst zijn belangrijk voor de hoofdgedachte?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Beschrijf hoe Jean eruit ziet en de manier hoe Jean pillen verkoopt en hoe dit verandert.

Leg uit hoe Jean zijn apotheek naar een snoepwinkel verandert

Wat ben je te weten gekomen over Jean zijn kleinzoon? Wat is zijn rol?

Leg volgende woorden uit.

- **Doosje vol beterschap**
- **Brak zijn hoofd**
- **Commentaar niet langer slikken**
- **Chocolade bol vol medicijnen**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Bedenk een ander eind voor
het verhaal.

Welke gebeurtenis zou niet plaats hebben gevonden als de pilletjes
niet vies waren?

Zou dit verhaal waar zijn?
Zo ja, waarom?
Zo nee, waarom?

Wat verwachtte je toen je de tekst ging
lezen?

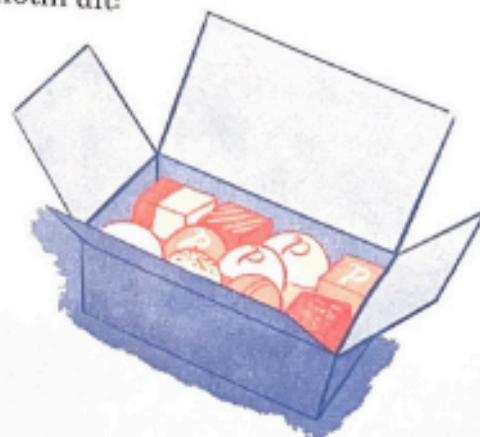
Welk stukje van het verhaal vind je het
mooist/leukst/grappigst?

WAAR

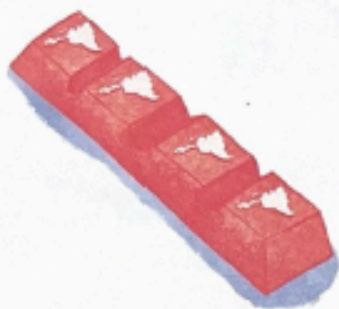
Jean Neuhaus is een Zwitserse apotheker die in 1857 in de Koninginnegalerij in Brussel zijn apotheek opent. Om de slechte smaak van zijn medicijnen te verdoezelen, besluit hij om er een laagje chocolade over te gieten.

Een aantal jaren later vindt Jean Neuhaus junior, de kleinzoon van Jean Neuhaus, er de praline uit. Hij wisselt de medicijnvulling in de chocolade om voor een zachte, zoete vulling.

In het begin verkopen ze de pralines in puntzakken, zoals frieten. Maar Jean juniors vrouw Louise merkt dat de pralines op die manier vaak beschadigd worden. Daarom vindt ze drie jaar na de praline de ballotin uit: een rechthoekig doosje waarin de pralines goed bewaard kunnen worden. Tot op de dag van vandaag worden pralines in zulke doosjes verkocht. De winkel van Jean & Jean bestaat nog steeds. Zonder pillen, maar met massa's chocolade.

Nog weetjes om van te smullen

Chocolade is 'nog maar' vijfhonderd jaar te vinden in Europa. De cacao boom, die de cacaobonen levert waarvan chocolade gemaakt wordt, groeide oorspronkelijk alleen in Zuid-Amerika. Dat werelddeel werd pas na de middeleeuwen ontdekt.

De naam 'praline' hebben we te danken aan de Franse graaf van Praslin. Toen de graaf buikpijn had, maakte zijn kok een bonbon van chocolade en medicijnen. De naam Praslin werd later omgevormd tot 'praline'.

Dat een apotheker chocolade verkoopt is niet echt gek. Chocolade wordt al duizenden jaren gebruikt als medicijn. De Azteken dronken een soort chocoladedrank om sterker te worden of gebruikten het tegen ziektes.

Cola werd ook uitgevonden door een apotheker. Het werd voor het eerst verkocht in een Amerikaanse apotheek.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

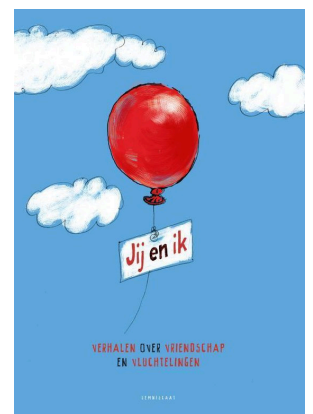

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Meer woorden

51

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
wat ik voel
Ik wil je zoveel zeggen
mijn hoofd zit barstensvol
met alles wat ik zeggen wil
en wat ik bedoel
Soms denk ik dat ik knap
van alles wat ik zeggen wil
en dat je me niet snapt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Ik heb er nu een handjevol
het zijn er niet genoeg
om jou te zeggen dat ik best begreep
wat jij net vroeg
De woorden die ik net nog wist
die ben ik al weer kwijt
en ik zeg alleen:
'bedankt voor je bezoek'
wat me heel erg spijt

Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Geen baljurk, koets of sprookjesprins
wat heb ik daar nu aan
veel liever wil ik
dat jij me kunt verstaan

*Ach had ik maar een toverstaf
dan toverde ik mijn zinnen af
Als ik een kikker kussen moest
en daarna alle woorden wist
deed ik het beslist*

*Als ik een wens mocht doen
dan wenste ik meer woorden
Meer woorden om te zeggen
hoe blij ik met je ben
dat jij me steeds geduldig uitlegt
wat ik nog niet snap of ken
en dat ik op je feestje was
en jij op dat van mij
Ik heb te weinig woorden voor bijna elke zin
maar jij verstaat ook wat ik niet zeg
jij bent mijn vriendin*

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waarom heeft deze tekst de titel
'Meer woorden' gekregen?

Over wie gaat deze tekst?

Wat voor tekstsoort is het?

Welke kernwoorden in de tekst zijn
belangrijk voor de hoofdgedachte?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Hoe start elke strofe van de tekst?

Schrijf 5 woorden op uit de tekst die belangrijk zijn om het na te vertellen.

Wat ben je te weten gekomen over de ik persoon in de tekst?

Leg volgende woorden uit.

- **Handjevol**
- **Barstenvol**
- **Koets**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wie vertelt het verhaal?

Hoe zou jij je voelen als jij je niet goed kan verwoorden/uiten?

Voor wie zou deze tekst geschreven zijn?

Wat verwachtte je toen je de tekst ging lezen?

Heb je al een situatie meegemaakt waar jij je niet goed kon verwoorden?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Het laatste optreden van de onsterfelijke goochelaar

Er was misschien eens een goochelaar die optrad in de grootste theaterzalen van het land. Hij stond bekend onder de artiestennaam 'Zwarte Herman', want in zijn tijd was hij een van de weinige zwarte goochelaars in Amerika. Mensen kenden hem als de onsterfelijke goochelaar.

Voor zijn bekendste truc liet hij zich een week voor zijn optreden levend begraven. Eerst leek het alsof hij dood was, dan werd hij in een kist gestopt en begraven op een kerkhof. Een week lang lag hij onder de grond en betaalden de mensen om de begraafplaats te mogen bekijken. Op de dag van zijn optreden werd hij opgegraven en stond hij op uit de doden. Hij bleek dan springlevend te zijn en wandelde daarna met zijn publiek naar het theater, waar hij de show voortzette.

Toen de goochelaar vierenzeventig jaar oud was, stierf hij onverwacht aan een hartaanval. Het probleem was dat niemand geloofde dat hij echt dood was. Iedereen dacht dat het weer een geweldige truc was. Er waren zoveel mensen die wilden komen kijken of hij wel echt dood was, dat zijn assistent besloot om tickets te verkopen. Wie een kaartje kocht, kreeg de kans om

Zwarte Herman nog een laatste keer te zien. Duizenden mensen gingen bij hem langs. Ze bekeken hem, porden hem en hoopten dat de onsterfelijke goochelaar plots wakker werd en met een diepe buiging het applaus in ontvangst nam. Maar hij werd niet wakker en er kwam geen applaus. Zwarte Herman zou het vast geweldig hebben gevonden dat mensen, zelfs na zijn dood, nog betaalden om hem te zien optreden.

Hij had niets in de handen, niets in de mouwen. De show was gedaan, 't werd tijd om te rouwen.

WAAR
of NIET WAAR?

BLACK HERMAN

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?

Over wie gaat deze tekst?

Welke kernwoorden in de tekst zijn belangrijk voor de hoofdgedachte?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat ben je te weten gekomen over Zwarte Herman?

Beschrijf hoe zijn populairste goocheltruc eruit ziet?

Waarom was het nu tijd om te rouwen?

Leg volgende woorden uit.

- **Rouwen**
- **Porren**
- **Assistent**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Bedenk een ander eind voor
het verhaal.

Zou dit verhaal waar zijn?

Zo ja, waarom?

Zo nee, waarom?

Wat verwachtte je toen je de tekst ging
lezen?

welk stukje van het verhaal vind je het
mooist/leukst/grappigst?

WAAR

Zwarte Herman (of in het Engels: Black Herman)
was een van de weinige Afrikaans-Amerikaanse
goochelaars in zijn tijd.

Andere magische weetjes

Zwarte Herman stierf niet tijdens een truc,
maar veel andere goochelaars deden dat
wel. De gevaarlijkste truc in de geschiedenis
is het 'kogelvangen'. Daarbij wordt een
geweer afgevuurd op de goochelaar en die
lijkt de kogel op te vangen, vaak met zijn
mond. Al tientallen goochelaars stierven
tijdens deze truc.

In de Australische staat Queensland is
het verboden om een konijn te hebben als
huisdier, behalve als je een goochelaar bent.

Hij werd geboren in 1889. Zijn echte naam was Benjamin Rucker, maar hij nam de artiestennaam Black Herman aan. Als zwarte goochelaar had hij het niet altijd even makkelijk. In die tijd hadden zwarte mensen namelijk niet overal evenveel rechten als witte mensen. Op sommige plaatsen mocht Black Herman bijvoorbeeld alleen maar voor een zwart publiek optreden. Maar dat hield hem niet tegen om de bekendste zwarte goochelaar van zijn tijd te worden.

Hij deed allerlei trucs, maar werd het meest bekend omdat hij zich levend liet begraven en dagen later springlevend uit de kist tevoorschijn kwam. Hij lag natuurlijk niet echt dagenlang onder de grond, hij glipte altijd stiekem net op tijd uit de kist. Maar het publiek geloofde natuurlijk dat hij de hele tijd dood en begraven was. Hij stond zo bekend om deze truc dat niemand geloofde dat hij echt dood was toen hij in 1934 stierf. Zijn assistent Washington Reeves verkocht kaartjes om het lichaam te zien en zo trad Black Herman nog een laatste keer op na zijn dood.

Het Britse leger huurde in de Tweede Wereldoorlog goochelaars in om met speciale goocheltechnieken kleine objecten of zelfs tanks te verstoppen.

Een van de bekendste goochelaars ooit was Harry Houdini. Hij stond bekend als de ontsnappingskoning, de man die overal uit kon ontsnappen. Ooit liet hij zich handboeien en vastbinden in de buik van een walvis. Hij ontsnapte vijftien minuten later.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Hoofdstuk 1 Wie is plastic?

De familie Veeldeeltjes

De familie Veeldeeltjes

Als plastic onderdeel van een familie zou zijn, dan is zijn achternaam Polymeer. Hij komt uit een behoorlijk grote familie met duizenden broertjes, zusjes, opa's en oma's, ooms en tantes en heel erg veel achterneven en -nichten. Plastic heeft geen geboorteplaats, maar de oorsprong van het woord polymeer ligt in Griekenland. Polys betekent in het Grieks 'veel'. Meros betekent in het Grieks 'deeltjes'. Polymeren zijn materialen die uit heel veel deeltjes bestaan. De familie Veeldeeltjes dus.

Natuurlijke Veeldeeltjes zijn overal om ons heen. Neem bijvoorbeeld een spinnenweb. Deze zijde, die door de spin wordt gemaakt om vliegen te vangen, is megasterk. De draadjes zijn duizend keer dunner dan een haar, maar kunnen een wilde bromvlieg vasthouden in een web. Als die dunne draadjes net zo dik waren als een mens, kon je er een vliegtuig mee vangen! Maar denk ook eens aan alles wat we eten. Ook in suiker of aardappels bijvoorbeeld zitten polymeren. Die geven ons energie als we ze eten.

HET PLASTIC BUITENBEENTJE

Plastic is dus een buitenbeentje in de familie Veeldeeltjes. Je vindt geen plastic in de natuur, tenzij jij het er zelf hebt neergegoid (wat je niet moet doen trouwens).

Net als polymeer is ook het woord plastic afgeleid van het Grieks. Plastikos betekent zo iets als 'kneedbaar'. Plastikos omschrijft het mooie van plastic, want je kunt het kneden in welke vorm je maar wilt. In hout en steen moet je hakken en zagen en je moet het schuren. Glas en aardewerk moet je warm maken (en dan maar hopen dat het niet breekt). IJzer en staal zijn weer heel zwaar om te bewerken. Maar met plastic zijn de gekste vormen mogelijk.

NATUURLIJKE VEELDEELTJES

Bekende verre achterneven van plastic zijn bijvoorbeeld wol, of de huid van een slang. Boomschors en hout zijn heel bekende tantes. Ook ons hoofdhaar, kriebelige snorharen of de eerste schaamharen horen bij de Veeldeeltjes. Wat plastic anders maakt dan alle andere Veeldeeltjes, is dat plastic niet door de natuur wordt gemaakt.

Maar in plastic zitten natuurlijk heel andere ingrediënten. En de slierten zijn niet alleen recht, maar kunnen ook takken hebben of zelfs aan elkaar vastzitten. Sommige plastics zijn heel sterk, sommige gaan lang mee, sommige zijn doorzichtig of juist niet. Andere zijn heel flexibel of kun je makkelijk oprekken.

Wanneer de slierten in elkaar vertronkeld of helemaal aan elkaar vastzitten, wordt plastic **sterker** dan wanneer de Veeldeeltjes vrij om elkaar heen kunnen glijden.

In het Nederlands wordt plastic ook wel **kunststof** genoemd, alleen gebruikt bijna niemand dat woord meer. Het praat ook niet lekker. Probeer maar eens vijf keer heel snel kunststof achter elkaar te zeggen. Dan wordt het een... stof.

DUIZEND SOORTEN SPAGHETTI

Als je plastic onder een microscoop bekijkt, lijkt het wel een bord spaghetti dat een paar dagen op het aanrecht heeft gestaan: lange slierten die aan elkaar zijn gekleefd. En net als voor spaghetti heb je voor plastic ook verschillende recepten. Soms met een saus, soms met olijfolie. Soms met Parmezaanse kaas, soms met een blaadje basilicum...

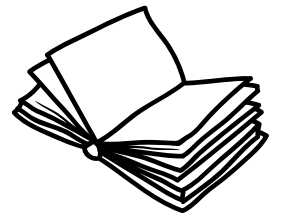
SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Opdracht

- Je gaat de tekst samen in groep lezen en samen aantekeningen maken.
- Los samen met je groep de volgende vragen op.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

PASPOORT PLASTIC

Voornaam:

Achternaam:

Betekenis achternaam:

Oorsprong:

Bekende familieleden:

- Kies vijf tekeningen uit de tekst die het meest belangrijk zijn en waarom?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Leg uit: Waarom is plastic een buitenbeentje in de familie Veeldeeltjes?

Hoe ziet plastic eruit onder een microscoop?

Leg uit: "Natuurlijke Veeldeeltjes zijn overal om ons heen".

Leg volgende woorden uit.

- **Mircroscoop**
- **Aanrecht**
- **Buitenbeentje**
- **Kunststof**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de schrijver
voor deze titel gekozen?

Waarom heeft de schrijver deze tekst geschreven?

Welke nieuwe dingen heb je geleerd die je nog niet wist
voor het lezen van de tekst?

Wat verwachtte je toen je de tekst ging lezen?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

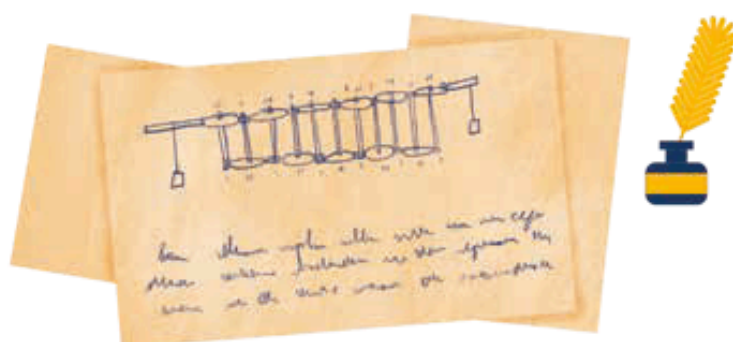
WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

2 De eerste machine die zelf kon rekenen

REKENMACHINE Rond 1500 was er al heel veel wiskunde die hielp om praktische problemen op te lossen, zoals aan de hand van de stand van de sterren in de juiste richting varen op zee. De berekeningen die daarbij kwamen kijken, waren echter zeer lang. Dat kostte niet alleen tijd, maar je kon ook veel rekenfouten maken. Daarom kwam Leonardo da Vinci rond 1502 op het idee om een rekenmachine te maken waarmee je berekeningen kon uitvoeren. Hij schetste hoe die machine zou werken met tandwielen, maar ze werd nooit gebouwd.

Ruim honderd jaar later kwamen de eerste echte rekenmachines die mechanisch konden optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.

Je gaf de getallen in met een wiel en draaide aan een hendel, waarna allerlei tandwielen in beweging schoten om de berekening uit te voeren. Je moest dit echter heel voorzichtig doen, want anders werden er fouten

gemaakt. Het bedienen van zo'n machine was dus een echte job met als titel rekenaar, in het Engels *computer*.

HELP, EEN FOUT! Om niet telkens hetzelfde werk opnieuw te moeten doen werden er dikke boeken gepubliceerd met de resultaten van lange berekeningen die hielpen om bijvoorbeeld irrationale getallen tot een heel aantal cijfers na de komma te berekenen. Deze getallen konden dan bijvoorbeeld in de scheepvaart worden gebruikt, maar... er stonden af en toe foutjes in. Dit kon komen doordat de rekenmachine fout werd bediend of simpelweg door een schrijffout. Rond 1830 begon de Britse sterrenkundige Charles Babbage (1791–1871) zich hieraan te storen, want kleine fouten kunnen leiden tot grote problemen. Zeker als je op een schip plots de verkeerde richting uit wordt gestuurd! Dit bracht hem op het idee om een automatische rekenmachine te bouwen.

Dit was midden in de industriële revolutie, toen voor het eerst stoom werd gebruikt om machines te laten draaien en treinen te laten rijden. Daarmee maakte Babbage de eerste automatische rekenmachine, die hij de *Difference Engine* ('verschilmachine') noemde. Na het invoeren van de getallen kon de machine zélf de gevraagde bewerkingen uitvoeren. De eerste echte rekenhulp!

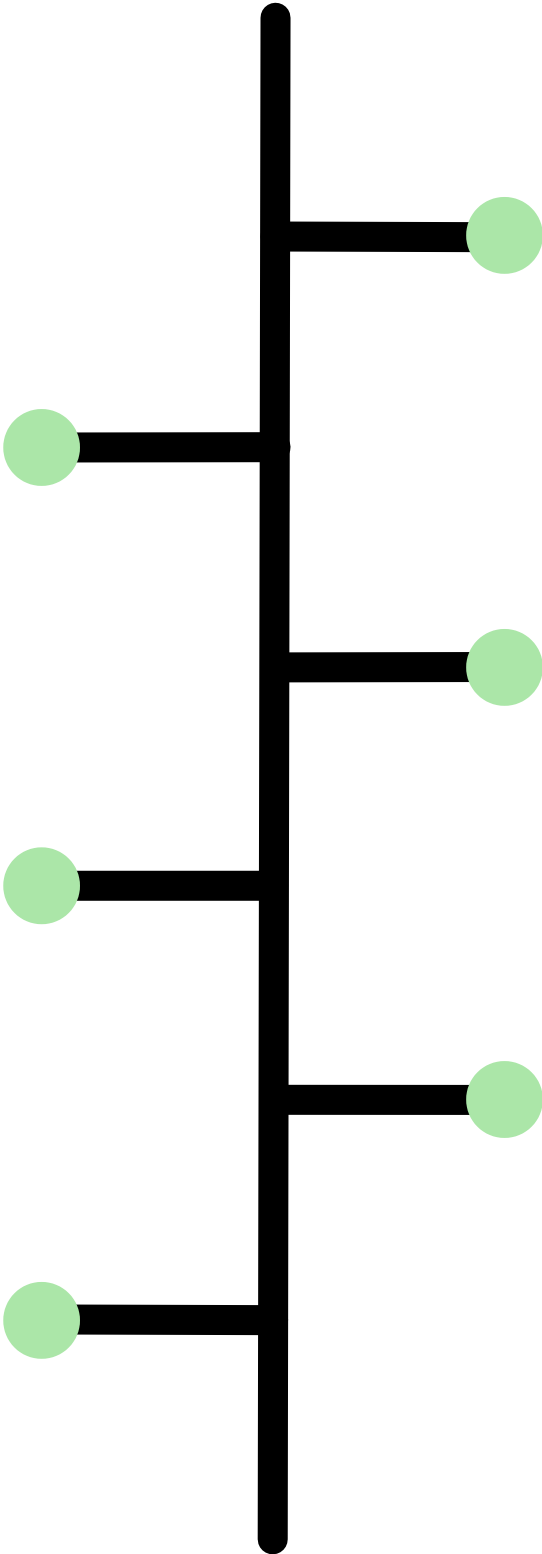
SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Opdracht

- Je gaat de tekst samen in groep lezen en samen aantekeningen maken.
- Samen met je groep ga je de tijdlijn op de volgende pagina aanvullen. Plaats de jaartallen van de evolutie van de rekenmachine in de juiste volgorde op de tijdlijn.

TIJDLIJN

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wie is Charles Babbage?
Wat was zijn uitvinding?

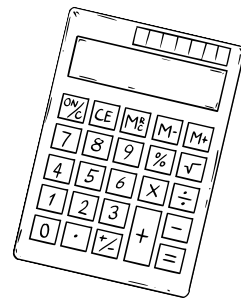
Waarom had een kleine rekenfout zo
een grote invloed?

Beschrijf de eerste echte
rekenmachine.

Leg volgende woorden uit.

- **Scheepvaart**
- **Sterrenkundige**
- **Tandwielen**
- **Difference Engine**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wat is het verschil tussen de eerste echte rekenmachine en de automatische rekenmachine?

Eerste echte rekenmachine

Automatische rekenmachine

Wat vind jij van de uitvinding van de rekenmachine?

Waarom heb jij een rekenmachine nodig in het dagelijksleven?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

2 Waarom maken mensen nepnieuws?

Er zijn verschillende redenen waarom mensen nepnieuws rondsturen

KLIK HIER OM MILJONAIR TE WORDEN Er valt geld mee te verdienen! Makers van nepberichten kennen heel wat snode trucjes waardoor je op hun bericht klikt. Zij verdienen telkens geld als iemand dat doet. Vaak kom je daarna op een site terecht waar je geld kunt uitgeven. Ze lokken je, net zoals een visser zijn vissen met aas lokt. We noemen het klik-aas of in het Engels *clickbait*. Een bekend trucje is het gebruik van een sensationele titel. Dat maakt mensen nieuwsgierig en daar-

door klikken ze op het bericht. Vaak eindigt zo'n titel met een vraagteken. Je wilt natuurlijk het antwoord op de vraag weten. Bijvoorbeeld: 'Hoe word je snel rijk?' Of: 'Hoe krijg je in 4 weken het perfecte lichaam?'

Is een bericht te mooi om waar te zijn? Dan is het vaak niet waar. Twijfel je over de echtheid van een bericht, klik er dan niet op!

Zou jij op deze berichten klikken?

- ☐ Ik kan niet geloven dat dit echt is!! OMG!
- ☐ Denk jij dat groente eten gezond is? Drie redenen waarom dat niet zo is!
- ☐ Kind gaat naar de dierentuin. Wat er toen gebeurde, kon niemand voorspellen!
- ☐ Koppel doet schokkende ontdekking in nieuw huis!

BEÏNVLOEDEN Niet alle fakeberichten zijn gemaakt om geld mee te verdienen. Soms willen de makers enkel mensen beïnvloeden. Vaak heeft dat met politiek te maken. De nepnieuwsmakers willen anderen in een slecht daglicht plaatsen om er zelf beter uit te komen. Ze doen er dan ook alles aan om hun fakenieuws zo echt mogelijk te laten lijken, zodat iedereen het gelooft.

Vergelijk het hiermee: jij stelt je kandidaat voor de kinderschoolraad. Een kandidaat uit een andere klas vreest dat jij de verkiezing gaat winnen. Hij verzint een gemene roddel over jou die als een lopend vuurtje rondgaat op school. De roddel is totaal verzonnen, maar iedereen gelooft het. Niemand stemt daardoor op jou en de leugenaar gaat er met de overwinning vandoor. Oneerlijk toch?

Zo zie je wat nepnieuws kan aanrichten. Het zet mensen tegen elkaar op en heeft een grote invloed op wat mensen denken en doen.

LOL Nepnieuws kan ook als grap verzonnen zijn. Er zijn zelfs sites waarop alleen maar grappige nepnieuwsberichten staan. Vaak nemen ze een echt krantenbericht waar ze een grapje mee uithalen, zoals: 'Kleuters vervalsen zwemdiploma's om toegangsregels van zwembaden te omzeilen.' Soms halen ook betrouwbare sites (zoals Karrewiet.be of Kidsweek.nl) een grapje uit. Zo kon je op 1 april lezen dat je vanaf nu soep met pizzasmaak kon kopen, met de smaak van pizza hawaï of pepperoni, of dat de eerste zelfrijdende auto voor kinderen was uitgevonden. Grapje natuurlijk!

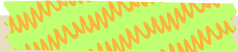
SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Opdracht

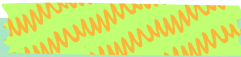
- Je gaat de tekst samen in groep lezen en samen aantekeningen maken.
- Schrijf per alinea drie zinnen op die kort samenvatten waarover de tekst gaat.
- Voor elke alinea ga je een nieuwe titel schrijven. Je start je titel met 'waarom'.

Titel:

Klik hier om miljonair te worden

Titel:

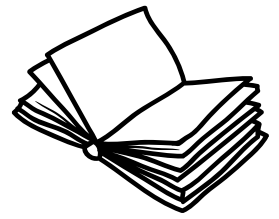
Beïnvloeden

Titel:

LOL

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Je gaat samen in groep volgende vragen oplossen.

- Wat betekent snode?
- Leg uit wat is klik-aas of clickbait?
- Wat is een bekend trucje voor mensen nieuwsgierig te maken?
- Geef een titel die wordt gebruikt om nepnieuws te verspreiden.

- Leg uit hoe kan nepnieuws als grap worden gebruik?
- Wat heeft de politiek met nepnieuws te maken?
- Wat betekent 'als een lopend vuurtje'?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

- Je gaat volgende vragen individueel beantwoorden. achteraf ga je ze bespreken met je teamgenoten.
- Je schrijft de vraag bij het juiste nummer in de placemat.
- Wanneer elk groepslid klaar is wisselen jullie de antwoorden met elkaar uit. De meningen waar jullie het mee eens zijn schrijf je in het midden van de placemat.

Vraag 1: Waarom heeft de schrijver deze tekst geschreven?

Vraag 2: Wat is jouw mening over nepnieuws?

Vraag 3: welke nieuwe dingen heb je geleerd die je nog niet wist voor het lezen van de tekst?

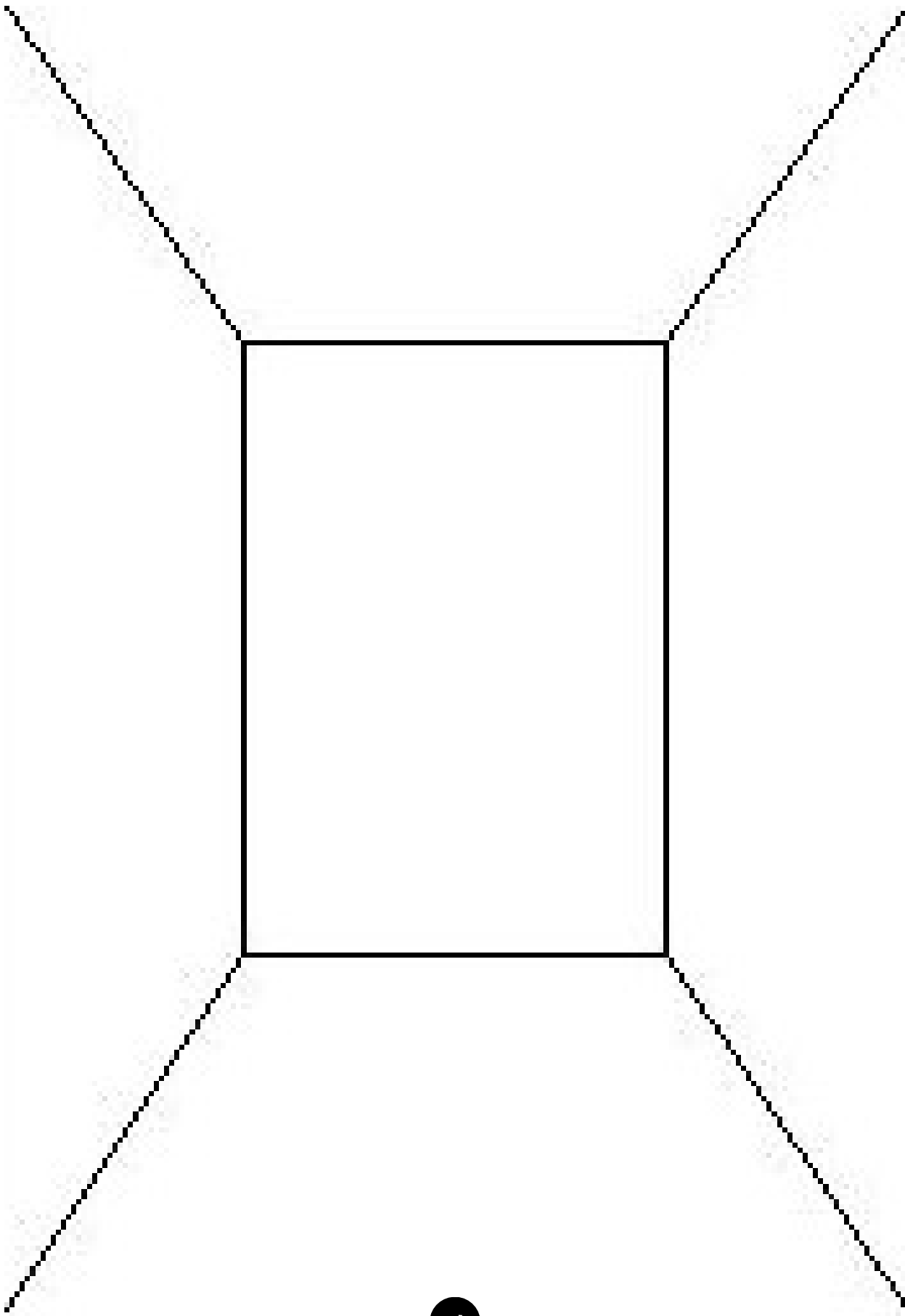
Vraag 4: Waar kom jij nepnieuws tegen?

2

3

4

1

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

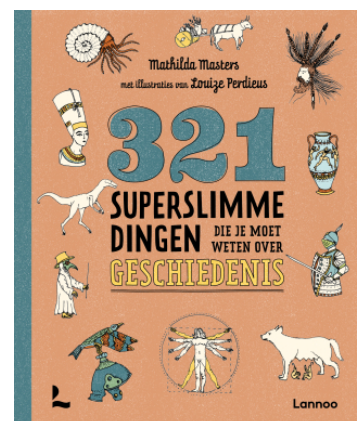
Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

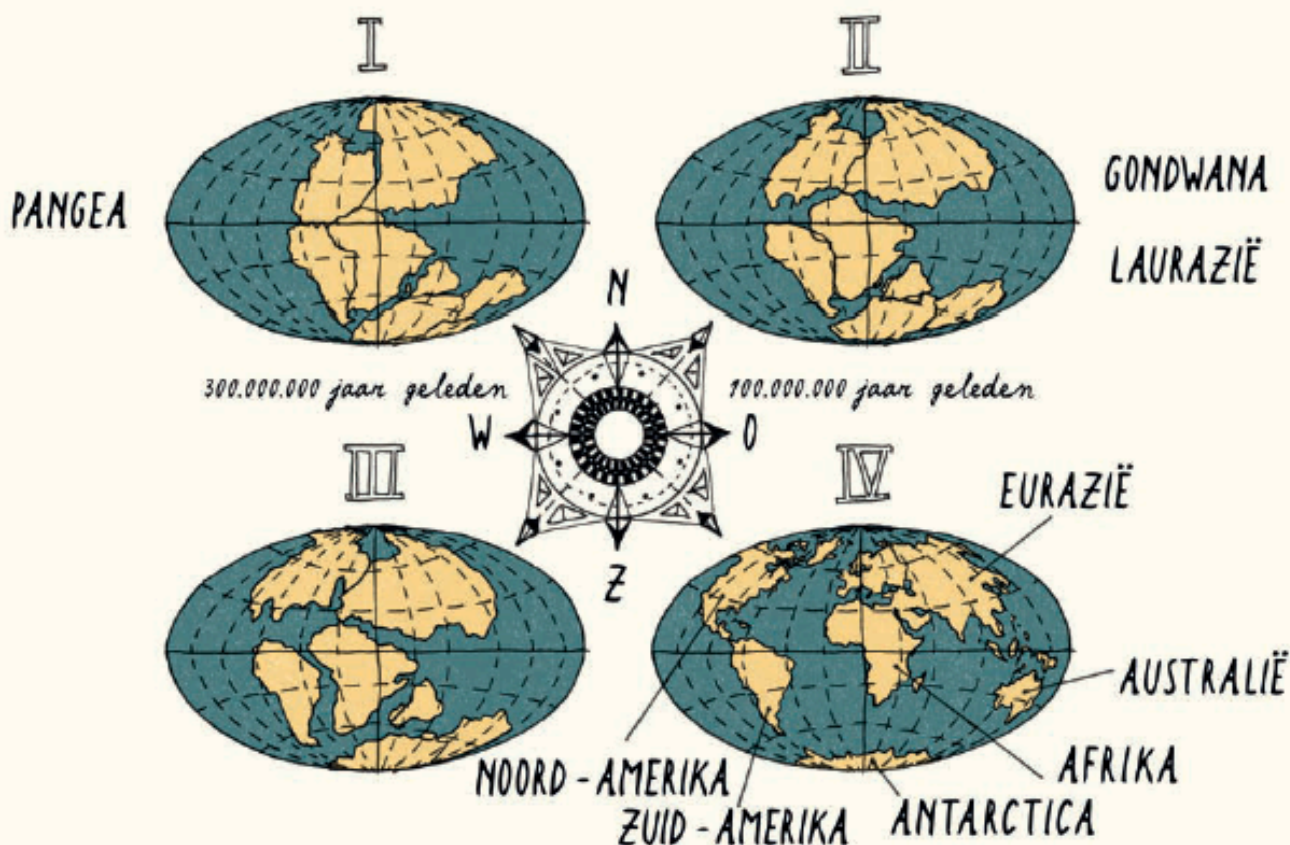
8 DRIEHONDERD MILJOEN JAAR GELEDEN WAS ER MAAR ÉÉN CONTINENT

Het aardoppervlak bestaat op dit moment uit zes **continenten**: Eurazië (dat zijn Azië en Europa), Afrika, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Antarctica en Australië. Maar dat was niet altijd zo. Soms was er maar één continent, dat dan brak. De stukken land dreven over de zeeën tot ze ergens tegen elkaar botsten en een nieuw continent vormden.

Het is intussen driehonderd miljoen jaar geleden dat alle continenten samen één grote landmassa vormden. Dat ene continent noemen we **Pangea**. Het betekent 'alle landen'. Honderd miljoen jaar terug brak Pangea in tweeën.

Zo ontstond **Gondwana** ten noorden van de evenaar en **Laurazië** ten zuiden. Die twee stukken braken nog een paar keer tot we de zes continenten hadden die we nu nog kennen.

De continenten bewegen nog altijd. Dat zorgt onder andere voor aardbevingen en vulkaanuitbarstingen. Het uiterlijk van onze planeet verandert dus nog steeds. Sommige wetenschappers zijn er bijna zeker van dat er zich binnen miljoenen jaren weer één groot supercontinent zal vormen. Alleen zullen wij er niet meer zijn om het te zien.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Opdracht

- Je gaat de tekst samen in groep lezen en samen aantekeningen maken.
- Samen met je groep ga je de tijdlijn op de volgende pagina aanvullen. Plaats de verschillende gebeurtenissen op volgorde, van oud naar nieuw.

TIJDLIJN

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Opdracht 2

- Je krijgt van de leerkracht een stapel kaarten, je gaat in groep de verschillende vragen beantwoorden.
- De antwoorden schrijf je hieronder bij de juiste vraag.

Vraag 1

Vraag 2

Vraag 3

Vraag 4

Vraag 5

Vraag 6

Wat zijn de zes
continenten?

Wat betekent
Pangea?

Wat is het
gevolg van
bewegende
continenten?

Hoe kan je
verklaren dat er
vroeger soms
maar één
continent was?

Hoe zijn de zes
continenten
ontstaan?

Wat denken
wetenschappers
dat er gaat
gebeuren binnen
miljoenen jaren?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

- Geloof jij dat binnen miljoenen jaren een supercontinent zal bestaan?

- Welke nieuwe dingen heb je geleerd die je nog niet wist?

- Welke vraag(en) zou jij nog stellen i.v.m. het supercontinent?

- Waarom heeft de schrijver voor deze titel gekozen?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

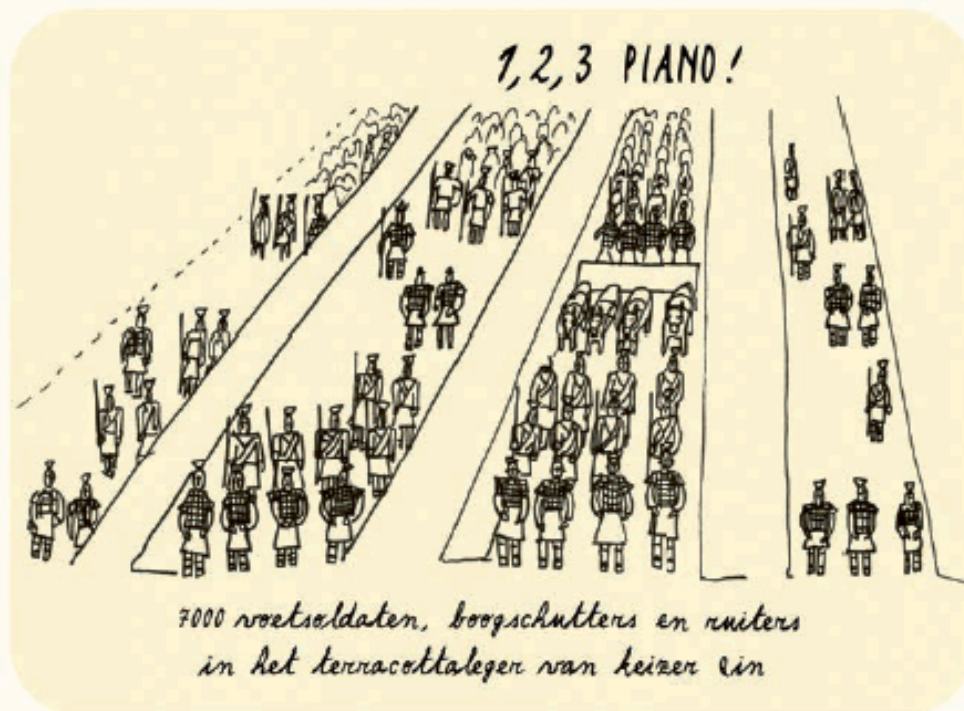
Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

145 DE KEIZER DIE EEN LEGER MEENAM IN HET GRAF

Zodra Qin keizer werd, gaf hij opdracht om een enorm graf voor hem te bouwen. Het was een **mausoleum**. De keizer zag het heel groot: zijn mausoleum moest een paleis zijn met daarop een grafheuvel van honderdvijftien meter hoog. Rond de grafheuvel kwamen tempels en andere gebouwen. Er waren honderden grafkamers. De muur rond het mausoleum was tien meter hoog en twaalf meter breed. Het werd het **'paleis voor de eeuwigheid'** genoemd. Qin zou er eeuwig leven.

Meer dan zeventienhonderdduizend mensen bouwden mee aan het mausoleum. Toen alles klaar was, werden de arbeiders levend begraven. Zo konden ze de geheimen van het mausoleum niet verder vertellen. In de buurt van het keizerlijke graf zijn een heleboel massagraven met botten ontdekt.

De keizer nam zelfs een leger mee dat hem moest vergezellen in het hiernamaals. Duizenden krijgers moesten hem beschermen.

Ze zijn gemaakt van een soort klei (terracotta) en dragen allemaal echte wapens. Intussen zijn er ongeveer zeventienhonderd teruggevonden. Het zijn voetsoldaten, boogschutters en ruiters met strijdwapens waarvoor paarden gespannen staan. Ze staan allemaal klaar om te vechten. Geen enkele strijder is hetzelfde. Ze hebben allemaal een eigen gelaatsuitdrukking.

Het **terracottaleger** werd in 1974 toevallig ontdekt door boeren die aan het graven waren. De ontdekking wordt de grootste archeologische vondst van de twintigste eeuw genoemd. Van de honderd kamers in het mausoleum zijn er nog heel veel niet opengemaakt – onder andere het graf van keizer Qin. Archeologen zijn bang om het te beschadigen. Ze vermoeden ook dat er automatische kruisbogen bij het graf staan die pijlen afschieten zodra het geopend wordt. Behoorlijk spannend!

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waar gaat de tekst over?

- Wie?
- Wat?
- Wanneer?

Noteer 10 kernwoorden die belangrijk zijn om het verhaal na te vertellen.

Bij welke alinea past de illustratie?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat kan je over het terracottaleger vertellen van keizer Qin?

Wat is de grootste ontdekking van de 20ste eeuw voor de archeologen?

Wat gebeurde er met de arbeiders?

Leg volgende woorden uit .

- **Grafheuvel**
- **Kruisboog**
- **Mausoleum**
- **Hiernamaals**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Welke vragen zou je stellen aan keizer Qin?

Waarom heeft de schrijver deze titel gekozen?

Welke informatie kan je vinden over keizer Qin op het internet die je nog niet wist?

Wat zou er gebeuren als men het graf zou openen van keizer Qin?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

28/02/2024

Liefste dagboek,

Het gaat niet goed met mij, de laatste weken waren een rollercoaster. Ik dacht dat als ik me bezighoud met mijn vrienden hun problemen, het me zou helpen. Maar in de plaats daarvan zoog het me volledig leeg. Muriel en Dennis houden zich heel de dag bezig met jointjes roken en drank. Ik heb al snel gemerkt dat dit niet goed is voor me. Begrijp me niet verkeerd, ik hou van hen, maar ik kan het niet aan. Zij bevinden zich mentaal op een andere plek dan ik. Hoe meer ze bezig zijn met zichzelf te verdoven, hoe meer afstand ik voel tussen ons.

Ik voel me weer alleen.

Wat nog overblijft, is me focussen op mezelf, op mijn gewicht. En natuurlijk op school, ook al heeft dat dit jaar nog weinig zin. Ik heb in niets zin meer. Ik merk dat mama het beu wordt, ik kan haar het niet kwalijk nemen, ook ik ben mijn eindeloze gezeur meer dan moe. Het lijkt alsof ik alleen maar kan slapen, sporten en huilen. Twee van die drie dingen doe ik in bed, mijn kamer is een absolute stort, net zoals mijn leven.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Opdracht

- Voor deze opdracht zit je in een groep van drie.
- Elke leerling krijgt één fragment van de leerkracht.
- Elke leerling leest zijn/haar tekst individueel en maakt aantekeningen.
- Elke leerling maakt zijn/haar opdrachten die bij de tekst horen.
- Wanneer elk groepslid klaar is, gaat ieder om de beurt zijn/haar fragment voorstellen aan elkaar. Je hebt de informatie van elkaar nodig voor in sessie 3.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Wie zijn de belangrijkste personen uit dit fragment?

Wanneer vindt dit fragment plaats?

Welke vijf dingen zijn belangrijk in dit fragment?

Welk type tekst is dit?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat ben je allemaal te weten gekomen over de ik-figuur?

Leg uit waarom het leven van de ik-figuur een rollercoaster is?

Waar houdt de ik-figuur zich vooral mee bezig?

Beschrijf de relatie tussen de ik-figuur en Muriel en Dennis.

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Zou jij zelf een dagboek bijhouden, waarom?

Welke vragen zou je nog stellen aan de ik-figuur?

Als je de drie fragmenten bij elkaar legt, hoe is het leven van de ik-figuur? Geef een korte samenvatting hiervan.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

05/03/2024

Liefste dagboek,

Ik heb geen zin meer om te schrijven, wat doet het trouwens voor mij? Bewijst het bijhouden van een dagboek niet juist, dat ik niemand heb om mee te praten, niemand heb bij wie ik volledig mezelf kan zijn en waar ik alles tegen kan vertellen. Wat voor sukkels houden trouwens een dagboek bij? Is dat niet iets voor in films met een happy ending? Ik denk niet dat er voor mij een happy ending is, ik geloof daar al eventjes niet meer in.

Volgens mij is dat de reden dat mama dit dagboek voor mij had gekocht. Zodat zij niet meer naar mij moest luisteren. Mama zegt dat zij vroeger ook een dagboek had, waar is haar happy ending? Niet hier, niet nu, niet nooit!!

Wat is het leven waard, als het alleen maar bestaat uit korte periodes van geluk en lange periodes van depressie en zelfhaat.

Morgen word ik zeventien, ik kijk er niet eens naar uit. Wat valt er te vieren? Wie zal er met me vieren? Mijn moeder die er nooit is, mijn vrienden die ik al weken negeren en te druk bezig zijn met hun eigen problemen? Taart eten die ik daarna weer uit mijn maag dwing, liedjes zingen die ik niet wil horen. Ik hoop dat mama mijn verjaardag is vergeten, ik hoop dat iedereen me is vergeten. Zodat ik voor één keer geen masker moet aandoen, voor één keer niet moet doen alsof alles goed gaat met me.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Wie zijn de belangrijkste personen uit dit fragment?

Wanneer vindt dit fragment plaats?

Welke vijf dingen zijn belangrijk in dit fragment?

Welk type tekst is dit?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat ben je te weten gekomen over de Ik-figuur?

Hoe kijkt de ik-figuur naar het leven?

Waarom heeft de ik-figuur een negatieve kijk op het vieren van haar verjaardag?

Leg uit waarom heeft de ik-figuur een dagboek?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Zou jij zelf een dagboek bijhouden, waarom?

Welke vragen zou je nog stellen aan de ik-figuur?

Als je de drie fragmenten bij elkaar legt, hoe is het leven van de ik-figuur? Geef een korte samenvatting hiervan.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

02/09/2023

Liefste dagboek,

Ik was bijna vergeten dat ik jou hier had liggen. De laatste dagen zijn in een waas voorbij geraasd. Gisteren was het de eerste schooldag. Gelukkig kunnen Dennis en ik naast elkaar zitten in de klas, dat maakt het leven toch al wat draaglijker. Dennis houdt van alle dingen waar ik van hou. Uren kijken we samen make-up tutorials of filmpjes over het stylen van outfits. Dennis wil later make-up artiest worden, maar dat mag ik tegen niemand zeggen. Hij is bang dat de anderen hem daarmee zullen pesten, hij ligt sowieso al niet goed in de groep. Maar ik ook niet en daarin kunnen we elkaar vinden.

Onze klastitularis gaf ons vandaag een hele lijst mee met alle benodigdheden en materialen die we moeten aankopen voor het nieuwe schooljaar. Daarnet legde ik die op de eettafel en zag ik mijn moeder diep zuchten. Dat doet ze altijd als ze een rekening ziet. Waarschijnlijk moet ik weer een heleboel tweedehands kopen, zoals elk jaar. Ik haat tweedehands spullen, ze zijn altijd al versleten en in de boeken is er gekrast en gekrabbeld. Dennis zegt dat ik een studentenjob moet zoeken, hij heeft er al eentje sinds vorig jaar. Bij hem op het werk zoeken ze nog wel studenten, maar mama wil dat niet. Zij wil dat ik me volledig focus op school. Maar als ik zou mogen werken, zou ik wat meer vrijheid hebben en dan kan ik af en toe iets nieuws kopen. Zeker vier klasgenoten hebben een studentenjob, ik blijf weer achter. Soms haat ik het leven, soms haat ik mijn leven.

Het is vaak moeilijk om niet jaloers te zijn op mijn klasgenoten, die steeds met nieuwe dingen op school komen. Ik zou willen dat we niet altijd moeten nadenken over geld.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Wie zijn de belangrijkste personen uit dit fragment?

Wanneer vindt dit fragment plaats?

Welke vijf dingen zijn belangrijk in dit fragment?

Welk type tekst is dit?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat ben je te weten gekomen over de Ik-figuur?

Wat zou de financiële situatie zijn van de ik-figuur? Hoe kan je dit afleiden uit de tekst?

Wat ben je te weten gekomen over Dennis?

Wat zou de Ik-figuur graag willen?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Zou jij zelf een dagboek bijhouden, waarom?

Welke vragen zou je nog stellen aan de ik-figuur?

Als je de drie fragmenten bij elkaar legt, hoe is het leven van de ik-figuur? Geef een korte samenvatting hiervan.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

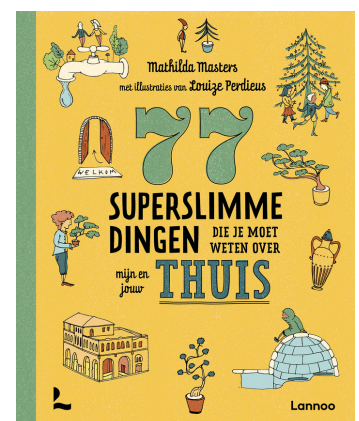
Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

4 DUBAI IS (VOORLOPIG) KAMPIOEN HOOGSTE GEBOUWEN

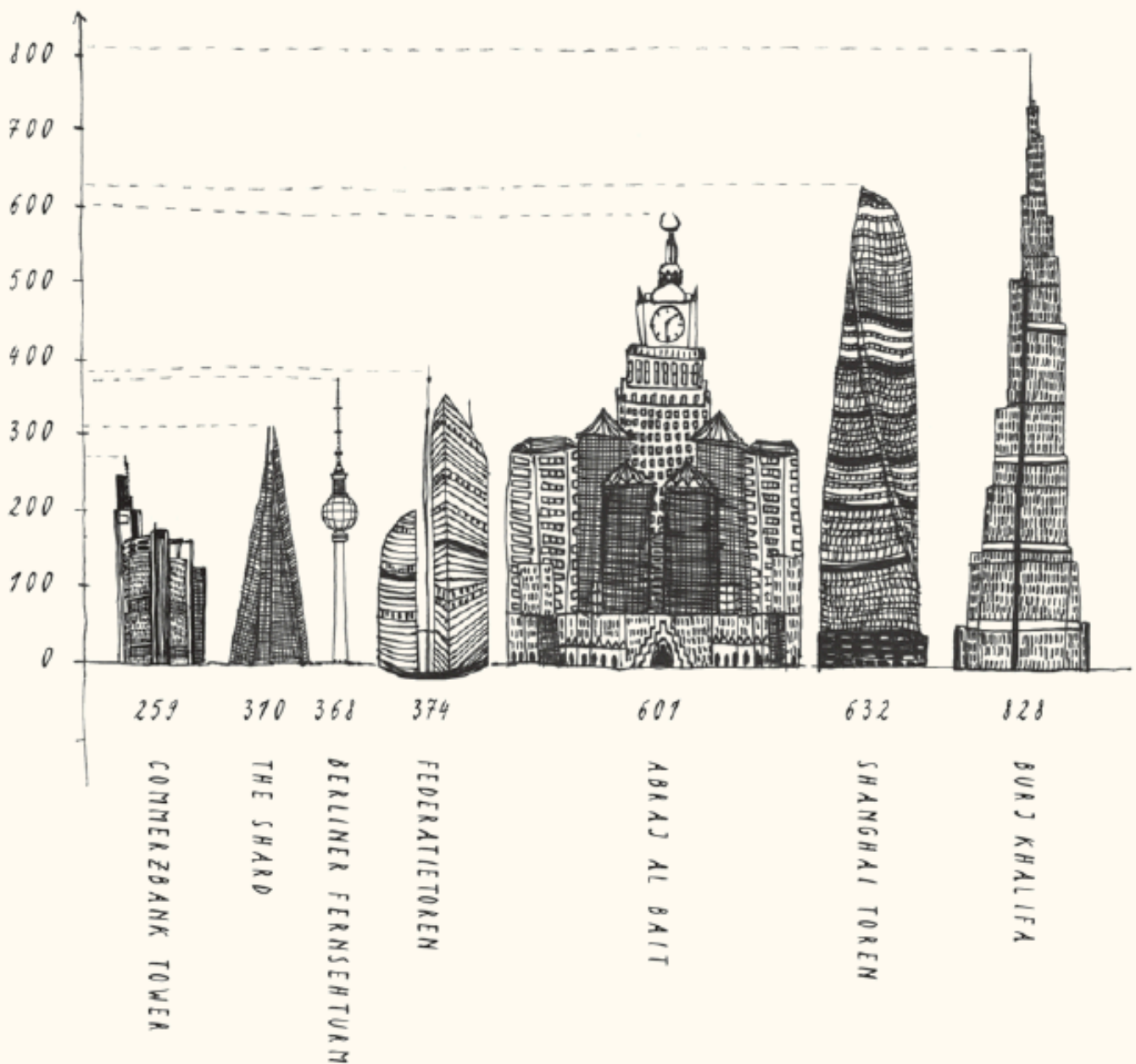
- ◉ De **Burj Khalifa** is 828 meter hoog. Daarmee is het officieel het hoogste gebouw ter wereld. Op dit moment natuurlijk, want er zijn plannen om gebouwen van meer dan 1000 meter hoog te bouwen. De bouw van de Burj Khalifa begon in 2004 en duurde zes jaar. Op 4 januari 2010 werd de toren geopend met een enorm vuurwerk. In de toren zijn kantoren, appartementen en een groot hotel. Op de achtenzeventigste etage kun je gaan zwemmen.
- ◉ De **Shanghai Toren** uit Shanghai in China staat op de tweede plaats. Hij is 632 meter hoog. Met 601 meter is de **Abraj Al Bait**-toren in Mekka in Saoedi-Arabië een goede derde.
- ◉ In Europa zijn de torens minder hoog. Het allerhoogste Europese gebouw staat in Moskou en heet de **Federatietoren**. Deze wolkenkrabber is 373,7 meter hoog. Ook de tweede en derde hoogste gebouwen van Europa staan in Moskou. De vierde staat wat dichterbij: **The Shard** in Londen meet 310 meter.

Leuk weetje:

Het beeld dat meester-chocolatier Andrew Farrugia van de Burj Khalifa maakte, brak ook een hoogterecord. Er werd maar liefst 4200 kilo Belgische chocolade gebruikt om de toren na te bouwen. Met 13,5 meter haalde deze smakelijke Burj Khalifa het *Guinness Book of Records* als hoogste constructie van chocolade.

- ◉ Staan er ook hoge torens in België en Nederland? Ja hoor! Ze zijn natuurlijk een stuk kleiner dan de enorme torens waarover we hierboven vertellen. De **Zuidertoren** in Brussel werd gebouwd in 1966 en meet 150 meter. Dat is iets lager dan de **Maastoren** in Rotterdam. Die werd in 2010 geopend en is 165 meter hoog.

Hoogte in m

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Lees het verhaal samen met je groep en maak aantekeningen.

Over wat gaat de tekst?

- Duid alle landen van de gebouwen aan op de wereldkaart.

Wereldkaart

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat kan je vertellen over Andrew Farrugia?

Wat kan je allemaal terug vinden over de Burj Khalifa?

Geef een ander woord voor wolkenkrabber?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Welk gebouw zou jij graag willen bezichtigen en waarom?

Zouden er nog hogere gebouwen komen volgens jou?

Welke nieuwe dingen heb je geleerd na het lezen van de tekst?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

° 1772
† 1832

KONINGIN ELIZABETH KA'AHUMANU VAN HAWAII

Hawaii

Lang geleden moest iedereen die in **Hawaii** woonde de '**kapu**' volgen. Die **kapu** was een soort grondwet, maar dan heel streng. Het was een verzameling regels over elk deel van het leven en de maatschappij. Wat je moest geloven. Hoe je jezelf moest gedragen. Dat mannen en vrouwen apart van elkaar moesten zitten tijdens het eten. Dat vrouwen geen kokosnoten mochten eten. Dat ze sommige vissen niet mochten bereiden... Het stond allemaal in de **kapu**. Had je eens geen zin om de regeltjes te volgen? Dan kon je het beter toch maar doen, want wie de **kapu** aan zijn laars lapte, tekende meestal zijn eigen **doodvonnis**.

Die **kapu** was natuurlijk een uitvinding van de machtige mensen op het eiland. Door die strenge regels maakten ze de gewone mensen **bang**. Zo bang dat niemand het in zijn hoofd zou halen tegen hun macht in opstand te komen.

Toen de stoere **Ka'ahumanu** trouwde met Kamehameha I, de oprichter van het koninkrijk Hawaii, werd al snel duidelijk wat voor een **bijzondere dame** zij was. Niet alleen was ze de rechterhand van haar man en stond ze hem bij in alle grote en kleine politieke beslissingen. Ka'ahumanu was ook een van de meest feministische leidsters van haar tijd. Dat betekent dat ze niet met zich liet sollen door mannen, en dat ze opkwam voor de **rechten van vrouwen**. Ka'ahumanu was een van de eersten die de **kapu** durfden tegen te spreken – en zij was dan nog een vrouw ook. Door haar toedoen veranderde haar stiefzoon, die na koning Kamehameha I regeerde, bijvoorbeeld de regel dat mannen en vrouwen apart moesten eten. Dat deed ze door op een dag doodleuk bij haar stiefzoon aan tafel te gaan zitten. En haar stiefzoon? Die weigerde zijn gerespecteerde stiefmoeder te doden om die reden. Sterker nog: hij liet die regel uit de strenge **kapu** schrappen. Dankzij Ka'ahumanu, dus. **Right on, sister!**

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Lees het verhaal samen met je groep en maak aantekeningen.

Over wie gaat het verhaal?

Waar speelt het verhaal zich af?

Welke vier dingen zijn belangrijk in dit fragment?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Welke info staat in de tekst over de werking van de 'kapu'?

Wat hebben de machtige mensen met de 'kapu' te maken leg uit?

- Wat ben je te weten gekomen over Kamehameha?
- Wat was haar leeftijd?
- Welke regel is er gewijzigd door haar ?

Leg volgende woorden uit.

- **Doodvonnis**
- **Feminist**
- **Grondwet**
- **Sollen**

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Opdracht 2

- Elke leerling in het groepje schrijft drie stellingen op over de tekst, waarvan twee waar zijn en eentje niet waar.
- Elke leerling leest om de beurt zijn stellingen voor aan zijn groepje.
- De andere leerlingen schrijven zonder overleg op welke stelling vals is.
(Dit kan je op de achterkant noteren)
- Ieder geeft om de beurt aan waarom ze voor deze stelling hebben gekozen.

Stellingen

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wat is jouw mening over de 'kapu'?

Hoe zou jij dit hebben aangepakt moest jij Kamehameha zijn?

Welke regels zou jij veranderen in onze samenleving?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

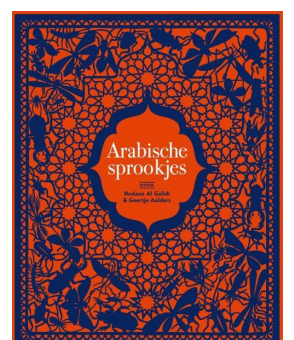

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

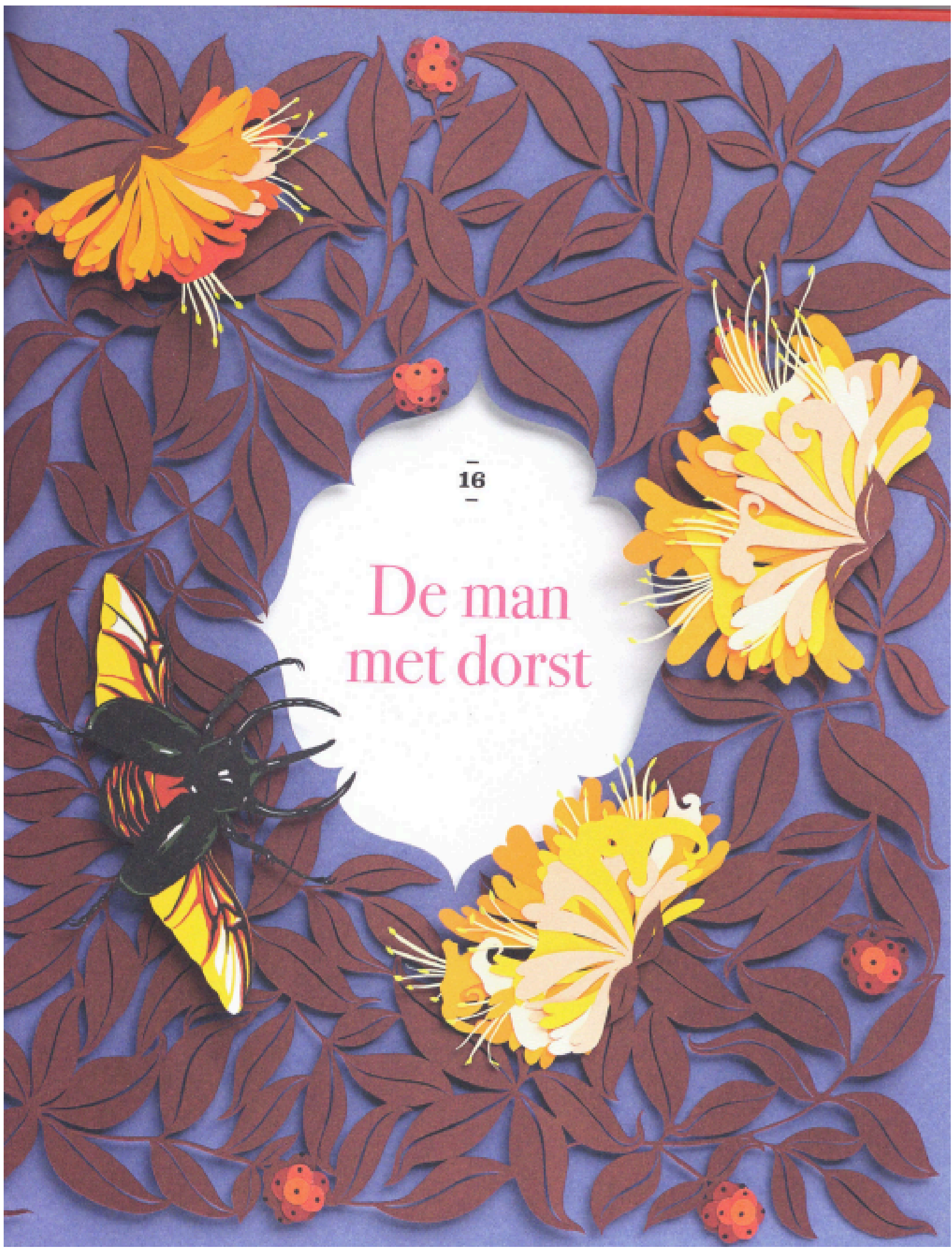

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

—
16
—

De man met dorst

‘**W**ij mensen denken dat wij de slimste wezens op aarde zijn. Slimmer dan de dieren en slimmer dan de dingen om ons heen. Misschien is dat waar. Maar hoe slim we ook zijn, soms zijn we ook een beetje dom. Dan zien we de oplossing die voor ons ligt over het hoofd,’ zei mijn vader ooit tegen mij, terwijl we in de auto onderweg waren naar de stad.

Ik keek uit het raam naar de voorbijrazende auto’s en het dorre landschap, waarin af en toe een struik stond of een tent van woestijnnomaden met hun geiten. ‘Onthoud dit als je een probleem hebt: blijf niet midden in je probleem staan. Stop even met nadenken. Kijk om je heen en stap dan uit je probleem. Zodra je eruit bent en er niet meer middenin staat, kun je het van veraf bekijken. En dan is het probleem vaak ook de oplossing. Heb ik je niet verteld van de man met dorst?’

‘Nee,’ zei ik tegen mijn vader, ‘nooit van gehoord.’

‘Ooit stond er,’ begon mijn vader, ‘aan de oever van de Barada, een van de mooiste rivieren hier in de buurt waar veel dichters over schreven, een hoge muur. De muur was hoger dan alles wat eromheen stond en boven op die muur stond een man. En die man had dorst.

De man keek naar beneden, naar de bomen aan de oever van de rivier, naar het gras, de vogels en de dieren. Och, dacht hij, alles wat leeft kan van het water van de rivier genieten. Alles en iedereen, behalve ik. Vanaf hier, op deze hoge muur, kan ik niet bij dat zuivere water komen.

Elke dag hakte de man een steen van de muur en gooide die in de rivier. Dan hoorde hij het geluid van het water beneden zich en dan voelde hij zich beter. En dacht hij, zo wordt de muur elke dag wat minder hoog.

Maar op een dag had de rivier er genoeg van. "Waarom gooi je stenen in mij?! Je doet me pijn!" riep hij getergd.

"Ach, rivier," antwoordde de man met dorst, "ik gooi stenen naar jou om twee redenen: het geluid van jouw heerlijke water maakt mijn dorst minder erg, en elke keer als ik een steen van de muur hak, kom ik dichterbij jou."

"Alsjeblieft, man," zei de rivier, "dat is toch geen oplossing? Denk eens wat beter na. In plaats van de muur af te breken en stenen te gooien, kun je ook van die muur afdalen en mijn water komen drinken."

"Ach!" riep de man met dorst. "Hoe simpel kan het zijn! Sjongejonge, waarom heb ik daar niet aan gedacht?"

Mijn vader lachte. 'En nu gaan wij ook wat drinken. We stoppen daar voor een glas thee.' 🍵

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Lees het verhaal samen met je groep en maak aantekeningen.

Wat gebeurt er in het begin van het verhaal? Beschrijf dit in 3 zinnen.

Wat gebeurt er in het midden van het verhaal? Beschrijf dit in 3 zinnen.

Wat gebeurt er op het einde van het verhaal? Beschrijf dit in 3 zinnen.

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Opdracht 2

- Je krijgt van de leerkracht een stapel kaarten, je gaat in groep de verschillende vragen beantwoorden.
- De antwoorden schrijf je hieronder bij de juiste vraag.

Vraag 1

Vraag 2

Vraag 3

Vraag 4

Vraag 5

Vraag 6

1

Wat betekent
woestijnnomaden?

2

Waar speelt het
verhaal zich af?

3

Beschrijf wat de
man op de muur
elke dag doet.

4

Welke raad geeft
de vader?

5

Wat betekent
getergd?

6

Wat is de oplossing
voor de man op de
muur?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wie vertelt het verhaal?

Welke karaktertrekken heeft de man op de muur?

Hoe voelt de man zich op het begin van het verhaal en op einde?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

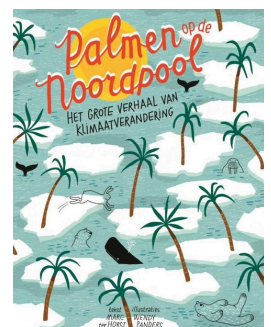

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Wij willen water

Na het Titicacameer is het Poopomeer het grootste meer van Bolivia. En het meer met de leukste naam natuurlijk. Maar sinds 2015 is het Poopomeer geen meer meer. Door de hoge temperaturen is het ondiepe water helemaal verdampt. Duizenden dode vissen liggen op de gebarsten bodem te roosteren in de zon. Verspreid over de droge vlakte wachten vissersbootjes tot ze weer kunnen varen. Misschien komt dat moment wel nooit. Het water van het Poopomeer kwam van regen en van gletsjers. Maar de laatste jaren is er weinig regen gevallen. En van de gletsjers komt steeds minder. Toch is het niet alleen de schuld van klimaatverandering. Boeren en mijnen in de buurt hebben stiekem veel te veel water voor zichzelf afgetapt. Ze hebben het nodig voor de landbouw en om lithium uit de grond te halen, voor de batterij van je smartphone. Er is gewoon te weinig water in Bolivia.

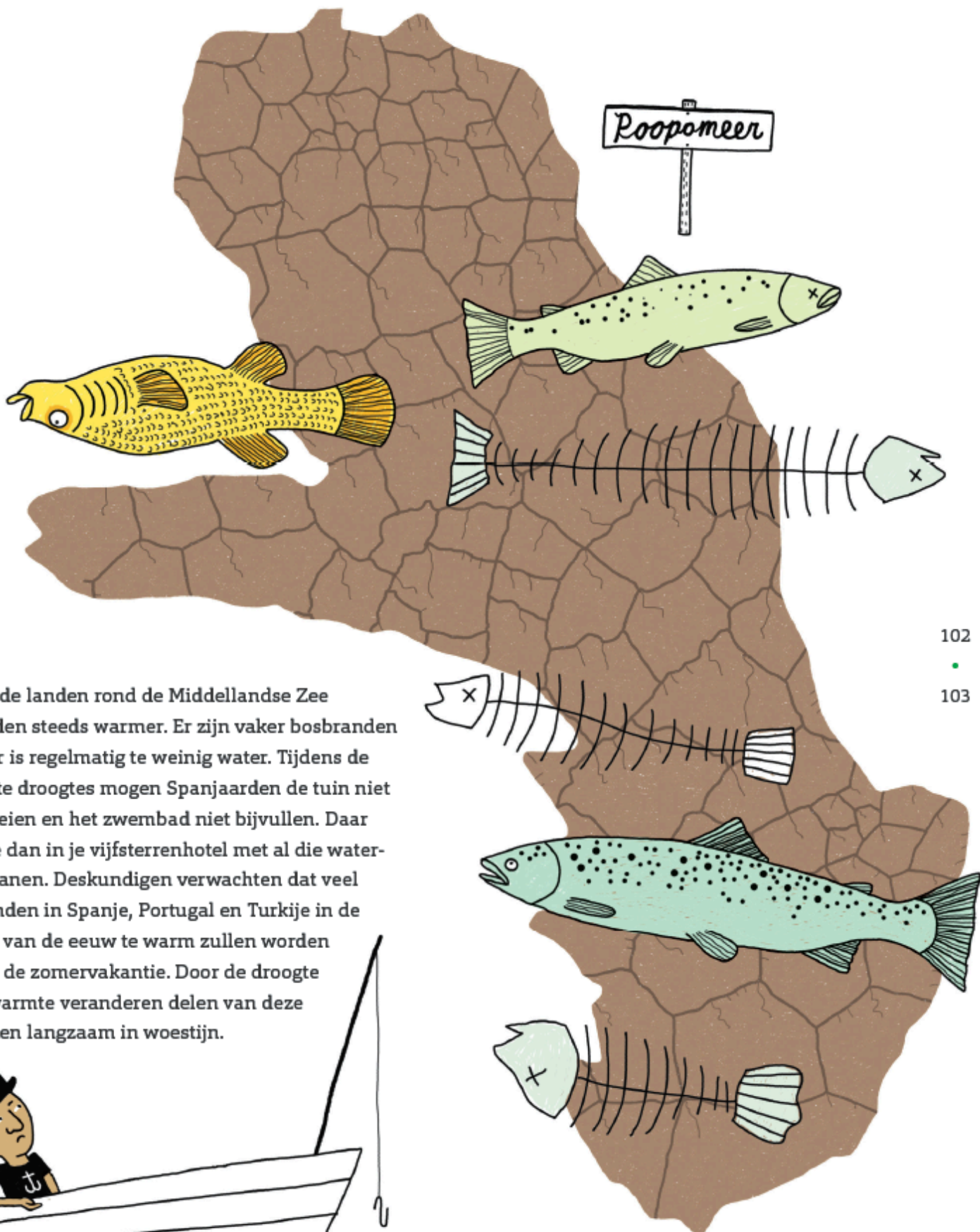
Stel je voor dat je de kraan opendraait en dat er niets uit komt. Dat je het toilet doorspoelt en dat het niet doorspoelt. Dat je flessen water in de winkel wilt halen en dat de schappen leeg zijn. Zo ging het wekenlang in grote delen van Bolivia.

Scholen sloten hun deuren. In restaurants mocht je niet naar de wc. De regering liet met tankwagens water halen, waarvoor bewoners met emmers en teilen in de rij stonden. Ze kregen alleen water om te drinken, niet om te wassen. Daar was te weinig voor.

De Bolivianen waren woedend op de regering. Met lege emmers en flessen gingen ze de straat op om te protesteren. Ze hielden borden omhoog met **WIJ WILLEN WATER!** Alsof de regering er iets aan kon doen dat er geen water uit de kraan kwam. Een beetje wel ja. Zij konden allang weten dat er steeds minder water beschikbaar zou zijn. Alle reden om er zuinig mee om te gaan. Door te zorgen dat boeren het niet verspillen op hun land en dat mijnbouwers het niet stiekem aftappen. En net als in het Amazonewoud was eindeloos bossen kappen hier ook geen goed idee.

Bolivia is niet het enige land dat steeds vaker met droogte kampt. In Californië in de Verenigde Staten gaat het water regelmatig op rantsoen omdat er te weinig is. In dit geval betekent dat dat mensen hun auto's niet meer mogen wassen, hun zwembaden niet mogen vullen en de golfbanen niet mogen sproeien. Meer een luxeprobleem dus. Maar droogte en onweer veroorzaken ook grote bosbranden, in Californië en op andere plekken. En dat is geen luxeprobleem. Regelmatig moesten mensen en dieren op de vlucht en vallen er slachtoffers.

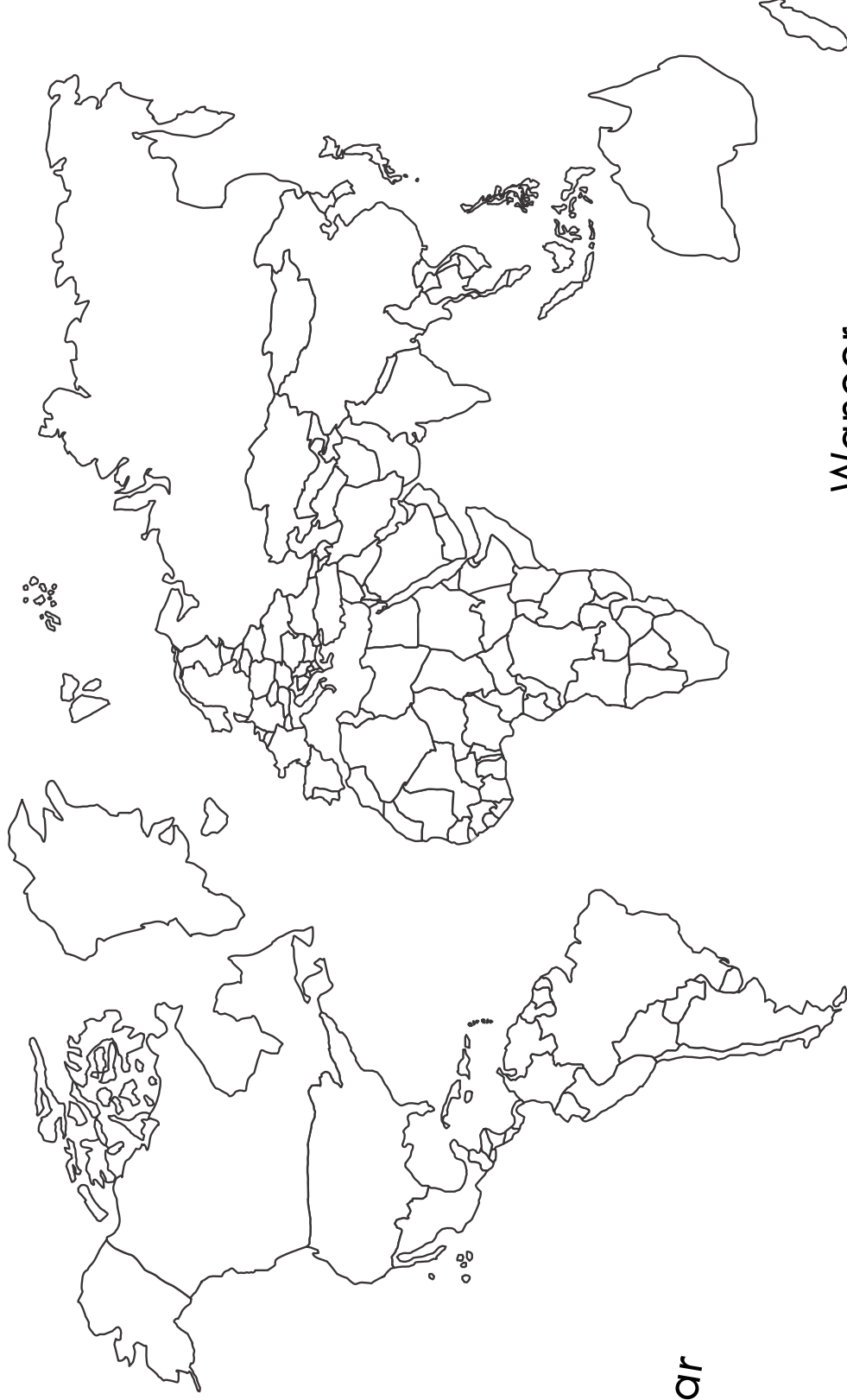
Ook de landen rond de Middellandse Zee worden steeds warmer. Er zijn vaker bosbranden en er is regelmatig te weinig water. Tijdens de ergste droogtes mogen Spanjaarden de tuin niet sproeien en het zwembad niet bijvullen. Daar zit je dan in je vijfsterrenhotel met al die waterglijbanen. Deskundigen verwachten dat veel stranden in Spanje, Portugal en Turkije in de loop van de eeuw te warm zullen worden voor de zomervakantie. Door de droogte en warmte veranderen delen van deze landen langzaam in woestijn.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

- Per twee ga je samen de tekst lezen en aantekeningen maken.
- Vervolgens ga je op de volgende pagina de vragen beantwoorden.
 - Over wie gaat de tekst?
 - Wat is er aan de hand?
 - Waar speelt het zich af? (aanduiden op de wereldkaart)
 - Wanneer?

Wie

Wanneer

Wat

Waar

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Probleem

Oorzaak

Gevolg

- Weinig water in het meer.
- Stiekem water aftappen.
- Lege flessen in de winkel.
- Tankwagens met water.
- Borden met WIJ WILLEN WATER.
- Luxeproblemen in Californie.
- Erge droogtes in Spanje.

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Opgedroogd Boliviaans Poopómeer mogelijk voorgoed verdwenen

Welke problemen zouden er nog kunnen ontstaan?

Waarom heeft de schrijver voor deze titel gekozen?

Waarom spreekt men over luxeproblemen in Californië?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Ruzie

Gil vander Heyden

Mijn vader en de buurman
hebben ruzie.
Zijn zoon is mijn vriend.
Hij mag niet meer
met me praten.

Ik lig in bed en denk
aan Bram. Als vaders
boos zijn moeten wij
dat dan ook?

Buiten trekt de avond
zijn blauwe kleren aan.
Morgen lopen Bram en ik
gewoon samen naar school.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waarover gaat deze tekst?

Wat voor type tekst is dit?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wie maakt met wie ruzie?

Wie is 'hij' op de vierde regel?

Wat weet je over de ik-figuur?

Leg uit.

- **Buiten trek de avond zijn blauwe kleren aan.**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Als vaders boos zijn, moeten de kinderen dat dan ook?
Wat is jouw mening?

'Morgen lopen Bram en ik gewoon samen naar school.'
Wat bedoelt de ik hiermee? Waarom zegt hij 'gewoon'?

Hoe zou dit kunnen aflopen?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Het ei op de prairie

— DE CHEYENNE, VS EN CANADA

Kleine Broer en Grote Broer wandelden eens op de prairie. Ze waren verdwaald. Er was niets te bekenen behalve het gras dat wuifde in de wind en de bergen die paars in de verte lagen. De avondzon lag op het land en kleurde het gras van groen naar roze. 'We zijn de weg kwijt', zuchtte Grote Broer.

'Ik denk het ook', zei Kleine Broer.

Ze wandelden een paar mijl verder. Geen van beiden dacht eraan om de stand van de zon als kompas te gebruiken. Honger en vermoeidheid maakten hun hoofd leeg. Water hadden ze nog een beetje, eten niet meer.

'Ik rammel', mompelde Kleine Broer chagrijnig.

'Dat is mijn schuld niet.'

'Jij bent de oudste, jij had de weg moeten onthouden.'

'Jij hebt toch ook ogen in je kop?'

Zo kibbelden ze een tijdje verder, tot Kleine Broer zijn tenen opeens tegen iets hards stootte. Hij raapte het op. Het was een ei. Maar wel een heel merkwaardig geval: veel zwaarder en groter dan gewoonlijk en met kleurige stippen die niet bij een ei pasten.

'Kijk nou! Hier kunnen we een hele poos van eten', zei Kleine Broer.

'Dat ziet er giftig uit. Ik zou er maar

niet aankomen', zei Grote Broer,

'en het al zeker niet opeten.'

'Kom nou. Ik heb zo'n honger!'

Grote Broer bekeek het ei eens van dichtbij. De felgroene en paarse stippen leken haast te bewegen. Hoe was het ei daar gekomen? Er was in de buurt geen vogel te zien. En ze zaten midden op de prairie.

‘Leg het terug. Dit is niet pluis.’

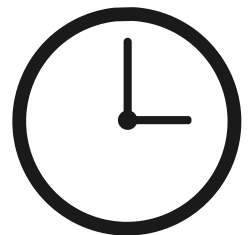
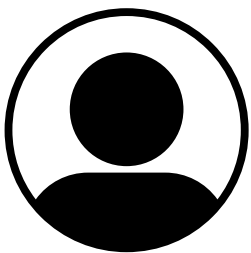
Maar Kleine Broer wilde er niet van weten. ‘Het ziet er wat gek uit, maar wat dan nog! Ik heb geen zin om te verhongeren.’

En dus maakte hij een vuurtje en kookte het ei, niet alleen omdat hij honger had, maar vooral om zijn broer een beetje te jennen. Hij tikte tegen de schaal met een steen, pelde het ei en begon te eten.

‘Het is gewoon een ei’, zei hij met zijn mond vol, ‘en bovendien overheerlijk. Het lekkerste wat ik ooit heb geproefd. Als je ook wat wilt, zal je je moeten haasten.’

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

- Elke leerling in het groepje krijgt een pictogram van de leerkracht. Op het teken van de leerkracht ga je medeleerlingen zoeken die het zelfde pictogram als jouw hebben.
- Vervolgens ga je de vraag op de pictogram bespreken en dan ga je terug naar jouw groepje om daar verslag uit te brengen.
- Zo wordt elke leerling expert over één vraag.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Wie komen er allemaal in het verhaal voor?

Wat gebeurt er in het verhaal?

Waar en wanneer speelt het verhaal zich af?

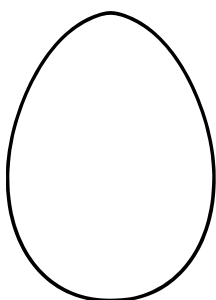

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Welke problemen zijn er tijdens de wandeling?

Geef twee voorbeelden van figuurlijk taalgebruik uit de tekst?

Beschrijf de uiterlijke kenmerken van het gevonden ei.

Leg volgende woorden uit.

- **Prairie**
- **Kibbelen**
- **Mijl**
- **Te jennen**

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wie vertelt het verhaal?

Welke karaktertrekken heeft de grote broer en welke woorden vertellen je dat?

Hoe zou het aflopen met het ei?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

2 Waar komen microben voor?

Waar komen microben niet voor? Raap in de tuin maar eens wat aarde op. Je hebt nu duizenden verschillende soorten microben in je hand. In een koffielepeltje aarde zitten meer dan een miljard bacteriën en bijna 120.000 schimmels.

Microben zijn overal. En dat is maar goed ook. Zonder microben zou het leven op aarde onmogelijk zijn. Zonder microben zouden planten niet groeien. Wij zouden niet kunnen ademen en geen voedsel kunnen verteren. Veel voedsel dat we graag eten, zou zelfs niet bestaan zonder microben. Zonder bacteriën kun je bijvoorbeeld geen yoghurt maken.

Microben zitten in de lucht die we inademen, in de grond waar we op lopen en in het water waar we in zwemmen. Ook in planten en dieren, in rotsen en stenen, in het voedsel dat we eten, ja, zelfs in ons lichaam zitten miljarden microben!

WANDELLENDE ZAK MICROBEN Lik je weleens met je tong over je tanden? Denk er dan aan dat je op dat moment duizenden microben oplikt die op je gebit leven. Ook op je tong wonen miljoenen micro-organismen. In je darmen huizen vijfhonderd verschillende soorten bacteriën. En op je huid alleen al zitten meer microben dan er mensen zijn op de hele planeet. Zo heeft elke mens bijvoorbeeld wrattenvirussen op zijn huid. De letseltjes die ze veroorzaken zijn zo klein dat je ze niet kunt zien. Ze kunnen ook geen kwaad.

Bacteriën, virussen en schimmels maken een groot deel van je lichaam uit. Stel dat er buitenaardse wezens zouden bestaan. En stel dat ze een mens zouden onderzoeken in hun laboratorium. Wat zouden ze ontdekken? Een grote wandelende zak microben!

OVERLEVERS Microben zijn echte overlevers. Ze kunnen zich bijzonder goed aanpassen aan hun omgeving. Sommige leven op plaatsen waarvan we vroeger dachten dat niets er kon overleven. Zo hebben wetenschappers al microben ontdekt in gloeiend hete warmwaterbronnen. Ook in spleten op de bodem van de oceaan, waar bijna geen licht is en het water giftig is, wonen microben, bijvoorbeeld in de buurt van de Galapagoseilanden. Zelfs in muren van oude kerken zijn al microben gevonden.

LEVEN OP MARS Duizenden jaren geleden stortte er een steen op aarde. De steen kwam van Mars. Wetenschappers onderzochten hem zorgvuldig met de microscoop. Ze ontdekten in de steen fossielen van onooglijk kleine levende wezentjes. De wetenschappers denken dat het misschien weleens bacteriën geweest kunnen zijn. Dus ook op Mars hebben er misschien ooit bacteriën geleefd.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

- Je werkt in een groepje van drie, de inleiding lezen jullie samen.
- Elk groepslid wordt expert over één alinea, je gaat deze alinea lezen en aantekeningen maken.
- Vervolgens ga jij aan je groepje uitleggen waarover jouw alinea gaat, de andere groepsleden schrijven enkele kernwoorden op.

Wandelende zak microben

Overlevers

Leven op mars

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Microben zijn overal, leg uit met voorbeelden.

Geef twee voorbeelden van figuurlijk taalgebruik uit de tekst?

Waarom zijn microben overlevers?

Waar kunnen we microben tegenkomen?
Geef enkele voorbeelden.

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Welke nieuwe dingen heb je geleerd die je nog niet wist over microben?

Wat bedoelen ze met zonder microben zou het leven op aarde onmogelijk zijn?

Waarom wordt de mens vergeleken met een wandelende zak microben?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

4 Wat doen sociale media met ons brein?

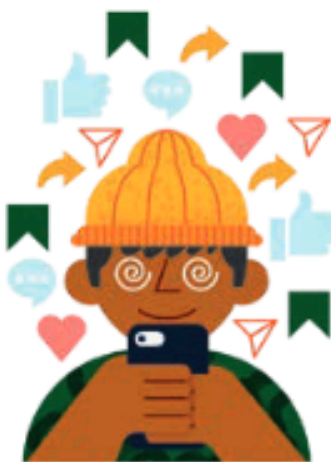
Als we met sociale media bezig zijn, gebeurt er van alles in onze hersenen.

HERSENTRAINING Zeggen je ouders soms dat je te vaak op je scherm zit? Zeg dan dat je aan het 'leren' bent. Van sommige apps steek je veel op. Van online bouwen, tekenen of dingen maken word je creatief. Door tegelijk te kijken en te bewegen verbeter je je oog-handcoördinatie (het samenwerken van je handen en ogen). Soms werk je met anderen samen of speel je tegen elkaar. Zo leer je verliezen of manieren verzinnen om te winnen. Je leert Engels door Engelse video's en apps te gebruiken.

TE VEEL PRIKKELS Toch hebben je ouders gelijk als ze zeggen dat je de smartphone of tablet even moet weggelassen. Op sociale media kun je eindeloos scrollen, waardoor je je brein enorm veel informatie geeft.

Alsof je je boekentas blijft volproppen met boeken. Op een bepaald moment is er geen ruimte meer en stapel je boeken op die er niet meer bij geraken. Zo gaat het ook met je brein. Soms raakt het over-vol!

De smartphone gaat overal mee. Bij elk nieuw berichtje of biepje denken je hersenen: 'Wat moet er met dit bericht gebeuren? Hier moet ik iets mee doen!' Daardoor krijgt je brein te weinig rust en word je humeurig, kwaad of ongelukkig. Als je voelt dat het even te druk wordt, laat je vrienden dan gerust weten dat je even niet op hun berichten kunt antwoorden. Dat mag! Beetje overprikkeld? Ga spelen zonder scherm! Zo krijgen je hersenen rust en komt er weer plaats vrij in je hoofd.

IKKE IKKE IKKE Ken je iemand die alleen maar over zichzelf praat? Vervelend, hè! Maar eigenlijk doen we dat allemaal graag. In het echte leven spreken we dertig tot veertig procent over wat we doen of denken. Op sociale media nog veel meer! Acht van de tien berichten die we daar delen, gaan over ons eigen leven. Sociale media maken ons dus eigenlijk gelukkig omdat we volop de kans krijgen om over onszelf te vertellen. We worden beloond wanneer iemand onze foto's of filmpjes een duimpje geeft. Als iemand zegt 'ik vind jou leuk', maken je hersenen *dopamine* aan. Dat is een stofje waar je heel even gelukkig van wordt, maar waar je altijd meer van wilt. Het werkt verslavend (zie p. 14).

Toch wordt niet iedereen blij van sociale media. Er zijn ook kinderen en jongeren die er zelfs ongelukkig van worden. Daar vertellen we later meer over.

Wijze weetjes

- Mensen die tijdens het wandelen of fietsen druk in de weer zijn met hun smartphone, noemen we *smombies*. Dat komt van de woorden *smartphone* en *zombie*.
- De ontwerper Paeng Minwook vond speciaal voor smombies een 'robotoog' of 'derde oog' uit. Je draagt het op je voorhoofd. Een sensor meet wanneer er een obstakel op de weg is, bijvoorbeeld een paal of een auto. De smombie krijgt een waarschuwing op zijn telefoon waardoor hij weet dat hij moet opletten. Beetje gek, toch? En natuurlijk ook gevaarlijk!
- In Stockholm, de hoofdstad van Zweden, hangen er zelfs verkeersborden die automobilisten waarschuwen voor overstekende smombies. Jacob Sempler bedacht het bord nadat hij zelf bijna werd aangereden door een auto. Het is eigenlijk een soort kunstwerk.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

- Je werkt in een groepje van drie, de inleiding lezen jullie samen.
- Elk groepslid wordt expert over één alinea, je gaat deze alinea lezen en aantekeningen maken.
- Vervolgens ga jij aan je groepje uitleggen waarover jouw alinea gaat, de andere groepsleden schrijven enkele kernwoorden op. Je deelt ook je aantekeningen die je hebt gemaakt.

Hersentraining

Te veel prikkels

Ikke Ikke Ikke

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Waarom wordt ons brein vergeleken met een boekentas?

Waarom krijgt ons brein te weinig rust? En wat moet je doen als je overprikkeld ben?

Wat is dopamine? Waarom is het verslavend?

Wat zijn smobies?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Waarom heeft de tekst deze titel?

Zit jij veel op sociale media? en merk je soms dat jouw brein overprikkeld is?

Welke nieuwe dingen heb je geleerd die je nog niet wist voor het lezen van de tekst?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

1 Wat is privacy?

PRIVACY Soms wil je even niet gestoord worden of iets lekker voor jezelf houden; dan heb je behoefte aan *privacy*. Stel dat je een bericht typt en iemand leest over je schouder mee. Vervelend, toch? Je wilt niet dat die persoon zo dichtbij komt en al helemaal niet dat hij of zij meeleest wat jij schrijft.

Volgens de wet heeft iedereen recht op privacy. Daardoor kun je zelf beslissen welke dingen je deelt en met wie. Je kunt beslissen wat je liever niet aan vrienden of andere mensen laat weten. Denk ook na over wat je met de eigenaars van sociale media, de overheid en andere bedrijven wilt delen.

Privacy speelt een belangrijke rol wanneer je sociale media gebruikt. Geef nooit zomaar iets van jezelf prijs zoals je telefoonnummer of adres. Vertel dat ook nooit in een chat- of telefoongesprek, tenzij je zeker weet met wie je praat (bijvoorbeeld een vriend uit je klas). Je geeft op straat ook niet zomaar je telefoonnummer aan een onbekende. Er zijn helaas altijd mensen met minder goede bedoelingen die jouw informatie, filmpjes of foto's delen met anderen terwijl jij dat niet wilt.

Super stream me (probeer dit niet thuis)!

Hoe belangrijk privacy is, kun je aan Tim en Nicolaas vragen. De twee Nederlanders gingen de uitdaging aan om hun leven achttien dagen lang te streamen (filmen en live uitzenden) via sociale media. Zo kon je hen 24 uur per dag volgen, zelfs in hun slaap en op het toilet! Je kon zien waar ze waren en hun berichten sturen. Ongeveer vierhonderdduizend mensen uit de hele wereld volgden hen.

Wat deed het met hen om alles te delen en geen controle meer te hebben over wie wat van hen wist? Ze werden er heel ongelukkig van en zelfs een beetje gek. Daarom besloten ze het extreme experiment na vijftien dagen te stoppen.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

- Je gaat de tekst individueel lezen en aantekeningen maken.
- Vervolgens ga je tien belangrijke kernwoorden noteren.
- Je gaat jouw kernwoorden met jouw buur delen. Heeft jouw buur andere kernwoorden gebruikt, dan schrijf je die in een andere kleur erbij.

Tien kernwoorden

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat betekent "iedereen heeft recht op privacy?"

Wat zijn negatieve gevolgen van het delen van persoonlijke informatie?

Welke tips geven ze in de tekst over privacy?

Wat betekent streamen?

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wat is de conclusie over het experiment?
Zou jij dit ook doen?

Zijn jouw accounts privé of openbaar?

Vind jij privacy belangrijk?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

Verliefd

Kolet Janssen

Ik hoor jouw stem tussen alle andere.
Als jij lacht, word ik helemaal blij.
Ik kijk naar jou aan één stuk door.
Maar als jij naar mij kijkt,
Sla ik mijn ogen neer.

Zie jij mij ook?
Ik doe mijn best om grappig te zijn,
Maar het lukt niet zo vaak.
Ik help je met je fiets die klem zit in het
fietsenhok.
Je lacht naar mij. Yes!

‘Mooie pet!’ zeg jij de volgende dag.
Ik weet geen antwoord.
Alles aan jou is mooi.
Maar dat is zo stom om te zeggen.
Als ik je zie, ben ik altijd in de war.

En dan gebeurt het.
Ik kom je tegen in de gang naar de turnzaal.
Helemaal alleen.

Nu of nooit!
‘Lana, ga je mee naar de film?’ vraag ik.

Je lacht. Je ogen stralen.
Heb je hierop gewacht?
Je vraagt niet: ‘Welke film?’
Of ‘hoe laat?’
Je zegt gewoon: ‘Oké!’
Mijn hart zingt helemaal mee.

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waarover gaat het gedicht?

Wat gebeurt er in de tekst?

Wat voor soort tekst is dit?

Uit hoeveel strofe bestaat deze tekst?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat weet je over de ik-figuur?

Koppel vijf gevoelens die door heen het gedicht voorbij komen.

Waar in het gedicht durft de ik-figuur iets spannends te doen?

Leg volgende zinnen uit.

Wat betekent "Sla ik mijn ogen neer?"

Wat betekent "Mijn hart zingt helemaal mee?"

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Welk gedeelte van het gedicht spreekt jou het meeste aan?

Waaruit kan je afleiden dat de ik-figuur verliefd is?

Wat doe jij als jij verliefd bent?

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende.
Je gaat de betekenis zoeken door naar de
context van de zin te kijken. Weet je het
echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het
lezen. Het kan over een situatie,
personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens
nadenken wat er nog gaat gebeuren?

1 FREEZE IT

2 Ik ben een fotoapparaat
3 Een seconde in je leven
4 zal ik nooit vergeten

5 Ik ben een foto
6 Je ziet me en huilt
7 Je ziet me en **herinnert je**

8 Ik ben jou
9 Nu
10 vroeger en
11 toen

12 Ik breng enkel een beeld
13 Jij vult aan
14 **emoties**
15 personen
16 verhaal

17 Ik werk als **ezelsbrug**

18 Ik ben een fotoapparaat
19 Je gebruikt me
20 maar weet

21 dat ik de schoonheid
22 van het **moment**
23 niet kan **voortbrengen**

24 Ik ben een fotoapparaat
25 toen

26 Ik breng enkel een beeld

27 Jij vult aan

28 emoties

29 personen

30 verhaal

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Waarom heeft deze tekst deze titel gekregen?

Geef vijf belangrijke kernwoorden die je zou gebruiken moest je de tekst na vertellen.

Wat voor soort tekst is dit?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat bedoelen ze in de tekst met: ik ben jou, nu, vroeger en toen?

Welke emoties kunnen foto's naar boven brengen?

Met wat kun jij een beeld aanvullen?
Geef ook een voorbeeld.

Leg volgende woorden uit.

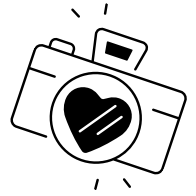
Ezelsbrug

Emotie

Moment

Herinnering

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Wat betekent dit gedicht voor jou?

Wat is jouw lievelingsfoto?

Onthoud je liever een foto of een moment? Leg uit.

WE LEZEN:

NIEUWE WOORDEN

Noteer hier woorden die je nog niet kende. Je gaat de betekenis zoeken door naar de context van de zin te kijken. Weet je het echt niet? Zoek het dan op.

VRAGEN

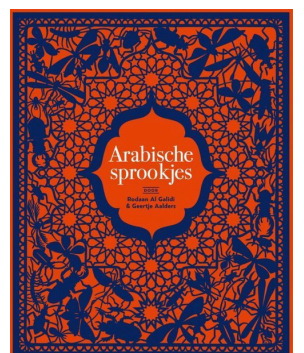

Noteer hier vragen die je hebt tijdens het lezen. Het kan over een situatie, personage of een stukje tekst gaan.

WAT GAAT ER NOG GEBEUREN

Met al je kennis die je hebt ga je eens nadenken wat er nog gaat gebeuren?

19

De leeuw,
de wolf
en de vos

Een leeuw, een wolf en een vos besloten hun krachten te bundelen en samen te gaan jagen. Ze vingen een stier, een hert en een konijn. Nu lagen de prooien onder de boom en zaten ze er met hun drieën omheen.

De leeuw zei tegen de wolf dat hij de buit tussen hen drieën moest verdelen. De wolf glimlachte likkebaardend. 'Neem jij, leeuw, de stier maar. Dan neem ik het hert en krijgt de vos het konijn.'

De leeuw stond boos op. Met vonken die uit zijn ogen spatten liep hij op de wolf af.

'Wat zeg je daar? Jij onrechtvaardige wolf! Waar heb je dat geleerd? Ga weg! En als je niet snel verdwijnt, bijt ik je nek door, zodat je nooit meer kunt ademen!'

De wolf trilde van angst. 'Het spijt me, meneer de leeuw.

Het was een foutje. Vergeef me, ik verdeel het opnieuw!'

'Niets daarvan. Verdwijnt!' riep de leeuw en hij brulde.

De wolf rende tot hij achter de horizon verdwenen was.

De leeuw draaide zich om en liep naar de vos, die goed had gezien wat er gebeurd was.

'En nu jij, vos. Verdeel de prooien tussen ons tweeën, maar wel op een rechtvaardige manier en niet zoals die stomme wolf deed.'

‘Meneer de leeuw, majesteit,’ zei de vos, terwijl hij door zijn voorpoten zakte, ‘wat ben ik blij dat ik van u de eer krijg de buit te verdelen.’

‘Sta op,’ schreeuwde de leeuw, ‘en verdeel die handel!’

De vos stond op, verlegen en bang tegelijk. ‘Meneer de leeuw, de stier is voor uw ontbijt, want u heeft voor de hele dag energie nodig en moet beginnen met een volle maag.

Het hert is voor uw middageten, want het hert is kleiner en lekkerder. En het konijn is voor het diner, want het is een licht, mals hapje en dan kunt u daarna lekker slapen.’

De leeuw glimlachte en legde zijn poot op de schouder van de vos. ‘Hoe rechtvaardig ben jij, vosje. Waar heb je dat geleerd?’

‘O, majesteit de leeuw, ik zal het u vertellen, maar u moet beloven dat u niet boos wordt.’

‘Zeg het maar.’

‘Belooft u dat u mij niets zult doen?’

‘Ik beloof het.’

‘Ik heb het geleerd van uw boosheid op de wolf.’

De leeuw moest keihard lachen. ‘Neem alles maar, vos.

Jouw slimheid verdient dat.’ Hij liet de stier, het hert en het konijn achter bij de vos en liep grinnikend het bos in. 🐾

SESSIE 1: WAT ZEGT DE TEKST

Je gaat in groep samen de tekst lezen en aantekeningen maken.

Welke belangrijke gebeurtenissen zitten in het verhaal?

Over wie gaat het verhaal?

Waar speelt het verhaal zich af?

SESSIE 2: HOE WORDT HET IN DE TEKST GEZEGD?

Wat ben je te weten gekomen over de leeuw?

Beschrijf de manier hoe de vos de buit verdeelt.

Wat gebeurde er na het jagen?

Leg volgende woorden uit.

Bundelen

De buit

Likkebaardend

Onrechtvaardig

De horizon

SESSIE 3: WAT IS DE DIEPERE BETEKENIS VAN DE TEKST?

Bedenk een ander eind voor
het verhaal?

Hoe komt het dat de vos heel de buit mag
houden?

Wat is jouw mening over de aanpak
van de wolf?

